

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Diplomová práce

2022

Věra Svobodová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Václav Havel ve zpravodajství ČTK po roce 2011

Diplomová práce

Autor práce: Bc. et Bc. Věra Svobodová

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Ludmila Trunečková, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Bibliografický záznam

SVOBODOVÁ, Věra. *Václav Havel ve zpravodajství ČTK po roce 2011*. Praha, 2022. 119 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové PhDr. Ludmila Trunečková, Ph.D.

Rozsah práce: 216 725 znaků s mezerami bez abstraktu, příloh a seznamu literatury

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce mapuje mediální zájem o bývalého prezidenta Václava Havla ze strany České tiskové kanceláře (ČTK) během 10 let po jeho úmrtí v prosinci roku 2011. Zaměřuje se nejenom na počty zpráv, ale porovnává i jednotlivé roky se zřetelem k tomu, jaké události ovlivňují množství zpráv, jež zmiňují bývalého prezidenta. Pomocí fulltextového vyhledávání v Infobance ČTK, kódů metadat, kterými agentura třídí zprávy, a za použití kvantitativní obsahové analýzy s rozšířením o hodnotící prvky práce sleduje, která témata se ve spojitosti s Václavem Havlem objevují v agenturním textovém servisu nejčastěji, jestli je prezident hlavním aktérem zpráv, či jakou mají zpravodajské texty ve vztahu k němu tonalitu. Teoretická část vymezuje základní pojmy a teorie související se sociální a mediální konstrukcí reality, mediálního obrazu a mediální logiky. Kontextuální část představuje v hrubých obrysech osobnost Václava Havla. Metodologická část se zabývá specifiky zpravodajského textového servisu, který nabízí ČTK, a představuje použité výzkumné metody. Výzkumná část seznamuje s výsledky analýzy. Ty ukazují, že počty zpráv zmiňující Havla nemají v čase klesající tendenci, ale reagují na dění ve společnosti. Výzkum také potvrdil některé hypotézy, například že ve zpravodajských textech zmiňujících Havla převládají zprávy s neutrálním vyzněním a ve většině textů není bývalý prezident hlavním aktérem.

Abstract

This diploma thesis maps the media interest in former president Václav Havel by the Czech News Agency during the 10 years following his death in December 2011. It focuses not only on the number of reports, but also compares the individual years with regard to what events influence the number of reports that mention the former president. Using full-text searches in the Czech News Agency's Infobank, metadata codes used by the agency to classify news, and quantitative content analysis with the addition of evaluative elements, the paper tracks which topics most frequently appear in the agency's text service in connection with Václav Havel, whether the president is the main actor in the news, or what the tonality of news texts is in relation to him. The theoretical part defines the basic concepts and theories related to the social and media construction of reality, media image and media logic. The contextual part introduces in rough outlines the personality of Václav Havel. The methodological part deals with the specifics of the news text service offered by Czech News Agency and presents the research methods used. The research part presents the results of the analysis. These show that the number of news items mentioning Havel does not tend to decrease over time, but responds to events in society. The research also confirms some hypotheses, for example, that news texts mentioning Havel are dominated by news with neutral messages and that the former president is not the main actor in most texts.

Klíčová slova

Václav Havel, ČTK, mediální obraz, prezident, zpravodajství

Keywords

Václav Havel, Czech News Agency, media image, president, news

Title/název práce

Václav Havel in Czech News Agency reports after 2011

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 28. 7. 2022

Věra Svobodová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce PhDr. Ludmile Trunečkové, Ph.D., za vstřícnost, podnětné poznámky a věcné připomínky i za čas věnovaný mé práci.

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Teoretická východiska	4
2.1 Sociální konstrukce reality	4
2.1.1 Mediální konstrukce reality.....	6
2.2 Mediální obraz	9
2.3.1 Nastolování agendy.....	13
2.4 Mediální logika	16
2.4.1 Gatekeeping	18
2.4.2 Zpravodajské hodnoty.....	21
3 Kontextuální část.....	24
3.1 Václav Havel.....	24
4 Metodologická část.....	32
4.1 ČTK.....	32
4.1.2 Textové zpravodajství.....	34
4.2 Metodika výzkumu.....	36
4.2.3 Výzkumný cíl.....	36
4.2.4 Výzkumné metody.....	37
5 Výzkumná část.....	39
5.1 Analýza pomocí fulltextu a metadat v Infobance ČTK.....	39
5.1.1 Počty zpráv v jednotlivých letech.....	41
5.1.2 Rok 2012.....	42
5.1.3 Rok 2013.....	44
5.1.4 Rok 2014.....	45
5.1.5 Rok 2016.....	47
5.1.6 Rok 2019.....	49
5.1.7 Roky 2015, 2017, 2018, 2020 a 2021.....	50
5.1.8 Počty zpráv podle kategorií.....	53
5.1.9 Počty zpráv podle servisu.....	54
5.1.10 Témata spojená s Václavem Havlem ve zprávách ČTK.....	55
5.1.11 Shrnutí.....	58
5.2 Kvantitativní obsahová analýza zpráv o Václavu Havlovi.....	61
5.2.1 Vymezení kódovací jednotky	61
5.2.2 Tonalita zpráv a aktér.....	61
5.2.3 Výzkumné otázky a hypotézy.....	62

5.2.4 Kategorizace.....	63
5.2.5 Rok 2015.....	65
5.2.6 Rok 2017.....	71
5.2.7 Rok 2018.....	76
5.2.8 Rok 2020.....	82
5.2.9 Rok 2021.....	87
5.2.10 Shrnutí.....	92
6 Závěr.....	99
7 Použitá literatura.....	102
8 Seznam tabulek a grafů.....	115
9 Teze diplomové práce.....	116
10 Seznam příloh.....	119

1 Úvod

O Václavu Havlovi se mluví jako o symbolu sametové revoluce, boje za svobodu a demokracii, ale také jako o čestném státníkovi zasazujícím se o lidská práva. Politici se často vztahují k jeho odkazu, nebo se proti němu naopak vymezují. V průzkumech veřejného mínění Havel vyhrává pomyslnou první příčku mezi polistopadovými prezidenty a veřejnost jej řadí mezi největší osobnosti české historie.¹ A jsou to hlavně média, která vybírají, jaké adjektivum ke zmínce o bývalém prezidentovi přiřadit, v jaké souvislosti a zda jej vůbec zmínit. V případě žijících politiků mají oni sami, případně jejich PR agentury, možnost mediální obraz ovlivňovat. Ve zprávách o Havlovi jsou to zejména třetí osoby, které mediální obraz utvářejí. Určující roli ale hrají i média v roli gatekeeperů.²

Předkládaná diplomová práce se soustředí právě na to, jak často a ve spojitosti se kterými tématy se ve zpravodajství jméno Václava Havla po jeho smrti objevuje, jak se dominantní témata v čase proměňují a jak směrem k bývalému prezidentovi vyznívají. Jako podkladový materiál byl vybrán textový servis České tiskové kanceláře (ČTK), jejíž produkci přebírají větší česká média, a která se tak řadí mezi nejvýznamnější poskytovatele mediálního obsahu v České republice. Je tedy možné předpokládat, že agenturami zpravodajství má zprostředkovaně nemalý zásah na publikum a přeneseně ovlivňuje i veřejné mínění. Cílem práce tedy bude popsat mediální zájem o Václava Havla ve zpravodajství ČTK. Jako časový rámec bylo zvoleno deset let po úmrtí Václava Havla.

Teoretická část práce vysvětlí klíčové teorie a pojmy, zejména pak konstruktivistické paradigma a teorii mediální konstrukce reality, které následný výzkum pomohou zasadit do kontextu. Dalšími důležitými východisky budou způsoby, jimiž mohou média konstruovanou realitu ovlivňovat jako konstrukce mediálního obrazu a teorie nastolování agendy nebo mediální logika a s ní spojený princip gatekeepingu a zejména teorie zpravodajských hodnot.

Kontextuální část práce připomene osobnost Václava Havla zejména se zřetelem na události důležité pro tuto diplomovou práci.

---

¹ Průzkumům veřejného mínění, které zmiňují Havla, se konkrétně věnuje kapitola 2.2 v souvislosti s utvářením mediálního obrazu.

² Teorii gatekeepingu podrobněji rozebírá kapitola 2.4.1. Takzvaní dveřníci (gatekeepers) rozhodují o tom, jestli a jak danou událost zpracovat.

V metodologické části bude věnována kapitola České tiskové kanceláři, kde bude více vysvětleno její postavení na českém mediálním trhu. Podkapitola, která se bude zabývat textovým zpravodajstvím, nabídne přehled typů agenturní textové produkce, z nichž některé budou použity pro účely analýzy. Dále bude představena metodika výzkumu, výzkumný problém a výzkumné metody. Zde dochází k významnější odchylce oproti tezím. Jelikož původně zamýšlené kvantitativní obsahové analýze bude předcházet statistika založená na fulltextovém vyhledávání v Infobance ČTK a třídění pomocí metadat, jako jsou kódy pro servis nebo kategorie, budou kapitoly k vymezení kódovací jednotky, tonality zpráv a aktéra, výzkumným otázkám a hypotézám a kategorizaci zařazeny kvůli přehlednosti pod příslušnou část výzkumu.

Kapitola věnující se výzkumu, jak jsem již naznačila, bude mít místo jedné části, založené na kvantitativní obsahové analýze, dvě. Nejprve na základě fulltextového vyhledávání v Infobance ČTK vytvořím přehled počtu vydaných zpráv, které zmiňují Václava Havla. Desetileté období bude rozděleno do jednotlivých let a následně i měsíců a bude sledován vývoj počtu zpráv v čase. Zkoumán bude i podíl zpráv o Havlovi v souvislosti s některými s ním často spojovanými tématy. Po detailním seznámení se s vyhledáváním pomocí metadat a fulltextu, jsem došla k názoru, že díky němu Infobanka ČTK představuje jedinečný nástroj, jak získat data, která by se dala jen obtížně zajistit jinými způsoby. Pro představu, ke zmíněné statistice podílu zmínek Václava Havla na dalších tématech by bylo třeba vytvořit i několik obsahových analýz. Na základě počtu zpráv v jednotlivých letech bude určeno konkrétní období, které bude podrobena kvantitativní obsahové analýze tak, aby výsledky byly co nejvíce vypovídající.

Pro kvantitativní obsahovou analýzu budou určeny tematické kategorie a v kódovací knize, která je přílohou součástí práce, budou podle nich každé zprávě přiřazeny proměnné. Statistická data z kódovací knihy následně využiji při odpovědích na výzkumné otázky. Zkoumáno bude to, které ze zvolených tematických kategorií v jednotlivých letech převládaly. Práce se bude také zabývat tím, jestli byl ve zprávách Havel hlavním aktérem. Kvantitativní obsahovou analýzu, na jejímž základě bude tato část práce stát, doplní hodnotící prvky k určení tonality zpráv.

Téma mediálního zájmu o Václava Havla po jeho úmrtí nebylo doposud zpracováno. Mediálnímu obrazu se sice některé práce věnují, období po jeho smrti však zatím jiný autor nereflektoval. Přesto bych zmínila například diplomovou práci Nikol Brandsteinové

Mediální obraz prezidenta Václava Havla v souvislosti s vybranými událostmi v denících Právo a Lidové noviny, kterou obhájila na Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK v roce 2019. Mediální obrazy politiků v ČTK mapovaly například diplomová práce Lucie Bednářové s názvem Analýza mediálního obrazu Miloše Zemana ve zpravodajství ČTK za první rok v prezidentské funkci, která byla úspěšně obhájena na Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK roku 2016, nebo diplomová práce Lukáše Morise nazvaná Trump prezidentem. Analýza mediálního obrazu Donalda Trumpa ve zpravodajství ČTK obhájená rovněž na Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK roku 2018.

2 Teoretická východiska

2.1 Sociální konstrukce reality

V rámci analýzy mediálního zájmu o Václava Havla budu v nejobecnější rovině vycházet z teorie sociálního konstruktivismu. Její základy položila v roce 1966 kniha sociologů Petera L. Bergera a Thomase Luckmanna Sociální konstrukce reality³. Podle autorů neexistuje jediná realita společná pro všechny, ale různé typy realit, které jsou subjektivně a sociálně podmíněné. Realitu autoři definují jako „*vlastnost náležející jevům, kterým přisuzujeme existenci nezávislou na naší vůli*“ (Berger, Luckmann, 1999, s. 9)

Každodenní realita, jakkoli se může zdát na jednotlivci nezávislá, vychází ze subjektivních procesů v každém člověku. „*Svět každodenního života není totiž pouze světem, který obyčejní členové společnosti pokládají za danou realitu při svém subjektivním a cílevědomém každodenním jednání. Je to také svět, který má svůj původ v myšlenkách a činnostech a který je právě těmito myšlenkami a činnostmi jako reálný udržován.*“ (Berger, Luckmann, 1999, s. 25) Každodenní realita má podle autorů výsadní postavení. Je utvářena přítomným okamžikem člověka, který Berger s Luckmannem popisují jako tady a teď. Typická je pro ni intersubjektivita, sdílení s ostatními.

Berger s Luckmannem formulují hlavní procesy vytváření reality jako externalizaci, objektivaci a internalizaci. Externalizace, která vyústí ve vznik sociálního řádu, je spojena s biologickou přirozeností člověka. Projektování myšlenek do svého reálného každodenního života autoři dokonce považují za antropologickou nutnost. Lidé na rozdíl od zvířat svou činností vytvářejí stabilní prostředí, ve kterém se mohou pohybovat. (Berger, Luckmann, 1999, s. 56) Aby toho dosáhli, musí usměrňovat své pudy a podřizovat se společenským pravidlům.

Vnější prostředí, v němž člověk žije, se mu jeví jako objektivní, ačkoli je aktivně spoluformuje. V důsledku procesu objektivace si podle Bergera s Luckmannem nejsme schopni uvědomit, že sociální řád, potažmo společnost, jsou objektivovaným lidským

---

³ Stanislav Hubík v publikaci Sociologie vědění: základní koncepce a paradigmaty upozorňuje na významnou spojitost obsahu Bergerovy a Luckmannovy knihy s myšlenkami sociologa Alfreda Schütze, jehož studenty oba byli. Hubík jejich Sociální konstrukci reality vnímá jako systematické přetlumočení Schützeových myšlenek roztroušených v jeho spisech. Ne však ve smyslu diskvalifikujícím, jelikož Hubík upozorňuje na to, že zejména Luckmann se se Schützem o původnost řady idejí dělí. (Hubík, 1999, s. 177)

produktem, který, ačkoli jej sami utváříme, vnímáme jako na sobě nezávislé entity. „*Je důležité mít na paměti, že objektivita světa institucí, jakkoli přesvědčivě se tento svět může jedinci jevit, je objektivitou, kterou vytvořil a vymyslel člověk.*“ (Berger, Luckmann, 1999, s. 63)

Důležitým prvkem objektivace je proces vytváření znaků, které mají sloužit jako odkaz na subjektivní významy. Smyslu těchto znaků lidé rozumějí stejně nebo podobně. K pochopení reality každodenního života je podle autorů zásadní porozumění jazyku jako nejdůležitějšímu znakovému systému lidské společnosti. „*Jazyk mi poskytuje hotové prostředky pro neustálou objektivizaci mé soustavně se vyvíjející zkušenosti. Jinak řečeno, jazyk se dá snadno přizpůsobit tak, aby mi umožnil objektivizovat nesmírně různorodé zkušenosti, s nimiž se během života setkávám.*“ (Berger, Luckmann, 1999, s. 43) Prostřednictvím jazyka se kumuluje vědění, které následně jedna generace předává další.

Vnější objektivovanou realitu si člověk zpětně vnitřně osvojuje, aby mohl být součástí společnosti. Objektivovaný svět se v průběhu socializace do vědomí zpětně internalizuje. „*Společnost je výtvorem člověka. Společnost je objektivní realitou. Člověk je výtvorem společnosti.*“ (Berger, Luckmann, 1999, s. 64) Všechny tři složky procesu vytváření reality spolu interagují. Autoři je chápou dialekticky v tom smyslu, že výtvor zpětně ovlivňuje svého tvůrce.

Média odpovídají v Bergerově a Luckmannově terminologii institucím, které se utvořily pomocí procesů habitualizace a institucionalizace. Při habitualizaci se jakákoli opakovaná činnost ustálí ve vzorec, který může být následně bez větší námahy opakován. „*K institucionalizaci dochází vždy při vzájemné typizaci habitualizovaných činností určitým typem vykonavatelů těchto činností. Jinak řečeno, každá taková typizace je institucí.*“ (Berger, Luckmann, 1999, s. 58) Instituce řídí lidské chování a zároveň disponují vlastní realitou, která má na jedince donucovací vliv. S tím je nedílně spojený princip legitimizace, díky kterému je zdůvodněn význam a existence institucí. Legitimizaci autoři popisují jako druhoplánovou objektivaci významů, jež má za cíl instituce ospravedlnit. (Berger, Luckmann, 1999, s. 93)

McQuail v této souvislosti upozorňuje na fakt, že sociální konstruktivismus je ve své podstatě součástí teorie propagandy a ideologie. Jako příklad takové sociální konstrukce uvádí bezmyšlenkovitou podporu nacionalismu nebo náboženství. V případě zpravodajství

dochází k názoru, že „zobrazení skutečnosti, jak je přináší zpravodajství, nemůže být ničím jiným než výběrovým konstruktem vytvořeným z útržků konkrétních informací a pozorování, jež jsou spojeny dohromady a jimiž je dodáván smysl prostřednictvím určitého úhlu pohledu“. (McQuail, 2009, s. 114)

2.1.1 Mediální konstrukce reality

V oblasti mediálních studií dlouhou dobu převažovala představa, že média realitu vyobrazují takovou, jaká ve skutečnosti je. Na chybnost této premisy upozornila roku 1922 studie Veřejné mínění amerického komentátora a politologa Waltera Lippmanna. V ní jako jeden z prvních média⁴ pojímal jako prostředek, který konstruuje významy a mění tak vnímání skutečnosti. „Dokonce ani očitý svědek se nevrací z místa děje s nezaujatým svědectvím. Zkušenost nás přesvědčuje, že samotný svědek do děje cosi vnáší a později bere s sebou. To, co by podle jeho představy mělo být zprávou o události, je ve skutečnosti mnohdy její proměnou. Zdá se, že jen málo faktů v našem vědomí je prostě dáno. Většina faktů v našem vědomí zřejmě je, alespoň zčásti, konstrukcí.“ (Lippmann, 2015, s. 72–73) Lippmann v této souvislosti hovoří o médii vytvořeném pseudoprostředí, o němž se na rozdíl od reality opírá veřejné mínění.

DeFleur a Ball-Rokeach (1996, s. 268) upozorňují na to, že Lippmann sice své závěry nepojmenoval, ale ve své podstatě se jedná o teorii konstruování významu, jelikož se zaměřuje na vliv mediované reality. Paradigma mediálního konstruování reality v přístupu ke studiu médií převládlo v 80. letech minulého století⁵ a jde ruku v ruce s expanzí sociálního konstruktivismu v této době.

---

⁴ Lippmann se ve své studii zabýval jen tiskem, nicméně jeho závěry jsou použitelné i na fungování dalších typů médií.

⁵ Vývoj úvah o mediálních účincích dělí McQuail do čtyř fází. První z nich označuje jako **všemocná média** (od počátku 20. století do konce 30. let), kdy na základě pozorování popularity tisku, rozhlasu nebo filmu a později válečné a propagandy vzbuzovala média dojem, že mohou být velmi mocná a být prospěšná zejména těm, kteří mají kontrolu nad jejich obsahem. Ve druhé fázi jsou **mocná média vystavena zkoušce** (30. až 60. léta 20. století). Vzniká řada studií o účincích médií, ve kterých výzkumníci přicházejí na to, že schopnost médií ovlivnit publiku je mnohem skromnější a že fungují v rámci konkrétního společenského a kulturního kontextu. Třetí fáze **znovuobjevení mocných médií** (60. až 80. léta 20. století) je spojená s rozvojem televize. Výzkum se více zaměřil na jejich stupňující se vliv na poznávací procesy a na způsob, jak média formují obsah, než jej doručí publiku. Dominující paradigma od 90. let prakticky dodnes označuje McQuail jako **dohodnutý vliv médií**. Ta to fáze je spojená se sociálním konstruktivismem. Stěžejní účinek médií spočívá v konstruování významů a jejich nabízení publiku, které už ale není pasivní a pokud je neodmítne, včleňuje je na základě dohody do svých významových struktur. Počítá se jak s mocí médií, tak s mocí publiku. Toto paradigma tak

Mediální konstrukce reality staví na předpokladu, že média, která referují o každodenní realitě pomocí jazyka, utvářejí a objektivují významy, čímž dávají vzniknout novým verzím reality. Zatímco v teorii sociálního konstruktivismu je to jedinec, který si zpětně osvojuje konstruovanou sociální realitu, koncept mediální konstrukce reality pracuje s představou, že realitu pro člověka spoluutvářejí média.

Pokud Bergerovu a Luckmannovu teorii sociálního konstruktivismu přeneseme na média jako na významného spolutvůrce sociálního řádu, můžeme aplikovat i tytéž procesy. Jakožto jeden z nejvýznamnějších producentů obsahu média prostřednictvím externalizace působí na společnost. Objektivovaný mediální obraz však nezobrazuje realitu, jedná se o mediální konstrukt, který se jeví jako skutečnost a jako reálný je příjemci mediálních sdělení internalizován.

Reifová shrnuje předchozí řádky tak, že *„realita zpravodajské obsahy nepředchází a neodráží se v nich, ale vzniká (je konstruována) teprve ve chvíli, kdy je definována.“* (Reifová, 2004, s. 107) Připomíná v této souvislosti Thomasův teorém⁶, který s obecným konstruktivistickým přístupem úzce souvisí. William I. Thomas ve 20. letech tvrdil, že jestliže je určitá situace definována jako reálná, je reálná i ve svých důsledcích. (Reifová, 2004, s. 262) Thomas se takto snažil zdůraznit význam, jaký lidé dané situaci připisují před jejími objektivními charakteristikami. Do tohoto procesu vstupují významně právě média.

Média nejen pomáhají zásadně konstruovat obraz světa, ale také ovlivňují, co si o něm lidé myslí a jak jej vnímají. Jako společenská instituce tak utvářejí a upevňují sociální vazby. *„Studium médií se neobejde bez hledání cest, jak analyzovat mediovaná sdělení a bez snahy snažit se různé skryté významy postihnout a vyložit.“* (Burton – Jiráček, 2001, s. 22) V knize Média a společnost Jiráček s Köpplovou (2007, s. 42) vysvětlují onu mediaci jako jednu z hlavních funkcí masových médií, kdy zprostředkováním (mediací) poznání nebo

---

včleňuje jak zainteresované instituce, tak i společenský kontext. (McQuail, 2009, s. 470–475)

⁶ Americký sociolog a sociální psycholog William Issac Thomas představil poprvé svůj koncept ve spisu *Polish Peasant in Europe and America*, více jej rozpracovává v knize *The Child in America* z roku 1928. Je jedním z významných představitelů tzv. Chicagské školy, která se utvářela ve 20. letech minulého století na katedře sociologie univerzity v Chicagu. **Thomasův teorém** tvoří jednu ze základních tezí teorie symbolického interakcionismu. Ten vychází z předpokladu, že mysl a osobnost člověka jsou tvořeny zkušeností a jsou konstruovány během socializace, kterou za stánci tohoto přístupu chápou jako učení se symbolům a rolím během interakce s ostatními jedinci. Člověk podle symbolického interakcionismu žije v symbolicky zprostředkovaném prostředí, kde podstatnou roli hraje jazyk. (Jandourek, 2001, s. 110) Symbolickým interakcionismem se částečně inspirovala teorie sociální konstrukce reality.

hodnot masová média vstupují do společenské komunikace jako prostředník mezi vrstvami, třídami nebo skupinami ve společnosti a podílí se na utváření společenských vztahů.

Vedle toho německý sociolog Winfried Schulz (2004, s. 87–90) upozorňuje na pojem medializace, která společenské vztahy spíše aktivně přetváří a jejímž důsledkem je závislost společnosti na médiích. Schulz definuje čtyři druhy procesů, které jsou pro společenskou změnu klíčové jako extenzi, substituci, amalgamizaci a akomodaci⁷. Medializaci a zmíněné procesy Schulz chápe jako komponenty komplexního procesu změny, které se nevylučují, ale naopak interagují mezi sebou. Tím medializace přesahuje mediální účinky.

Jiráček s Köpplovou v knize Masová média (2009, s. 344–345) přidávají ještě pátý proces, a to podíl na hegemonii, jinak řečeno na stabilizaci společnosti. Média k ní přispívají podle zmíněných autorů například akcentováním názorů těch, kteří je ovládají. Média pak neslouží společnosti, ale spíše podporují mocenské poměry a vedou jedince k integraci do společnosti v její stávající podobě. Neustálým opakováním téhož vytvářejí média představu, že sociální svět je daný přesně v té podobě, kterou sama produkují. Jako příklad projevu hegemonizace uvádějí i zobrazování stereotypů nebo připomínají tezi socioložky Elisabeth Noelle-Neumann o spirále mlčení.⁸

---

⁷ Díky mediálním technologiím se rozšiřují (**extend**) hranice možností lidské komunikace. Pomáhají překonat prostorové a časové vzdálenosti, jakož i problematiku kódování. Schulz zde připomíná McLuhana a jeho tezi, že média jsou extenzí člověka. Média dokáží nahradit (**substitute**) společenské aktivity a tradiční formy komunikace, a tak měnit charakter i nemediálních aktivit. Nejlépe je to podle Schulze vidět na příkladu nových médií. Počítačové hry nahrazují lidské spoluhráče nebo hračky, telefon a email využíváme místo rozhovoru a psaní dopisů, sledování televize vytlačuje tradiční rodinné interakce. Média ale také vyvolávají sloučení (**amalgamation**) a splynutí mediálních a nemediálních aktivit. Média tak prostupují do každodenního života v tom smyslu, že při řízení posloucháme rádio nebo během večere sledujeme televizi. Mediální formulování reality tak do jisté míry splývá se společenskou definicí reality. Pouhá existence médií podle Schulze zapříčiňuje, že se společnost přizpůsobuje (**accomodate**) tomu, jak média fungují. „*Politické subjekty se snahou o zvýšení vlastní publicity přizpůsobují pravidlům mediálních systémů a tím tak zároveň ztrácejí vlastní autonomii.*“ (Schulz, 2004, s. 89) Schulz na druhou stranu připomíná, že z přejímání mediální logiky jedinci i organizacemi zároveň média profitují. (Schulz, 2004, s. 87–90)

⁸ Jednotlivci mají podle této hypotézy u podstatných témat obavy se vyjadřovat v nesouladu s většinovým názorem. Noelle-Neumann popisuje tento pocit jako **Isolationenfurcht**, v překladu strach z vyloučení. „*Společnost požaduje od svých členů shodu v oblastech, které se mění a potřebují být v průběhu času nově potvrzovány. Musí to požadovat, aby sama dostatečnou mírou shody udržela integraci.*“ (Noelle-Neumann, 1982, s. 83). Na sérii testů Noelle-Neumann zkoumala ochotu jednotlivce vyjádřit svůj názor na kontroverzní téma, jako jsou například politické preference, fyzické trestání dětí nebo kouření. V dotazníkových „vlakových testech“ Noelle-Neumann zkoumala hypotetickou vůli bavit se na dlouhé cestě vlakem se za stáncem opačného názoru. Výsledky testů potvrdily tzv. spirálu mlčení – jedinec se ze své podstaty bojí být odlišný, a tak v případě nesouladu s okolím raději o svých postojích mlčí. Naopak, pokud se shoduje s názorem svého okolí, má tendenci ventilovat postoje hlasitěji. Z tohoto důvodu vzniká iluze převažujícího hlasitého názoru, i když reálně může mít početně navrch mlčící většina. Nezanedbatelný vliv na utváření dominantního názoru mají právě média, která pomáhají jednotlivci odvodit dominantní názorové klima (Noelle-Neumann, 1982, s. 225).

Podle Burtona s Jirákem se každá společnost snaží najít způsob, jak své hodnoty zprostředkovat vlastním členům a zároveň pomocí norem a pravidel upravovat jejich chování. Doplňují, že v moderních společnostech tuto úlohu přebrala masová média, která podstatně působí na jednání a uvažování lidí. (Burton, Jirák, 2001, s. 15–16) V některých případech jsou dokonce lidé na média odkázáni zcela. Příkladem je třeba informování o událostech ze zahraničí, kdy se zpravování médií často stává jediným zdrojem poznání o dění v dané zemi. Obraz zprostředkovaný médii se tak pro příjemce stává realitou, i když skutečný stav věcí jí může být na míle vzdálený.

O tom, že realita byla vyhnána z reality, píše v knize *Dokonalý zločin* filozof a sociolog Jean Baudrillard (2001, s. 13), který v 80. letech minulého století poukazoval právě na stírání hranic mezi realitou a její mediální reprezentací. *„Žijeme ve světě, kde nejvyšší funkcí znaku je umožnit realitě, aby zmizela, a toto zmizení ještě maskovat. Umění dnes nic jiného nedělá. Média dnes nic jiného nedělají.“* (Baudrillard, 2001, s. 14)

Není to pouze jedinec, který přijímá realitu zkonstruovanou médii. Jak poznamenává Kunczik, masová komunikace jako sociální subsystém ovlivňuje i ostatní subsystémy, jako je politika, ekonomika nebo náboženství, a má tak vliv na společnost jako celek. (Kunczik, 1995, s. 35) Z tohoto makropohledu je tak podle něj vhodné zkoumat účinky médií v rámci daného sociálního kontextu. Kabele upozorňuje na to, že *„metaforu konstruování můžeme přijmout jedině tehdy, když si neustále budeme uvědomovat, že toto konstruování je dilem individuálních a kolektivních osob, které tak vstupují do hry sil, jež je přesahují“*. (Kabele, 1996, s. 33)

Ve spojitosti s tématem této diplomové práce hraje mediální konstruování reality podstatnou roli. Jsou to především média, která po smrti Václava Havla nadále utvářejí to, jak jej veřejnost vnímá. Vybírají, které události spojené s touto osobností je vhodné zaznamenat, nebo naopak pominout. Určují, při jakých příležitostech a v jakém kontextu jeho jméno připomenou, a spoluformují tak jeho mediální obraz.

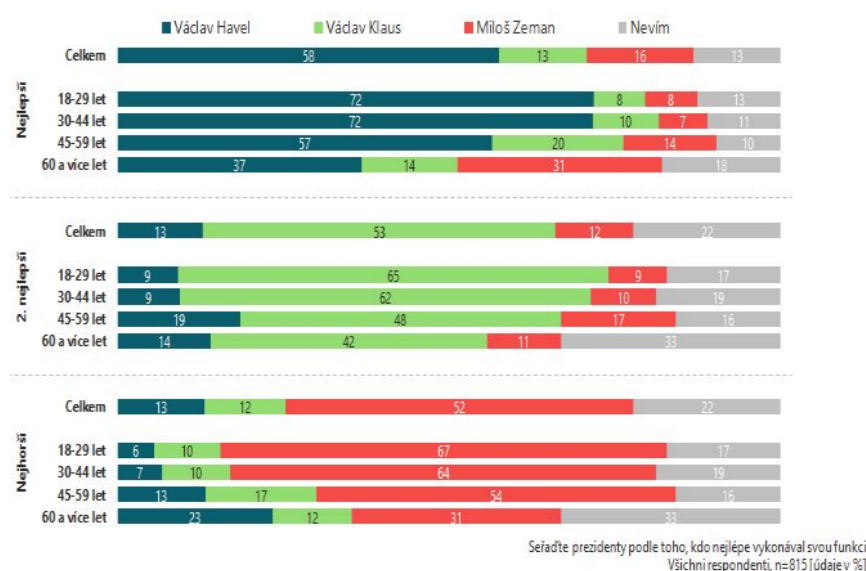
2.2 Mediální obraz

Chtěla bych na úvod předeslat, že cílem této práce je spíše popis mediálního zájmu o Václava Havla než analýza jeho mediálního obrazu. Jedno s druhým ale úzce souvisí. Tím, že zvolené sledované období vylučuje zásah samotného aktéra do budování mediálního

obrazu, stávají se tvůrci jeho mediálního obrazu lidé z Havlova okolí, případně další osoby a instituce, které se k němu nějak vztahují – hlavní roli zde však hrají média. Mediální rámování a nastavování agendy, ale i další koncepty, které obecně patří do procesu budování mediálního obrazu, určují, jakým způsobem bude veřejnost politika vnímat a hodnotit. Z tohoto důvodu jsem tuto podkapitulu do práce zařadila.

Jedním z nástrojů, jak hodnotit mediální obraz politika, jsou průzkumy veřejného mínění, v nichž se zjišťuje například důvěra veřejnosti nebo popularita. V takových průzkumech popularity byl ve sledovaném období hodnocen i Václav Havel. Například průzkum agentury STEM/MARK z roku 2020⁹ zjišťoval, který z porevolučních prezidentů je u veřejnosti hodnocen nejlépe. Z výsledků vyplynulo, že bez ohledu na pohlaví, věk, vzdělání, velikost místa bydliště nebo sociálně-ekonomického postavení byl nejlépe hodnocen Václav Havel. Výzkum uvádí, že s jeho osobou jsou častěji spojovány pozitivnější konotace než s jeho následovníky. Ke stejnému závěru vedl i výzkum agentury STEM/MARK realizovaný v roce 2019.

Graf 1: Hodnocení porevolučních prezidentů dle věku (podzim 2020)

Graf č. 1: Průzkum agentury STEM/MARK (2020) – hodnocení prezidentů

Centrum akademie pro výzkum veřejného mínění (CVVM) Akademie věd zase opakovaně zjišťuje, koho Češi považují za největší českou osobnost. Z průzkumů z let 2007,

⁹ Průzkumu agentury STEM/MARK uskutečněného na přelomu září a října 2020 prostřednictvím kombinace telefonického a online dotazování na Českém národním panelu se zúčastnilo 815 osob ve věku 18 a více let.

2013 a 2019¹⁰ shodně vychází, že za největšího Čecha lidé považují krále Karla IV., těsně za ním se umísťuje první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk a na třetím místě Václav Havel. Pořadí na čtvrtém místě se mění, v roce 2019 jej respondenti přisoudili zpěvákovi Karlu Gottovi a první pětici v tomto roce uzavřel pedagog a filozof Jan Amos Komenský.

Tabulka 1: Největší česká osobnost¹ (v %) v roce 2007, 2013, 2019

Osobnost	2007	2013	2019
Karel IV.	28	24	20
Tomáš Garrigue Masaryk	22	23	19
Václav Havel	11	20	18
Karel Gott	1	1	16
Jan Hus	5	5	4
Miloš Zeman		1	3
Jan Amos Komenský	6	4	3
Jaromír Jágr		1	2
Jan Žižka	3	1	1
Václav Klaus	3	1	1
Jára Cimrman	1	2	1

Zdroj: CVVM SOU AV ČR, Naše společnost, 5. – 20. 10. 2019, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Tabulka č. 1: Průzkum CVVM(2019) – největší osobnost českých dějin

Podle průzkumu realizovaného Ústavem empirických výzkumů STEM pro server Seznam Zprávy v roce 2019¹¹, čili 30 let od sametové revoluce, se pozitivní náhled na výkon Havla ve funkci prezidenta spíše upevňuje. (Machová – Pavlík, 2019) Výzkumníci STEM zjistili, že celé tři čtvrtiny Čechů hodnotí působení Václava Havla jako prezidenta pozitivně, což je více než při stejném průzkumu v roce 2002. Jan Hartl ze STEM komentoval pro zpravodajský server, který si průzkum na výročí revoluce objednal, výsledky takto: „V průběhu svých prezidentských období byl Václav Havel hodnocen někdy lépe, někdy hůře. Pozitivně byl hodnocen zejména jeho přínos k dlouhodobé strategii, k politické orientaci naší země a k hodnotovým a morálním otázkám. Kritický osten se týkal spíše praktické politiky. Tyto prakticky a situačně podmíněné výhrady v dlouhodobém pohledu zpět již ztratily na síle.“ (Machová – Pavlík, 2019)

Z průzkumů je patrné, že česká veřejnost vnímá Václava Havla jako důležitou osobnost, dokonce jako jednu z nejdůležitějších v historii. Kladné hodnocení jednoznačně

¹⁰ Průzkum CVVM probíhal od 5. do 20. října 2019 formou osobního dotazování, zúčastnilo se jej 1021 lidí starších 15 let.

¹¹ Exkluzivní průzkum STEM pro server Seznam Zprávy probíhal od 11. do 25. října 2019 formou osobního dotazování, zúčastnilo se jej 1002 osob starších 18 let.

převládá a podle nejnovějších průzkumů se nezdá, že by se tento trend měl nějak měnit, spíše naopak, s postupem času kritiky a výhrad směrem k Havlovi ubývá. Z uvedeného lze odvodit, že mediální obraz Václava Havla vnímaný veřejností je ve svém celku spíše pozitivní.

Přesná definice a vymezení pojmu mediální obraz, který vychází z výše zmíněného konstruktivistického paradigmatu, však v teorii masové komunikace chybí. A to i přes to, že je to termín velmi využívaný nejen v běžné komunikaci, ale zabývají se jím i početné vědecké práce. Velmi však záleží na kontextu, ve kterém je tento pojem užíván. Můžeme jej sice popsat pomocí toho, kdo a jakým způsobem se na utváření mediálního obrazu podílí – jestli jsou to spíše média, politici nebo PR agentury, i tak se ale jedná o víceméně intuitivní popis. Mediální obraz může obsáhnout cílené budování image, ale i nahodilé obrazy, jež nemají povahu mediální konstrukce, ale odrážející osobnostní a sociální rysy. Obecně řečeno, mediální obraz zprostředkovává mediální reprezentaci nějakého objektu příjemci mediálního sdělení prostřednictvím symbolů a znaků. Mediální obraz je takto chápán jako reprezentace¹² konkrétních objektů, do kterých se promítají představy a zkušenosti jeho tvůrců na jedné straně a konzumentů na druhé. (Volek, 2013)

Fakt, že se média významným způsobem podílejí na tom, jak veřejnost bude politika nebo jinou známou osobnost vnímat, je zřejmý. (srov. Svoboda, 2009, s. 14 nebo Jiráček – Köpplová, 2015, s. 333–340) Zájem nebo nezájem médií o nějaké téma ovlivňují kromě konceptu zpravodajských hodnot nebo gatekeepingu, kterým se budu věnovat v kapitolách 2.4.1 a 2.4.2, také mechanismy toho, jak média dokážou udržet téma ve veřejném prostoru a ovlivnit vnímání jeho důležitosti příjemcem, čímž se zabývá teorie nastolování agendy.

---

¹² Podle intenzity vazby mezi reprezentovaným a popisovaným se odlišují úrovně reprezentace. Různé typy postav jsou opakovaně zasazovány do stejných typů událostí, rámuje tak vyznění jejich mediální reprezentace, přičemž často vytvářejí novou verzi reality. Trampota (2006, s. 91–94) rozlišuje **typ**, **archetyp** a **stereotyp**. Opakovanou reprezentaci s důrazem na posílení určité vlastnosti popisuje jako **typ**. Spíše než kvůli individualitě je subjekt do mediálního sdělení vybrán na základě typické vlastnosti (například důchodce vystupující v reportáži o valorizaci důchodů zastupuje celou skupinu). **Archetyp** se projevuje při zobrazování základních hodnot, jako je boj dobra se zlem (například dobrovolníci bojující s následky tornáda). Zkreslenou reprezentaci představuje **stereotyp**, který slouží ke zkratkovité charakteristice, mohou být založené i na předsudcích (zprávy o Romech doprovázené záběry z vyloučených lokalit). (Trampota, 2006, s. 91–94)

2.3.1 Nastolování agendy

O schopnosti médií určovat témata, která bude veřejnost považovat za důležitá, uvažoval v roce 1963 Bernard Cohen. Jeho často citované vyjádření, že „*média nemusejí být schopna určovat, co si lidé mají myslet, ale jsou úspěšná v určování, na co mají myslet,*“ se stalo základní definicí teorie agendy setting¹³ (Cohen, 1963, s. 13)

Samotný pojem agenda setting zavedla o devět let později dvojice vyučujících na School of Journalism v Severní Karolíně Maxwell E. McCombs a Donald L. Shaw. Na příkladu americké prezidentské volební kampaně¹⁴ zkoumali korelaci mezi mediovanými předvolebními tématy a tím, jakou důležitost jim přisuzuje veřejnost. Závěr z těchto i následně proběhlých výzkumů z jiných míst shrnul McCombs v knize Agenda Setting tak, že „*na základě nashromážděných důkazů o účincích nastolování agendy se obecně dá říci, že novináři významným způsobem ovlivňují, jaké představy o světě má jejich publikum*“ (McCombs, 2009, s. 48) McCombs se Shawem tak na základě empirických výzkumů ověřili Cohenovu tezi, že co reflektují média, považují následně recipienti za důležité. Média tak mohou ovlivňovat společnost v tom smyslu, že témata, která by sama o sobě vnímala jako nepodstatná, se opětovným zdůrazňováním dostávají do jejího zorného pole, až nakonec dominují veřejné agendě.

Trampota přitom poukazuje na dlouhodobější proces nastolování agendy, kdy se téma opakovaně dostává do veřejného prostoru, než začne být publikem vnímáno jako důležité. „*Jde o agregovaný vliv velkého množství sdělení, přičemž každé z nich má rozdílný obsah, ale všechny pojednávají o stejném (obecném) tématu.*“ (Trampota, 2006, s. 113) Psychologické výzkumy z oblasti kognitivní psychologie pak došly k tomu, že nastolování agendy se promítá do vnímání jednotlivců tak, že spontánně přisuzují důležitost médií

---

¹³ O médiích, které se podílejí na ustavování agendy, uvažoval v roce 1922 v knize *The immigrant Press and Its Control* Robert E. Park. Prvenství myšlenky o podílu médií na veřejné agendě je často připisováno i Walteru Lippmannovi. (Reifová, 2004, s. 16–17) Ten v úvodní kapitole knihy *Veřejné mínění* rovněž z roku 1922 nazvané *Okolní svět a obrazy v našich hlavách* připodobňuje zpravodajská média k oknům do širého světa ležícím mimo naši bezprostřední zkušenost. „*Představy v hlavách lidských bytostí, představy o nich samých, představy dalších lidí, jejich potřeb, záměrů a vztahů jsou názory veřejnosti. Představy, na jejichž základě skupiny lidí jednají nebo na jejichž základě jednají jednotlivci jménem těchto skupin, jsou veřejným míněním,*“ definuje Lippmann proces jeho vzniku. (Lippmann, 2015, s. 32)

¹⁴ Během prezidentských voleb roce 1968 v malém americkém městě Chapel Hill McCombs se Shawem použitím kvantitativní obsahové analýzy médií řadili témata podle důležitosti a následně prostřednictvím rozhovorů s voliči určovali přítomnost těchto témat a pořadí jejich důležitosti ve veřejné agendě. Výzkum potvrdil korelaci mezi tématy, která veřejnost i média vnímala jako podstatná.

nastoleným tématům, aniž by si uvědomovali, že to je automatická reakce daná rutinou naučenou z médií. (Takeshita, 2006, s. 364)

Postupně se ve výzkumu agendy setting začali mediologové zajímat nejen o množství zpráv o daném tématu, ale také o způsob, jak jsou zpracovávána. McCombs hovoří o nastolování agendy druhého stupně a upozorňuje na to, že média o událostech zpravují určitým tónem a zdůrazňují některé atributy, zatímco jiné pomíjejí. Koncept rámcování nebo anglicky framingu, jak se tomuto přístupu říká, McCombs definuje takto: „*Rámcovat znamená vybírat určité aspekty vnímané reality a zvýšit jejich významnost ve sdělovaném textu tak, že se prosazuje určitá definice problému, kauzální vysvětlení, morální hodnocení či také doporučené řešení popisované záležitosti.*“ (McCombs, 2009, s. 133) Nejde ale jen o to, co média zobrazují, ale jakým způsobem to zobrazují, co zdůrazňují (rámcují), případně co záměrně vynechávají. (Trampota – Vojtěchovská, 2010, s. 243) Zkoumání interpretačních rámců se věnuje tomu, jak rámcování médií ovlivňuje pochopení tématu nebo události. (Takeshita, 2006, s. 279–280). Nejedná se však o přímočarou linii. Rámec sice může fungovat jako dominantní perspektiva, ale jen tehdy, pokud se mediální rámec a rámec publika shodují, v opačném případě může být téma zcela opomenuto. (Tabery, 2009)

S teorií nastolování agendy je kromě rámcování spojen i koncept vypíchnutí (primingu), který se oproti rámcování, jež se soustředí hlavně na obsah, zabývá zejména formou, kdesi všímá například vizuálních prvků, jako je titulek nebo délka textu (McCombs, 2009, s. 26) Tabery poukazuje na psychologický základ konceptu ve vnímání lidí, jejichž pozornost je selektivní. Vypíchnutí tak propojuje hodnocení konkrétní myšlenky podle jiných již vytvořených struktur a odkazuje na existenci hlubších vazeb ve vztahu k hodnocení důležitosti daného tématu v mediální a veřejné agendě. (Tabery, 2008, s. 38)

Nastolování agendy přesto není možné chápat jako dovednost médií podsunout recipientovi určité názory. Jak upozorňuje Trampota (2006, s. 121–122), ukázalo se, že důležitou roli při přejímání agendy médií příjemcem hraje jeho individuální nastavení. Jako stěžejní zmiňuje ve spojitosti s McCombsem a Shawem vlastní zájem o obsah médií, znalost samotného tématu a úsilí, které je příjemce ochoten vyvinout k získání spolehlivého zdroje informací. Následně se ale přidávají i další faktory, jako například věk, vzdělání, důvěra

v média, zájem o politiku, ale zejména v poslední době i virtuální komunita¹⁵, ve které se jedinec pohybuje na internetu.

V době elektronických médií a internetu, který nabízí obrovské množství zdrojů, ale také v důsledku značné popularity nejrůznějších sociálních sítí je patrné, že dochází nevyhnutelně k fragmentaci publik. V prostředí sociálních sítí, ale i internetu obecně si uživatelé přizpůsobují obsah, který konzumují podle svých preferencí, potažmo je pro ně upravován velmi propracovanými algoritmy. Vznikají tak sociální bubliny, jejichž členové mají rozdílné představy o tom, jaká témata jsou pro společnost významná. (Feezell, 2017, s. 484) Jelikož zmíněné algoritmy jsou nastaveny podle projevovaného zájmu uživatele a i on sám se pohybuje na internetu v prostředí, které je mu názorově nebo zájmově blízké, posilují se tak automaticky i jeho vlastní postoje. Často má takový uživatel právě kvůli personalizaci algoritmů omezené možnosti ze své bubliny vyhlédnout. Na rozdíl od doby „tradičních“ masových médií je v takovém prostředí složitější zasáhnout sdělením najednou větší část populace, mnohem častěji je cíleno jen na určitý její segment. (Feezell, 2017, s. 483–484)

Jessica Feezell v článku *Nastolování agendy v době sociálních sítí a sociálních bublin* (2017) vyslovuje tezi, že sociální sítě plní funkci nastolování agendy. A to tím, že v prostředí sociálních sítí mají velkou váhu názoroví lídři¹⁶, které uživatel sleduje. Jsou to často profily politiků, celebrit, ale také pro uživatele důležitých přátel. Dalším způsobem nastolování agendy je náhodné objevování zpráv v automaticky generovaném news feedu, kterým mají zejména uživatelé nezajímající se o zpravodajství tendenci přikládat větší důležitost. Feezell se ve své studii pokusila uměle nastolit agendu prostřednictvím facebookových skupin a zkoumala efekt na jednotlivých uživateli sociální sítě, konkrétně Facebooku. Výsledné zjištění bylo jednoznačné: „*Informace, které vidíme v news feedu na*

---

¹⁵ Pojem virtuální komunita například Pa vlíček (2010, s. 36) popisuje jako zastřešující termín, pod který řadí různé skupiny lidí, které jsou spolu skupinově a dlouhodobě komunikují přes internet nebo jiná elektronická média.

¹⁶ Hypotéza, že se informace šířené médii dostávají nejprve k názorovým vůdcům (opinion leaders) a teprve od nich k méně informovaným jednotlivcům změnila náhled na účinky masové komunikace, které byly do té doby chápány jako přímé a univerzální. Poprvé byla formulována Paulem F. Lazarsfeldem, Bernardem Berelsonem a Hazel Gaudet na základě výzkumu během prezidentských voleb v roce 1940, mnoha dalšími studii byla ověřována a zpřesňována. (Reifová, 2004, s. 288–289). Došlo tak k přeformulování procesu masové komunikace na **dvoustupňový**. První stádium podle něj probíhá přes média k dobře informovaným jedincům, druhé přes osobní kontakty k lidem informačně závislým na ostatních. Brzy se zjistilo, že názoroví vůdci pouze nepředávají informace, ale aktivně ke sdělení přistupují a přetvářejí je, případně je pro příjemce interpretují. (DeFleur a Ball-Rokeach, 1996, s. 202)

sociálních sítích, ovlivňují témata, která považujeme za důležitá, a to má důsledky pro veřejné mínění a politické chování.“ (Feezell, 2017, s. 490)

Ve vztahu k tématu této práce není důvod předpokládat, že téma osobnosti Václava Havla samo o sobě dnes nějak zásadně udává směr veřejné agendy. Přesto, jak ukáže výzkumná část, jsou momenty, kdy se v médiích jeho jméno objevuje častěji. Václav Havel patří bezpochyby mezi nejvýznamnější postavy českých moderních dějin a mnoho osobností veřejného života jej nebo jeho myšlenky i deset let po jeho smrti často zmiňuje. A obvykle je právě na médiích, jestli danou část vyjádření předají dál veřejnosti. Tím se Václav Havel znovu a znovu dostává do zpráv, aniž by on sám měl možnost do procesu nějak zasáhnout. Je tedy často pouze na médiu, jestli jeho jméno připomene a v jakém kontextu.

Následující kapitola se proto bude věnovat tomu, jakým způsobem média, potažmo novináři, vybírají zprávy. Stejně tak jako tomu, jak vypadá proces takového rozhodování, jaké informace se k příjemci sdělení dostanou. Pokud je předmětem této práce zmapovat mediální zájem o osobnost Václava Havla, je potřeba si uvědomit, že jako takový je ovlivněn mnoha faktory, které vstupují do procesu mediace. Podstatné budou nejen teorie gatekeepingu, ale zejména koncept zpravodajských hodnot a další principy mediální logiky, které budou obsahem následujících pasáží teoretické části diplomové práce.

2.4 Mediální logika

Výběr tématu, způsob zpracování, prezentace, volba zdrojů, ale i zvyklosti při produkci mediálního sdělení, to vše patří mezi principy mediální logiky. Koncept popsali v roce 1979 David L. Altheide a Robert P. Snow v knize Media Logic. Mediální logiku v ní popisují jako proces, prostřednictvím kterého média zpracovávají a prezentují události. Příjemci mediálních sdělení tento proces vnímají a aktivně se mu přizpůsobují – je prostředkem k porozumění médiím. *„Formát se zčásti skládá z toho, jak je materiál organizován, stylu, jakým je prezentován, zaměření nebo důrazu na konkrétní charakteristiky chování a gramatiky mediální komunikace. Formát se stává rámcem nebo perspektivou, která se používá k prezentaci a interpretaci jevů.*“ (Altheide – Snow, 1979, s. 10) Odlišné formáty podle autorů příjemci sdělení automaticky rozlišují – orientují se v tom, zda jde o zpravodajství, komedii nebo fikci. Mediální logice se přizpůsobují

i instituce, v čemž spočívá moc médií – skutečnost je ohýbána tak, aby korespondovala s principy mediální logiky. (Altheide – Snow, 1979, s. 236–239)

Podle McQuaila se v praxi uplatňují různé druhy mediálních logik a ačkoli je lze analýzou oddělit, působí společně. Sám zmiňuje industriální logiku (smysluplnost v podmínkách daného mediálního trhu a v širším politicko-ekonomickém kontextu), organizační logiku (hladký chod organizace podle konvencí a rutin pracovního procesu), technologickou logiku (význam technologií k podávání zpráv o realitě), kulturní logiku (příkladem je „výroba celebrit“ nebo svět reklamy – odráží se v personifikaci, naléhavosti a důrazem na novost), politickou logiku (využití médií držiteli moci, směřující ke zvoleným cílům) nebo informační logiku (elementárnější informativní funkce jako přenos informace). (McQuail, 1999, s. 408–409)

José van Dijck a Thomas Poell si pak všímají i další logiky nedílně spjaté s dnešním mediálním světem – logiky sociálních médií, která má svou sadu pravidel a vlastností jako je například programovatelnost (přenos mezi uživateli a programátory prostřednictvím algoritmů), popularita (mechanismy zvyšování a měření popularity příspěvků), propojitelnost (propojování obsahu s uživateli a inzerenty) a datafikace (sbírání dat v reálném čase). Podle autorů lze mediální logiku, masová média a sociální platformy stěží vnímat jako oddělené síly, pokud jde o řízení informačních a komunikačních procesů. Principy logiky sociálních sítí se podle nich stále více prolínají s logikou masmédií. (van Dijck – Poell, 2013, s. 2–11) K závěru, že se v některých oblastech tyto logiky překrývají, dochází i Klinger se Svenssonem (Klinger – Svensson, 2015, s. 34) a sám David Altheide v pozdější práci v roce 2014 reviduje svůj pohled na formáty jako neměnné entity. S poukazem na rozmach sociálních sítí mediální logiku podle něj utvářejí technologie a sociální aktivity na sítích, které změnily mediální svět – některá média se stala personalizovanějšími, vizuálněji a bezprostřednějšími.

Nově se ustanovují rutiny¹⁷ pro online zpravodajství, které se liší od rutin používaných při produkci tradičních médií. Jedná se o multimediální logiku, kterou zmiňuje i Mark Deuze, jenž poukazuje na nutnost hodnotit spoluutvářející se (nebo přeskupující se)

---

¹⁷ Významným principem mediální logiky jsou mediální rutiny – ustálené postupy novinářů při volbě tématu, způsobu jeho zpracování, výběru zdroje, redakční práci. I přesto, jak upozorňuje Jirků, že původní pojetí dvojice Altheide a Snow na rutinní charakter mediální logiky neupozorňuje, lze na základě opakujících se postupů při mediální produkci dovést, že s nimi koncept mediální logiky počítá, i když je explicitně nezmiňuje. (Jirků, 2020, s. 31–32)

prvky multimediální logiky: institucionálně strukturované rysy média, soubor technických a organizačních atributů a kulturní kompetence uživatelů a producentů zpráv. Přitom je podstatné brát zřetel na neustálé inovace nových médií. (Deuze, 2004, s. 142)

V rámci mediální logiky na následujících stránkách více rozeberu koncepty gatekeepingu a zpravodajských hodnot, které dají teoretický základ pro hypotézy o obsahu médií. V souladu s obsahem této kapitoly u těchto konceptů budou představeny i některé studie z poslední doby, které akcentují právě důsledky internetizace médií.

2.4.1 Gatekeeping

„Každé noviny, než se dostanou ke čtenáři, procházejí celou řadou výběrových kroků, které určí, jaké články se dostanou do tisku, na kterém místě, kolik se jim ve vydání přizná prostoru a jaký důraz se jim bude věnovat.“ Základy gatekeepingu, ačkoli pojem samotný nepoužíval, takto shrnul už v roce 1922 Walter Lippmann (2015, s. 282). V duchu mediálního konstruktivismu nahrubo načrtl jeden z faktorů utvářející veřejné mínění.

Koncept gatekeepingu je úzce spojen s teorií agendy setting popsané v předchozí kapitole, i když jako takový je o něco starší. Jeho význam dobře ilustruje samotný vznik tohoto pojmu. Sociální psycholog Kurt Lewin jej použil poprvé ve 40. letech při zkoumání mechanismů¹⁸ výběru potravin do domácnosti. Jako gatekeepera, tedy v překladu dveřníka nebo také strážce brány označoval osobu, která měla největší vliv na to, které zboží projde pomyslnou „bránou“ do domácnosti. Přeneseně tak lze ale chápat i pravidla, normy a zásady, podle kterých se lidé v pozici gatekeepera vědomě (i nevědomě) řídí. Princip gatekeepingu se podle Lewina dá aplikovat nejenom na cestu zboží do domácnosti, ale na cestu zprávy skrz komunikační kanály uvnitř jedné skupiny, přičemž Lewin užívá pojem opinion leader

---

¹⁸ Potraviny se do domácností podle Lewina dostávají nejruznějšími kanály – těmi mohou být obchody, tihy, supermarkety nebo i vlastní zahrada. Potraviny následně procházejí procesem selekce na straně prodejce i zákazníka, do kterého vstupuje mnoho různých faktorů – kvalita, cena, osobní preference, skladování, odpad při vaření. V každé fázi rozhodování může jídlo „bránou“ projít nebo být vyřazeno. Na rodinný stůl se tak dostává pouze zlomek původní nabídky. Kromě selekce se ale jídlo při průchodu kanálem kvalitativně mění například krájením nebo vařením. Gatekeeping v pojetí Lewina tak nezahnuje jen přijetí nebo odmítnutí potraviny, ale také proces změny, který jí udělá pro konečného spotřebitele atraktivnější. Stejně tak způsob servírování nebo prostředí a atmosféra při večeři ovlivňuje, která potravina na talíři bude lépe oceněna. (Shoemaker – Vos, 2009, s. 12–15)

(viz poznámka 16 na straně 15) Gatekeeperei v tomto kontextu spojují skupiny s okolím. (Shoemaker – Vos, 2009, s. 11–15)

Do procesu komunikace přenesl myšlenku Mr. Gateese (pana Brány) až v roce 1950 Lewinův žák David Manning White ve studii *The „Gate Keeper“: A Case Study in the Selection of News*. Editora z regionálního deníku, kterému přezdíval pan Brána, White požádal, aby týden shromažďoval všechny došlé zprávy od tří amerických tiskových agentur a na každou z nich napsal, proč ji odmítl zařadit. Zjistil, že 90 procent zpráv editor odmítl uveřejnit z velmi subjektivních důvodů. Třetinu z nich pan Brána odmítl na základě vlastního vyhodnocení přínosu zprávy pro příjemce, zbylé dvě třetiny kvůli nedostatku místa nebo předchozímu zařazení podobných zpráv. (Shoemaker – Vos, 2009, s. 15)

Výběr zprávy a způsob jejího zpracování tak při jistém zjednodušení začíná vlastně momentem, kdy se informace dostane k redaktorovi. Proměnných, které vstupují do rozhodovacího procesu, jestli a jak zprávu vydat, je velké množství a mají různou povahu. Jak popsal White, do výběru se promítají takové faktory jako subjektivní postoj k tématu, časová tíseň a prostor, který mají zejména v audiovizuálních nebo tištěných médiích vyplnit.

Jak upozorňuje Burton s Jirákem, do procesu gatekeepingu vstupují i skrytější faktory jako redakční kontrola. *„Jelikož mediální sektor je převážně ovládan samoregulačními procesy (a to především vlastníky či managementem), je velice důležitým omezením, jež určuje, jaký typ listu či pořadu příjemce dostane, redakční kontrola a rozdělení pravomocí.“* (Burton – Jiráček, 2001, s. 129). Není tak pouze jeden gatekeeper, ale větší množství někdy i současně působících strážců brány – kromě redaktorů, editorů, produkčních nebo vedoucích redakcí vstupují do této role i vlastníci médií nebo specialisté na PR. Gatekeepery při rozhodování ovlivňují kromě vlastních postojů pracovní rutiny, uplatňování etických kodexů médií, ale také kulturní a společenské normy. Jak dlouhý je řetězec rozhodovacích procesů¹⁹, závisí na velikosti média a jeho organizační struktuře. Analogicky k Lewinově metafoře se na pomyslný talíř příjemce sdělení přes řadu různých gatekeeperů dostane jen mizivé množství informací z původní pestré nabídky.

---

¹⁹ Shoemaker dělí vlivy na rozhodování o výběru událostí do pěti skupin: **individuální úroveň** (psychologické faktory, vlastní názory), **úroveň mediálních rutin** (množství zdrojů, relevance sdělení pro příjemce, velikost prostoru pro zprávu), **úroveň organizací** (jak je strukturována sama mediální organizace), **úroveň sociálních institucí** (vlivy mimo organizaci – ekonomické, politické a kulturní síly), **ideologická úroveň** (jak ideologické síly formují a ovlivňují mediální obsah). Tyto úrovně jsou sobě podřízeny hierarchicky – to co se stane na nižších úrovních je ovlivněno děním na vyšších úrovních. (Shoemaker, 2014, s. 5–15)

Kunzik (1995, s. 115) poukazuje na společenský význam gatekeeperů: „*Gatekeeper rozhoduje, které události se stanou událostmi veřejnými a které ne, a účastní se tak formování společenských a světonázorových postojů recipientů.*“ Přitom poukazuje i na to, že zprávy nejsou jen akceptovány nebo odmítnuty, ale také zpracovávány a v důsledku toho i upravovány. Připomíná přitom známý výrok Waltera Giebera: „*Zpráva je to, co z ní lidé od novin udělají*“ (Kunzik, 1995, s. 116)

Jak píše Trampota, s přibývajícými studiemi na téma gatekeepingu se jeho pojetí začalo rozšiřovat. Místo rozhodovacího procesu na bázi pustit – zahodit se začali badatelé ptát po obsahu zpráv a na to, zda některé typy zpráv mají větší naději, že budou vybrány. (Trampota, 2006, s. 41) Už White ve svém výzkumu s panem Bránou došel k závěru, že nejspíše výběrem prostupovaly takzvané hluboké lidské příběhy²⁰ a politicky zaměřené zprávy. (Shoemaker – Vos, 2009, s. 15) Badatelé se tak postupně začali věnovat i tomu, které typy zprávy mají největší šanci bránou projít, a utvořil se koncept zpravodajských hodnot²¹.

V závěru knihy *Mediating the Message in the 21 Century* z roku 2014 se Pamela Shoemaker zamýšlí nad tím, jestli idea gatekeepingu může obstát i v dnešním mediálním světě. Sice dochází k závěru, že ano, ale zároveň vyjmenovává faktory, se kterými se výzkumníci budou muset vyrovnat. Nejvýznamnější pro badatele je podle ní výzva posunout se od zkoumání statických proměnných a zaměřit pozornost na dynamiku online i tradičních médií, která se překotně proměňují. Cestu Shoemaker spatřuje v návratu k původním základům Lewinovy teorie, tedy ke studiu společenských změn. (Shoemaker, 2014, s. 132)

O dva roky později v eseji *Reformed Gatekeeping* Heinderyckx s Vosem odpovídají podobně. Ani přes rozvoj nových technologií a online médií není podle nich teorie gatekeepingu vyčerpaná, ale uznávají, že je potřeba její revize. Teorie gatekeepingu se podle nich bude muset přizpůsobit tomu, jak významně se rozšířily nástroje pro tvorbu zpráv a také faktu, že publikum je zdrojem neustálé zpětné vazby a vybírá si zprávy jen s malým zřetelem k tomu, kdo je publikoval. Podle autorů by změna měla jít ruku v ruce s tím, jak se proměňuje to, kdo nebo spíše co pomyslnou bránu střeží. Do role gatekeepera se totiž stále

---

²⁰ Zpráva se silným emocionálním rozměrem. Umožňuje na téma nahlížet osobní rovínou respondentů, kterých se téma dotýká. Na příkladu konkrétního příběhu konkrétní osoby se ilustrují dopady událostí, o nichž se referuje.

²¹ Teorií zpravodajských hodnot se bude samostatně věnovat následující kapitola. Tent o koncept je ve vztahu k tématu práce důležitý zejména z toho důvodu, že pomůže ozřejmit, proč jméno Václava Havla média i po jeho smrti média stále zmiňují, i když nemá žádný reálný vliv na současné dění.

častěji dostávají vyhledávače jako je například Google nebo sociální sítě jako Facebook²². Klíče k pomyslné bráně tak od lidí převzaly algoritmy, které jsou naprogramovány tak, aby zprávám přiřazovaly priority. Autoři mluví o algoritmizaci gatekeepingu a připomínají, že původci nastavení algoritmů jsou ale pořád lidé, jejichž názory na gatekeeping jsou při utváření algoritmů klíčové. (Heinderyckx – Vos, 2016)

2.4.2 Zpravodajské hodnoty

Vlastnostmi události, které zvyšují pravděpodobnost, že bude mediována, se zabýval v roce 1922 Walter Lippmann. V knize Veřejné mínění použil poprvé termín zpravodajská hodnota (news value). Popsal pět základních zpravodajských hodnot: překvapení, osobní zaujetí, jednoznačnost události, blízkost a konflikt.

Na základě analýzy tištěného zpravodajství o mezinárodních krizích v norských novinách se tímto Lippmannem zavedeným termínem dále zabývali dva norští badatelé Johann Galtung a Marie Holmboe Ruge. Ve studii Structure of Foreign News z roku 1965 vymezili dvanáct zpravodajských hodnot:

- Frekvence – Jde o čas, který média potřebují, aby se událost stala zprávou.
- Práh pozornosti – Velikost a ohlas dané události v porovnání s tím, jakou pozornost vyjádřenou velikostí prostoru, či titulku jí médium věnuje.
- Jednoznačnost – Ve zpravodajství je preferována taková událost, jejíž vyznění působí jednoznačně.
- Význam – Čím blíže se událost stane, tím je větší šance, že médium událost zpracuje. Jde o blízkost jak v geografickém, tak kulturním slova smyslu. Vychází při tom z hypotézy, že příjemce sdělení bude pozornost více věnovat tomu, co je mu kulturně bližší a naopak události odehrávající se daleko spíše pomine. To neplatí v případě, že se událost sice stane v kulturně vzdáleném prostředí, ale má pro příjemce význam, pojí je s ním nějaká souvislost.

---

²² Pro ilustraci připomínám v této souvislosti leden roku 2018, kdy Facebook vyhlásil změnu algoritmů, které uživatelé vidí na své stránce. Algoritmus upozadil nereklamní sdělení firem, příspěvky médií a politických uskupení ve prospěch příspěvků přátel. Zakladatel Facebooku Mark Zuckerberg krok firmy v úvodu prohlášení zdůvodnil tím, že se chtějí zaměřit na to, aby čas lidí strávený na Facebooku byl dobře stráveným časem. (Media guru, 2018)

- Souznění – Média se snaží odhadnout očekávání adresáta sdělení a tomu výběr zpráv přizpůsobit. Galtung a Ruge upozorňují na to, že příjemce očekává určitý typ zprávy a mentálně se na něj připraví. Pokud zpráva „zapadne“ do předpokládaného rámce, má příjemce tendenci přikládat větší význam předpokládanému, čímž se ale sdělení deformuje. Pokud se sdělení s očekáváním adresáta mine, pravděpodobně taková zpráva nebude příjemcem ani registrována.²³
- Neočekávanost – Sem se řadí typ událostí, které jsou překvapivé, nezapadající do běžné rutiny.
- Kontinuita – Pokud se jednou událost stane součástí zpravodajství, má médium tendenci ji zařazovat opakovaně, protože se předchozím zpracováním pro příjemce stala známou, a to i přes význam konkrétního nového sdělení.
- Kompozice – Autoři tuto zpravodajskou hodnotu vysvětlují tak, že média mají tendenci zařazovat zprávy podle předem daného tematického schématu. Ilustrují to na příkladu toho, že pokud se objeví velké množství významných zahraničních zpráv a mnohem menší množství nevýznamných domácích zpráv, budou kvůli vyváženosti zahrnuty oba typy zpráv, na úkor těch důležitých.
- Vztah k elitním národům – Čím více se událost týká elitních národů (autoři jmenují Američany, Rusy, Číňany a Němce), tím spíše se stane zprávou.
- Vztah k elitním osobám – Analogicky, čím více se událost týká elitních osob, tím spíše se stane zprávou. Jako osoby z řad elit jsou vnímány celebrity, politici atd.
- Personifikace – Média dávají přednost událostem, které mohou ilustrovat na příbězích konkrétních lidí.
- Negativita – Čím negativnější jsou důsledky události, tím spíše se stane zprávou. Negativita je podle Galtunga a Ruge jednou z nejuniverzálnějších hodnot a podepisuje se na převaze zastoupení negativních zpráv před pozitivními ve zpravodajství.

Galtung s Ruge na základě studie zjistili nejen to, že pokud událost nese některý z výše vyjmenovaných faktorů, zvyšuje se pravděpodobnost, že bude zaznamenána jako

---

²³ Galtung a Ruge v této souvislosti poznamenávají, že „news“ (novinky, zprávy) jsou ve skutečnosti „olds“ (staré) kvůli tomu, že korespondují s očekáváním příjemce. (Galtung – Ruge, 1965, s. 67)

zpráva, ale také že čím více zpravodajských hodnot v ní lze nalézt, tím spíše bude zařazena. V události přetvořené do zpravodajského sdělení je pak tendence zdůrazňovat ty hodnoty, pro které byla vybrána. Zpráva většinou neobsahuje všechny, ale kombinuje různé hodnoty s různou intenzitou. Koncept zpravodajských hodnot Galtunga a Ruge byl od 60. let mnohokrát přezkoumán. Autoři navazujících studií se detailněji zabývali jednotlivými zpravodajskými hodnotami a původní soubor 12 zpravodajských hodnot spíše zužovali. Nejčastější výtky mířili k materiálu, na němž Galtung s Ruge dokazovali platnost jednotlivých hodnot, kdy analyzovali pouze tištěné zahraniční zpravodajství s úzce zaměřeným tématem. Jádro konceptu však zůstalo stejné.

Vztahem zpravodajských hodnot a dnešního mediálního prostředí se zabývá článek Tonyho Harcupa a Deirdry O'Neill *What is News? News values revisited (again)* publikovaný v *Journalism Studies* v roce 2017. Autoři v něm znovu přehodnocují svůj koncept zpravodajských hodnot²⁴, který zveřejnili pod téměř totožným názvem v roce 2001 a všimají si, jak obsah médií za 16 let proměnila rostoucí obliba sociálních sítí. Poukazují na to, že na sociálních sítích jsou sledované zejména zprávy, které mají jeden hlavní cíl, a to pobavit. Tím vyvstává další zpravodajská hodnota, kterou nelze pominout – sdílení. Do rozhodování gatekeeperů vstupuje faktor toho, jak se zpráva bude šířit na sociálních sítích. Podle autorů to nemusí být přímo obsah zprávy, co zaujme, ale také vizuál, jako je fotka, video nebo infografika, který má přimět uživatele k tomu, aby si takový článek nejen otevřel, ale i okomentoval a hlavně sdílel dál. I přes to, že Harcup s O'Neill upozorňují, že proměna zpravodajských hodnot v prostředí sociálních médií bude potřebovat další studie, rozšířili na základě zkoumání témat nejdílenějších zpravodajských článků ve Velké Británii na Twitteru a Facebooku svůj soubor zpravodajských hodnot o dalších pět – kromě sdílení přidávají hodnotu exkluzivity (kterou chápou jako původní materiál daného média), ale také konflikt, audio-vizuály a drama (útěky, nehody, pátrání, záchrany, soudní případy). (Harcup – O'Neill, 2017, s. 1481–1483)

---

²⁴ Ve studii *What Is News? Galtung and Ruge Revisited* z roku 2001 Harcup a O'Neill vytyčili 10 faktorů, které podle nich lépe odpovídaly tehdejší mediální a gendě britského bulvárního tisku. Patřily mezi ně mocenské elity (jak jednotlivci, tak i instituce a organizace), celebrity, zába, překvapení, špatné zprávy, dobré zprávy (uzdravení, výhry, oslavy), rozsah – ať už počtem zapojených lidí nebo potencionálním dopadem, relevance ve vztahu k příjemci, pokračování v již vydaném tématu a zaměření média, které zprávu vydává. (Harcup – O'Neill, 2001, s. 279)

Z uvedeného je zřejmé, že zprávy o Václavu Havlovi mají, co se zpravodajských hodnot týká, jednoho společného jmenovatele – ať už vezmeme v potaz zde zmiňované koncepty Galtunga a Ruge nebo Harcupa s O'Neill, oba zařazují do svých seznamů vztah k elitním osobám. Vezmeme-li v potaz, že Václav Havel je jedna z nejvýraznějších osobností českých moderních dějin, je tato kategorie pro rozhodování při zařazení události do zpráv významná, jelikož podle konceptu zpravodajských hodnot záleží i na intenzitě dané kategorie. Zrovna tak se pravděpodobnost zařazení události zvyšuje, pokud zpráva naplňuje více kategorií. Jak blíže ukáže praktická část práce, ve sledovaném období najdeme v ČTK zprávy o tom, že po Václavu Havlovi pojmenovali ulici v menším městě nebo o umístění lavičky Václava Havla, což jsou typy zpráv, kde převládá kategorie vztahu k elitám. Nebo jiný příklad – pravidelně každý rok ve sledovaném období ČTK vydává texty k výročí úmrtí Václava Havla, kde se vztah k elitám kombinuje s kontinuitou. Přinejmenším jednu z hlavních kategorií zpravodajských hodnot tak budou vždy zprávy o Václavu Havlovi splňovat, což je jedno z vysvětlení, proč média i několik let po Havlově úmrtí zařazují zprávy spjaté s touto osobností. V praktické části práce potom budu více sledovat i to, jakou důležitost konkrétně ČTK přiřazuje zprávám, které Václava Havla zmiňují a která témata převládají.

3 Kontextuální část

3.1 Václav Havel

Na úvod kapitoly bych chtěla předeslat, že jejím obsahem nemá a ani nemůže být podrobný životopis Václava Havla, který by sám o sobě bezpochyby několikrát překročil rozsah diplomové práce.²⁵ Některé, byť velmi důležité aspekty působení Václava Havla, tak musím ponechat stranou s vědomím, že celkový obraz života Václava Havla tak bude v mnohém zkreslen. Kapitola o Václavu Havlovi je však nezbytná pro kontext této práce, kdy zjištění z praktické části bude třeba interpretovat i se zřetelem k některým významným událostem Havlova života. Při jejich výběru se proto soustředím zejména na ty, pro které bývá často zmiňován v současných médiích.

---

²⁵ V této souvislosti odkazují například na rozsáhlou Havlovu biografii od Michala Žantovského z roku 2014. V kapitole o Václavu Havlovi ale čerpám i z publikací od Edy Kriseové, Johna Keana, Daniela Kaisera, Ladislava Špačka nebo Martina C. Putny.

Václav Havel za svůj život vystřídal řadu rolí, které se navzájem prolínaly. Byl dramatikem, hlasem českého disentu, vězněm, politikem, posledním prezidentem Československa a prvním prezidentem České republiky, odpůrcem totality a ochráncem lidských práv. Havel se setkával s nejdůležitějšími světovými současníky. Pro ně působení tohoto prezidenta v čele státu představovalo jeden ze symbolů přerodu postsovětských zemí v demokratické státy. Sám Havel o jisté ikoničnosti své osoby mluví v rozhovoru s Karlem Hvižd'adou: „(...) v době, kdy jsem byl ve vězení nebo po mém návratu, mohly být různé doktoráty a ceny, které jsem dostával spíš než výrazem obdivu k mému dílu projevem respektu k něčemu, co bych nazval svým příběhem: byl jsem vnímán jako někdo, kdo neslehl ze své pravdy, byl ochoten jít za ni do vězení, tam odmítl nabídku k emigraci, pak se vrátil a pokračoval přesně v tomtéž, co dělal předtím (...) nejvíc doktorátů a cen jsem dostal až v době svého prezidentství. Tehdy se můj příběh sklenul a uzavřel opravdu téměř pohádkovým, ne-li dokonce kýčovitým způsobem“. (Havel, 2006, s. 22)

Václav Havel se narodil 5. října 1936 v Praze do známé pražské podnikatelsko-intelektuální rodiny. Pro ilustraci – dědeček z matčiny strany Hugo Vavrečka byl českým diplomatem, ten z otcovy strany Václav Havel zase stavební inženýr a zakladatel paláce Lucerna. Havlův otec, rovněž Václav, ve stavebním průmyslu pokračoval – během 30. let se zasloužil o vznik vilové čtvrti na Barrandově spolu s velkým společenským areálem Barrandovské terasy. Se vznikem Barrandovských filmových ateliérů je zase spjato jméno Havlova strýce Miloše Havla, majitele největší prvorepublikové produkční firmy Lucernafilm.

Jak sám v knize *Dálkový výslech* přiznává, se svým „buržoazním“ původem se v atmosféře socialistického Československa jen obtížně vyrovnával. Cítil se být vyloučený, svými vrstevníky odstrkovaný, osamělý. „*Já si dnes opravdu myslím, že ta dětská zkušenost ovlivnila celý můj budoucí život včetně mého psaní: můj dětský pocit vyřazenosti z celku či lability mého zakotvení v něm (...) nemohl neovlivnit úhel mého pohledu na svět – pohledu, který je vlastně i klíčem k mým hrám.*“ (Havel, 1986, s. 8–9) Po komunistickém převratu dopadly na Havlovu rodinu perzekuce – zabavování majetku, stíhání jejích členů. Havel nesměl z kádrových důvodů studovat, a tak se vyučil chemickým laborantem a maturitu získal až po dálkovém studiu při práci. Jeho uměleckému zaměření odpovídalo až studium dramaturgie na Divadelní akademii múzických umění, kterou ale dostudoval až v roce 1966 dálkově.

V padesátých letech získal Havel první literární zkušenosti v kroužku Šestatřicátníků, k nimž patřili autoři jako Josef Topol, Věra Linhartová nebo Jan Zábřana. Havlova rodina měla kontakty z kulturního prostředí (zejména toho nepodporovaného komunisty), kterých Havel využíval. Seznámil se tak například s Jaroslavem Seifertem. Ale znal se i s dalšími básníky a literáty – Vladimírem Holanem nebo Jiřím Kolářem. Po vojně, na konci 50. let získal Havel na přímlovu Jana Wericha místo jako jevištní technik v divadle ABC, odkud přešel do Divadla Na zábradlí, kde osm let pracoval jako dramaturg a asistent režie. V Městských divadlech pražských asistoval režiséru Alfrédu Radokovi.

V roce 1963 měla v Divadle Na zábradlí premiéru první Havlova významná hra Zahradní slavnost. Absurdní drama, žánr projevující se zejména v 50. letech minulého století, odráží bezmoc osamocенého člověka a ztrátu schopnosti se s ostatními lidmi dorozumět, byl Havlovi vlastní. Jazyk je deformován do *ptydepe*²⁶ (Zahradní slavnost, Vyrozumění), formy, která ztratila dorozumivací funkci, dialogy jsou vyprázdněné, dějová linka zpřetrhaná, pokřivená nebo úplně chybí. Absurdní drama se dotýká přímo lidské identity, do popředí vystupuje člověk, jehož ohrožuje jím vytvořená skutečnost, která se pro člověka samotného stává nesmyslnou, absurdní. „*V mých hrách se ovšem tohle bytostně divadelní či dramatické téma vrací ve své poněkud speciálnější podobě: jako téma identity v krizi. Nejde tedy už jen o identitu zakrývanou maskou, přetvářkou či společenskou rolí, ale o identitu rozkládající se a hroutící, rozplývající se a mizící. Je to tedy krize o to horší, že je nereflektovaná.*“ (Havel, 2006, s. 217)

V roce 1964 si Havel vzal svoji první manželku Olgu, která pro Havla i přes určitou rozdílnost povah mnoho znamenala. V rozhovoru pro Českou televizi po jejím úmrtí v roce 1996 se o ní Havel vyjadřuje takto: „*Olga, s níž jsem žil snad pětadvacet let, byla čímsi víc než jenom manželkou pro mě. Ona byla matkou, sestrou, dramaturgyní, vším možným dohromady, ale především jakousi životní jistotou a oporou.*“ (Přidal, 1996) V roce 1967 Havlovi zakoupili venkovskou usedlost v Podkrkonoší na samotě zvané Hrádeček²⁷, který Havel využíval zejména v dobách normalizace – právě tam se z Prahy uchyloval, když byly jeho aktivity bedlivě sledovány StB, ale rád se sem vracel i později. Jako manželka

---

²⁶ Označení absurdního umělého úřednického jazyka, který pozbývá význam. Výraz *ptydepe* poprvé Václav Havel použil ve svém dramatu Vyrozumění (1964), v němž se tento jazyk stal silným nástrojem byrokratické moci.

²⁷ Na Hrádečku byl Havel jednak literárně činný a konaly se zde i společenské události, v roce 1977 zde byl například uspořádán Třetí festival druhé kultury, tedy českého undergroundu. Bez nadsázky se dá říci, že se v době normalizace stal Hrádeček jedním z center disentu a nezávislé kultury.

prezidenta se Olga Havlová věnovala charitativním aktivitám. V roce 1990 založila s přáteli z Charty 77 Výbor dobré vůle a o dva roky později Nadaci Olgy Havlové. Hlavním cílem Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové (VDV) je pomáhat lidem se zdravotním postižením, lidem opuštěným a diskriminovaným v jejich začlenění do společnosti. Každý rok je udělena i Cena Olgy Havlové osobnosti se zdravotním postižením, která se zasloužila o zlepšení podmínek života lidí se zdravotním handicapem.

V roce 1965 se Havel stal členem redakční rady měsíčníku Tvář, který byl k soudobé socialistické literatuře velmi kritický a rychle se dostal do hledáčku oficiálních institucí. Havel vystoupil na jeho obranu organizací petice a poprvé se tak angažoval v roli občanského aktivisty. Ačkoli časopis velmi záhy skončil, Havel na sebe upozornil o dva roky později na IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů, kde vyzýval ke svobodě tvorby. Následně se angažoval i v událostech kolem pražského jara, a to nejen ve vztahu ke Svazu československých spisovatelů. Spoluzaložil Kruh nezávislých spisovatelů, předsedal Koordinačnímu centru nezávislých organizací, sdružujícího opoziční síly jako KAN (Klub angažovaných nestraníků), svaz bývalých politických vězňů K231 a sociální demokracii. V roce 1968 Havel využil uvolněné atmosféry a v USA navázal kontakty s československým exilem. Po srpnové okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy se Havel zapojil do veřejného života ještě důrazněji, psal prohlášení, debatoval a snažil se zachránit z pražského jara alespoň střípky svobody. „*Lod' se zvolna potápěla, ale pasažérům bylo dovoleno křičet, že se potápí.*“ (Havel, 2006, s. 125) Postupně byl úplně vytlačen z oficiální kultury a přešel do disentu. Naopak v zahraničí se ale stal respektovaným a oceňovaným autorem.

V době normalizace vznikly Havlovy důležité úvahové texty – za všechny zmínme alespoň Dopis Gustávu Husákovi (1975) nebo Moc bezmocných (1978), kde kriticky analyzuje totalitní režim, ztrátu identity a snaží se najít dialog s mocí. Na sklonku roku 1975 Havel založil samizdatovou Edici Expedice, díky které se strojopisem šířily texty zakázaných autorů. Do 70. let se také datují protesty na podporu hudební skupiny Plastic People of the Universe, proti níž byl veden soudní proces, a které Havel organizoval. Vlna solidarity ze zahraničí a disentu pomohla ke vzniku občanské iniciativy Charta 77, jejíž manifest za dodržování lidských práv v Československu Havel spoluvytvořil a stal se spolu s Janem Patočkou a Jiřím Hájkem jedním z prvních mluvčích. Za poškozování zájmů republiky strávil Havel pět měsíců ve vazbě. V roce 1978 se signatáři charty Havel založil Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS), který sledoval případy politických vězňů

a snažil se o jejich propuštění. O rok později byl ale Havel s členy VONS znovu zatčen a za podvracení republiky odsouzen ke čtyřem a půl letům vězení. V únoru 1983 mu byl kvůli opakovaným zápalům plic výkon trestu ze zdravotních důvodů přerušen. Vliv na to měla i silná podpora ze zahraničí, kdy jeho propuštění požadovali někteří západní politici a umělci. Ve vězení Havel psal dopisy manželce, tedy alespoň formou (kvůli vězeňským kontrolám), obsahem se z části jednalo o filozofické eseje o světě a jedinci v něm, hledání jistoty, o morálce nebo etice, později vydané jako *Dopisy Olze*.

V osmdesátých letech Havel patřil k neoficiálním vůdcům disentu, nadále byl proto ostře sledován Státní bezpečností. Psal divadelní hry, pokračoval ve vydávání *Expedice*, podílel se na vzniku samizdatových *Lidových novin*. Pozornost se k němu ale stále více upínala i ze zahraničí – poskytoval rozhovory západním médiím, získal Cenu Erasma Rotterdamského za mimořádný přínos pro evropskou kulturu. V roce 1988 se Havel stal členem Českého helsinského výboru, který dohlížel na dodržování lidských práv. V lednu 1989 byl na počátku demonstrací během Palachova týdne zatčen a odsouzen k devíti měsícům vězení, podmíněčně propuštěn byl o tři měsíce později. Po propuštění spoluinicioval petici Několik vět za demokratizaci společnosti, kterou podepsaly desítky tisíc lidí. Po násilnostech během 17. listopadu 1989 vzniklo Občanské fórum, které chtělo vést dialog s politickou garniturou, a Václav Havel se stal jeho vůdčí osobností. Vyjednával o nenásilném svržení komunismu a přechodu k demokracii a stal se tak jednou z ústředních postav sametové revoluce. 29. prosince byl zvolen prezidentem Československé socialistické republiky. „*Nemohu celý život něco kritizovat, a když mám šanci ukázat, že se to dá dělat lépe, dát od toho ruce pryč. Ten apel byl navíc provázen přesvědčováním, že to je v revoluční situaci jediné možné řešení a že bych všechno naše úsilí postavil na hlavu a všem ostatním plivl do tváře, kdybych – jako centrální postava dění – náhle odmítl dál se angažovat a nést důsledky svých vlastních předchozích činů.*“ (Havel, 2006, s. 10)

Jedním z prvních kroků, které Havel v prezidentské funkci udělal, bylo vyhlášení rozsáhlé a celkem kontroverzní amnestie v lednu 1990, která se dotkla zhruba dvou třetin z asi třiceti tisíc tehdejších odsouzených. „*Bylo třeba dát jasně najevo, že se zásadně mění poměry a že se chceme rozejít i se vším pokleslým, čím se vyznačovala komunistická justice.*“ (Havel, 2006, s. 69) 21. února stejného roku pronesl Havel před oběma komorami Kongresu Spojených států projev, který kongresmani více než dvacetkrát přerušili potleskem, na konci mu aplaudovali vestoje. Ačkoli projevů napsal Havel v roli prezidenta nespočet, tento se

vymykal – byla to řeč, která symbolicky uváděla Československo a s ní i Polsko nebo Maďarsko do tábora demokratických zemí, která vyzývala k vybudování nového politického řádu po tom, co padla železná opona. Nežádka Havel psal své projevy²⁸ jako kritické a analyzující eseje s apelem na morálku, humanitu a ideály demokracie. „Americký“ projev nebyl výjimkou. „*Specifická zkušenost, o níž tu hovořím, mi dala mimo jiné jednu velikou jistotu: vědomí předchází bytí a nikoli naopak, jak tvrdí marxisté. Proto i záchrana tohoto lidského světa není nikde jinde než v lidském srdci, lidském rozmyslu, lidské pokoře a lidské odpovědnosti.*“ (Havel, 1990) V dubnu roku 1990 inicioval Havel další důležitou zahraničně politickou událost – bratislavská schůzka představitelů Československa, Polska a Maďarska dala základ vzniku Visegrádské skupiny, která jako aliance čtyř států střední Evropy funguje dodnes.

5. července 1990 byl Havel znovuzvolen ve svobodných volbách prezidentem České a Slovenské Federativní Republiky. O rok skoro později v Praze oznámil zrušení Varšavské smlouvy, vojenského paktu osmi evropských zemí východního bloku, který měl ale fakticky legitimizovat pobyt sovětských vojsk na území některých členských států. V červenci 1992 po vyhlášení Deklarace Slovenské národní rady o svrchovanosti Slovenské republiky Havel abdikoval. Na konci roku 1992 tak po 74 letech zaniklo Československo a vznikly dva samostatné státy – Česká republika a Slovenská republika. 26. ledna byl Havel zvolen prezidentem ČR.

Během prvního prezidentského období vymezeného lety 1993 a 1998 se Havel soustředil zejména na zahraniční politiku, vyjednával přístup České republiky a dalších středoevropských zemí do NATO a EU. Nejen při zahraničních návštěvách v projevech podporoval občanskou společnost, vyzdvihoval výhody demokracie, hodnotil stav tehdejšího světa z hlediska životního prostředí, vyzýval k národní, kulturní, náboženské toleranci, a poukazoval na dědictví komunismu, upozorňoval na nutnost diskuse. Projevem Češi a Němci na cestě k dobrému sousedství v roce 1995 se pokusil zlepšit česko-německé vztahy a navázat užší přeshraniční spolupráci. Spolu s nositelem Nobelovy ceny míru Elie Wieselem a japonským filantropem Yoheiem Sasakawou založil mezinárodní iniciativu Forum 2000. Od roku 1997 se na pražské konferenci každý rok sjíždějí významné světové osobnosti. Velkou pozornost Havel věnoval lidskoprávním otázkám a problémům menšin – zasadil se o vznik institutu Veřejného ochránce práv, stejně tak jako Ústavního soudu,

---

²⁸ Pro ilustraci, Knihovna Václava Havla nabízí 2 994 Havlových textů.

jakožto garanta nezávislého soudnictví nebo Senátu jako „pojistky demokracie“ v legislativních otázkách. Inicioval také rozsáhlé rekonstrukce a úpravy Pražského hradu pod vedením hlavního architekta Bořka Šípků.

V domácí politice Havlův vliv postupně slábl na úkor politických protivníků, z nichž nejvýraznější byl Václav Klaus. Koncem roku 1997 se rozpadla vláda ODS, KDU-ČSL a ODA a Klaus odešel z funkce premiéra. V takzvaném rudolfinském projevu Havel velmi tvrdě zkritizoval technokratické pojetí transformace společnosti bez prosazování mravních a právních zásad. Ačkoli Klause přímo nejmenoval, veřejnost projev vnímala tak, že mířil proti němu. Rudolfinský projev byl přijímán ambivalentně – někteří Havla oceňovali za odvahu, se kterou se pustil do kritiky morálního stavu české společnosti a politické reprezentace, jiní jej zatracovali za zasahování do politiky, které prezidentovi nepřísluší.

V lednu 1996 zemřela Havlova manželka Olga, v prosinci pak byl Havlovi odoperován plicní nádor. V lednu 1997 se oženil s herečkou Dagmar Veškrnovou, což vzbudilo pozornost bulvárních médií, která vztah vykreslovala velmi negativně. V médiích se přetřásaly i Havlovy majetkové poměry po restitucích, kdy jemu a bratrovi byly navráceny Barrandovské terasy a Lucerna. Přesto však byl 20. ledna 1998 zvolen prezidentem i na druhé funkční období. V něm se soustředil na to, aby se Česká republika stala členem Severoatlantické aliance a Evropské unie, což se v případě NATO podařilo o rok později, v březnu 1999. Kromě toho se velmi zasadil i o rozšíření NATO o sedm zemí na pražském summitu v roce 2002. Havel plně podporoval politiku NATO včetně kontroverzního bombardování Jugoslávie v roce 1999 nebo intervence v Afghánistánu, která začala po teroristických útocích na Světové obchodní centrum v roce 2001.

Velkým tématem byla pro Václava Havla lidská práva, utiskované v různých zemích obhajoval bez ohledu na ekonomické důsledky pro Česko. Několikrát byl navržen na Nobelovu cenu míru. S druhou manželkou založil nadaci Dagmar a Václava Havlových Vize 97.²⁹ Havlovým blízkým přítelem byl tibetský exilový vůdce dalajlama. Ačkoli se nikdy osobně nesetkali, blízký vztah měl k barmské disidentce a bojovnici za lidská práva Aun Schan Su Ťij, kterou v roce 1991 doporučil místo sebe na Nobelovu cenu míru. Známych přátel měl Havel mnoho, v médiích bývá často zmiňováno přátelství s bývalou americkou ministryní zahraničí Madeleine Albright, bývalým prezidentem Německa Richardem von

---

²⁹ Dnes se na dace věnuje kulturním projektům, ale také zdravotnickým tématům jako je prevence rakoviny.

Weizsäckerem, ale i dalšími bývalými prezidenty jako byl George Bush starší nebo Bill Clinton, královna Beatrix, král Juan Carlos, ale také zpěvák Lou Reed nebo spisovatel Tom Stoppard, Günter Grass nebo Arthur Miller.

Druhé funkční období skončilo Havlovi 2. února 2003, rok před vstupem České republiky do EU, jehož byl podporovatelem. O době po skončení prezidentství Havel napsal: „Zapletl jsem se přece sám od sebe a rád do tolika mezinárodních záležitostí, že určité úkoly na sebe musím brát, i kdybych nechtěl. Musím přece vystupovat proti totalitním režimům či diktaturám, ať na Kubě, v Bělorusku, v Barmě či Severní Koreji, nemohu se vyhýbat tamějším disidentům, kteří nás navštíví a chtějí mne vidět, nemohu se nesetkávat s cizími politiky, s nimiž jsem něco důležitého kdysi prožil a s nimiž jsme se společně snažili zasahovat do dějin.“ (Havel, 2006, s. 201) Po složení prezidentské funkce se Havel věnoval i literární a dramatické tvorbě. Poslední hru Odcházení, která vykresluje portrét státníka, jenž se nesrovnal se ztrátou politické moci a postavení, napsal v roce 2007. O pět let později vznikl stejnojmenný film, který Havel režíroval. V roce 2004 byla založena Knihovna Václava Havla, která se systematicky zabývá zveřejňováním jeho spisů, ale také šířením Havlových idejí a jeho odkazu.

18. prosince 2011 umírá Václav Havel na Hrádečku. Na jeho úmrtí kromě občanů a domácích politiků reagovalo mnoho zahraničních státníků, ale i osobností kulturního života. Státní pohřeb inspirovaný pohřbem T. G. Masaryka byl vypraven den před Štědrým dnem. Václav Havel byl pohřben spolu se svou první ženou Olgou v rodinné hrobce na Vinohradském hřbitově. V roce 2012 přijal Parlament České republiky speciální zákon³⁰ tohoto znění: „Václav Havel se zasloužil o svobodu a demokracii“. Na památku Václava Havla bylo přejmenováno pražské letiště, ale například i ulice a náměstí v některých městech nejen v Česku, ale i v zahraničí. Na mnoha místech byly a dodnes jsou instalovány lavičky Václava Havla³¹ na připomínku jeho odkazu.

---

³⁰ Zákon o zásluhách Václava Havla č. 94/2012 Sb.

³¹ Lavičku Václava Havla tvoří dvě křesla spojená kulatým stolem, v jehož středu roste strom. Projekt inicioval velvyslanec ČR v USA Petr Gandalovič spolu s designérem Bořkem Šípkem, který lavičky pro celosvětový projekt navrhl. Základní ideou je v duchu ideálů Václava Havla vytvořit ve veřejném prostoru místo k diskusi a vedení skutečného dialogu. Do konce roku 2021 bylo rozmístěno 44 laviček jak do českých měst, tak do světových metropolí.

4 Metodologická část

4.1 ČTK

„Česká tisková kancelář (ČTK) je národní tisková a informační agentura, jejímž posláním je poskytovat objektivní a všestranné informace pro svobodné vytváření názorů. Stát neodpovídá za závazky agentury a agentura neodpovídá za závazky státu. ČTK je politicky i ekonomicky nezávislá. Ve své práci se řídí heslem: spolehlivost – rychlost – nezávislost.“ (ČTK, nedatováno) Těmito slovy se prezentuje Česká tisková kancelář na svých webových stránkách. Poměrně obecná definice zcela odpovídá zákonu č. 517/1992 Sb., který činnost ČTK upravuje. Zákon tiskové kanceláři ukládá poskytovat službu veřejnosti šířením slovního a obrazového zpravodajství z České republiky a ze zahraničí. ČTK se tak řadí vedle České televize a Českého rozhlasu mezi média veřejné služby.³²

Na rozdíl od nich ČTK poskytuje slovní a obrazové zpravodajství ostatním sdělovacím prostředkům i jiným právnickým a fyzickým osobám za úplatu. Podnikatelská činnost ale nesmí ohrozit poslání agentury – tím je podle uvedeného zákona poskytování objektivních a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů. ČTK může dostat účelovou dotaci ze státního rozpočtu, která ale nesmí být použita na krytí hospodářské ztráty. Tuto možnost nicméně agentura běžně nevyužívá – ČTK vytváří zisk každoročně od roku 2013, po krátkém období vyvolaném hospodářskou krizí z roku 2008. Nicméně ekonomickou nezávislost na státu mohla poprvé prohlásit v roce 1996. Poslední zveřejněná výroční zpráva z roku 2020 (tedy první rok covidové pandemie) uvádí, že zisk byl nižší než v předchozích letech, přesto dosáhl 1,7 milionu korun. (ČTK, 2021)

Díky financování nezávislému na státu by mělo být vyloučeno ovlivňování zpravodajství politickými zájmy. Proto za služby poskytované ČTK platí státní orgány podobně jako jakýkoli jiný subjekt. (Trunečková, 2015, s. 85) *„Je-li ekonomická závislost vyjádřením institucionální závislosti tiskové agentury na státu, je ČTK se svým hospodařením spíš výjimkou v regionu bývalých socialistických států a má blíže k obchodní společnosti než k jiné formě institucionálního uspořádání.“* (Šmíd – Trunečková, 2009,

---

³² Média veřejné služby mají právně definovaný rozsah činnosti a povinnosti, které mají plnit. Tím, že ze své podstaty mají být nezávislá na státu, má být vyloučena možnost jejich zneužití politickými stranami. Další atribut médií veřejné služby, který spočívá v příjmu z veřejných peněz (koncesionářských poplatků), ČTK nenaplňuje.

s. 135) Nicméně i přes ekonomickou nezávislost ČTK zákon ukládá předložit každý rok Poslanecké sněmovně výroční zprávu o činnosti a hospodaření.

Jistou možnost ovlivňovat chod ČTK výkonnou mocí lze spatřit i ve způsobu volby generálního ředitele, kterou před přijetím zákona v roce 1992 vykonávala vláda, jež měla pravomoc ředitele jmenovat a odvolat. V zákonu č. 517/1992 Sb. je toto upraveno. Právo veřejnosti na kontrolu se uskutečňuje prostřednictvím Rady ČTK, jejichž sedm členů na pětileté období volí Poslanecká sněmovna PČR. V působnosti radních je nejen volba ředitele, ale také schvalování rozpočtu agentury a rozhodování o stížnostech na ředitele nebo na činnost agentury. Poslancům předkládá již zmíněnou výroční zprávu o činnosti a hospodaření ČTK.

Ředitel ani radní nesmí mít funkci v politických stranách nebo hnutích, být poslanci, ministři nebo členové společnosti provozující sdělovací prostředky. (Trunečková, 1997, s. 72) Jak ale Trunečková poznamenává, zákon už nespecifikuje, s jakými funkcemi v politických stranách a hnutích se funkce radního neslučuje. Stává se tedy, že volba některého z radních či jeho další aktivita vzbudí podezření, zda se nedostal do konfliktu se zákonem. (Šmíd – Trunečková, 2009, s. 136) Tím, že nominanty (není výjimkou, že se jedná například o bývalé ministry) do Rady ČTK navrhnou poslanecké kluby³³ a volí je poslanci, bude se vždy vznášet nad kontroverzními kroky radních otázka, zda nejednají v zájmu některé politické strany či hnutí. Rada sice nemůže činnost ČTK oficiálně nijak ovlivnit, na vedení agentury může ale tlačit prostřednictvím vybraných stížností občanů. Fakt, že zpravodajství ČTK přebírají prakticky všechna větší média v zemi, může svádět poslanecké kluby k tomu, aby místo odborníka na média nominovaly politicky vhodného kandidáta.

ČTK má 14 domácích poboček, pracuje v ní 187 redakčních pracovníků.³⁴ Kromě textového zpravodajství nabízí rozsáhlou fotobanku, v audioservisu poskytuje sestříhané záznamy zásadních výroků ze zpravodajských akcí a vlastních rozhovorů, ve videoservisu živé přenosy a reportáže, část produkce zveřejňuje na webovém portálu Ceskenoviny.cz. K nejdůležitějším událostem agentura vydává grafy, mapky a schémata prostřednictvím infografického zpravodajství. Skrze službu ČTK Online se zpravodajství agentury objevuje

---

³³ Na rozdíl od Rady ČT nebo Rady ČRo, kde kandidáta může navrhnout jakákoli nevládní organizace (i takové jako je například Klub českých turistů nebo Pétanque club Brněňští Drači).

³⁴ Údaje jsou platné k 8. 2. 2022.

na centrálním displeji vozů BMW, německé meteorologické společnosti WetterOnline dodává ČTK zpravodajství o počasí včetně fotografií či předpovědních map. Na jaře 2020 výběr zajímavostí ze zpravodajství začala agentura veřejnosti nově prezentovat formou podcastů. V roce 2020 vydala ČTK celkem 198 604 zpravodajských materiálů. (ČTK, 2021)

4.1.2 Textové zpravodajství

Základem obsahu ČTK je i přes zmíněnou nabídku různých mediálních formátů textové zpravodajství. Kvůli potřebě snadného vyhledávání zprávy obsahují metadata. Pomocí metadat jsou zprávy (bez ohledu na mediální formu) standardizovány. Redakční systém je tak díky identifikačním prvkům, jako jsou titulek, klíčová slova, datum vydání, priorita, region, identifikační číslo, kategorie nebo domicil, schopen zprávy mezi sebou provázat a nabídnout uživateli k vyhledávanému tématu ucelený informační servis. (Šmíd – Trunečková, 2009, s. 142–143) Právě metadata využijí při stanovení výzkumného vzorku pro kvantitativní analýzu.

Standardizovaná zpráva České tiskové kanceláře má v levém záhlaví *datum a čas* s přesností na setinu sekundy. Čas vydání slouží k vyhledávání zpráv podle posloupnosti ve zvoleném časovém úseku. Následuje *titulek*, který má srozumitelně a stručně shrnout obsah zprávy. Pokud je to důležité, uvádí se i zdroj, například *Fiala: Válek zopakoval, že se nebudou propouštět zaměstnanci hygienických stanic* (ČTK, 9. 2. 2022).³⁵ Vlastnímu textu zprávy je předřazen *domicil* a *signatura*. Domicil geograficky ukotvuje zprávu, uvádí se název místa, kde se událost stala nebo byla zpracována, případně odkud byla odeslána. Signaturou je nejčastěji zkratka agentury v závorce. Mezi domicilem a signaturou ještě ČTK uvádí *den a měsíc vydání zprávy* – například takto: *Praha 9. února* (ČTK).

Ostatní metadata jsou shrnuta v zápatí zprávy. *Priorita* označuje význam zprávy na pětibodové stupnici, přičemž číslo jedna je zpráva mimořádně důležitá. Dále je uvedeno *ID*, kód, který označuje vnitřní řazení zpráv v redakčním systému. Pod ním ve sloupci je *servis*, kde je uveden jeden z pěti servisů ČTK: domácí všeobecný (d), zahraniční všeobecný (m), ekonomický se zprávami z ČR i ze zahraničí (e), sportovní se zprávami z ČR i ze zahraničí

---

³⁵ Jelikož přístup do Infobanky ČTK mají pouze předplatitelé, je problematické používat odkazy na zprávy. Bez placeného přístupu se zpráva nezobrazí. V práci budu zprávy z ČTK zdrojovat zkratkou a agentury a datem vydání s tím, že titulek uvádím v seznamu zdrojů.

(s) a exportní (e). Dále pak *region*, ze kterého zpráva pochází (kraje České republiky či geografické oblasti ve světě). (Trunečková in Osvaldová, 2020, s. 43). Následuje zkratka ve formě třímístného kódu, kde první písmeno odkazuje k druhu servisu, a další dvě vypovídají o regionu. Zpráva o výroku Petra Fialy uvedená výše tak má označení (dce), přičemž d označuje domácí servis a další dvě písmena Česko. Nezřídka mají například zahraniční zprávy i několik kódů regionu. Následující řádek slouží k případnému dalšímu upřesnění lokace. Všeobecný servis se dále člení do *kategorií* (politika (pol), zdravotnictví (zdr), školství (sko), ...), které jsou uvedeny v prostření sloupce v zápatí zprávy, i tady je příslušná zkratka v závorce. Kategorií může být uvedeno také více. Kódy servisu a kategorie se dají při vyhledávání kombinovat a uživatel si může volit tematickou oblast pouze z regionů, které jej zajímají. V posledním sloupci v zápatí jsou vypsána *klíčová slova*, která představují základní prostředek k vyhledávání v databázích.

V závislosti na prioritě, ale také na způsobu zpracování události ČTK rozlišuje několik typů textových zpráv. Jako nejstručnější, limitované počtem 150 znaků, vydává *headliny*. Priorita headlinu závisí na důležitosti samotné zprávy, která bude následovat. Headliny s prioritou 1 ČTK označuje červeným písmem. Pokud zpráva není tak významná, ale je potřeba ji rychle dostat k příjemci, používá ČTK headliny s prioritou 3, které už jsou ale bez červeného zbarvení. Jelikož při publikování headlinů jde hlavně o rychlost, chybí některá metadata jako titulek, domicil, datum nebo signatura.

Na headline s prioritou 1 navazuje *fleš*, která má prioritu 2 a rovněž je psána červeně. Text bývá zpravidla delší než u headlinu, fleš je na rozdíl od něj pak doplněna titulkem a dalšími metadaty. Zatímco v minulosti se jednalo zpravidla o jednodstavcovou zprávu, která buď rozvíjela základní informaci headlinu nebo (častěji) jako první zpráva oznamovala významnou skutečnost, v současnosti jsou běžné i několikaodstavcové fleše (dva, tři, občas i čtyři odstavce), které vždy následují po headlinu s nejvyšší prioritou. (Trunečková in Osvaldová, 2020, s. 48)

Zpráva s prioritou 3 nebo 4 je vůbec nejčastějším produktem agenturního textového zpravodajství. Může se jednat i o pokračování fleše. Do již vydané zprávy se mohou doplňovat další informace díky verzím, které mají vždy stejnou prioritu jako zpráva. Na aktualizace a změny ČTK upozorňuje vloženými poznámkami pod titulek, kde píše, ve kterých odstavcích došlo ke konkrétním změnám. Informace, které se v mezidobí před vydáním nové verze změnily nebo ztratily informační hodnotu, se vyřazují – nová verze

proto nemusí být nutně rozšířením předešlé. Zpráva rovněž obsahuje metadata a text má formu tzv. dvoustupňové obrácené pyramidy³⁶. U verze je vždy vidět i pořadí aktualizace textu. Jelikož o jedné události může vyjít několik materiálů (ať už jsou to jen verze nebo verze s headlinem a fleší), ČTK vydává *shrnutí* událostí, v němž uceleně rekapituluje vše podstatné.

K události také mohou vycházet *profily*. Jedná se o souhrnné texty, jako jsou portréty osobností nebo detailněji zpracovaný předchozí vývoj události. Plné znění například významných projevů politiků nebo důležitých listin vydává ČTK jako *dokument*. Takové texty doslovně přepisuje a redakčně do nich nezasahuje. Očekávané události jsou zpracovávány formou *avíz*, jejichž nedílnou součástí jsou informace typu, kdy a kde se akce koná a kdo ji pořádá, často i s kontaktem. V souhrnné podobě vycházejí jako *deníky*. Pokud je ČTK plánuje zpravodajský pokrývat, vycházejí několikrát denně v *plánech*.³⁷

4.2 Metodika výzkumu

4.2.3 Výzkumný cíl

Cílem diplomové práce je popsat, jaký byl mediální zájem o osobnost Václava Havla během deseti let po jeho úmrtí v textovém servisu ČTK. Práce bude zjišťovat i to, zda lze ve vymezeném období najít etapy, kdy jméno Václava Havla bylo zmiňováno častěji a v jaké souvislosti. Výzkum by měl určit, jaká témata byla v souvislosti s osobností Václava Havla nejčastěji spojována a zachytit trendy jejich vývoje v čase. Analýza bude zkoumat také to, jestli zprávy o Václavu Havlovi nabývají spíš pozitivní, neutrální nebo negativní tonality. Důležitým aspektem bude ale i to, jestli Havel ve zprávách vystupuje jako hlavní aktér nebo se jedná spíše o okrajové zmínky o prezidentovi.

---

³⁶ Zpráva ČTK (pokud není záměrně řazena chronologicky) dodržuje kompoziční schéma dvoustupňové obrácené pyramidy. První odstavec, nebo také čelo zprávy, odpovídá na základní zpravodajské otázky, obsahuje to nejdůležitější a nejzajímavější z obsahu zprávy a je schopen stát samostatně. Další část zprávy tvoří tělo, jde o odstavce seřazené podle významu nesoucí jednu konkrétní myšlenku tak, aby v případě potřeby šel text snadno krátit. Nedílnou součástí zprávy je background, který zasazuje událost do kontextu. Na vzdory svému názvu nemusí stát nutně na konci textu. Novým trendem v agenturním zpravodajství je rozpuštění backgroundu průběžně do zpravodajského textu. Informace do backgroundu redaktoři čerpají z archivovaných zpráv v nebo dokumentačních databázích. (Trunečková in Osvařdová, 2020, s. 50) Informace v backgroundu se tedy v tematicky podobných zprávách často opakují.

³⁷ ČTK v textovém servisu vydává i *protext*, což jsou sdělení, nejčastěji tiskové zprávy, za jejichž zveřejnění v agenturním servisu zadavatel zaplatil.

4.2.4 Výzkumné metody

Jak jsem předeslala v úvodu, výzkum bude v této práci oproti schváleným tezím rozdělen do dvou částí. V první, která rozšiřuje původně plánovaný výzkum popsany v tezích, bude analyzován zvolený vzorek agenturního textového servisu pomocí metadat a filtrování, které ČTK nabízí. Vhodným nastavením filtrování tak bez nutnosti vlastního kódování lze dostat ucelené informace o celém desetiletém období. Získám tak cenné údaje například o tom, ve kterém roce vyšlo nejvíc zpráv o Václavu Havlovi, jestli se jednalo o zahraniční nebo domácí servis a dále, jaká témata spojená s bývalým prezidentem v daném období převládla. Nejprve se zaměřím na celých deset let a následně na jednotlivé roky. Tím bude nejen zdokumentován vývoj mediálního zájmu v čase, ale i tematické zaměření zpráv, které ve sledovaném období v textovém servisu ČTK vyšly.

Ve druhé části pak budu, tak jak je zaneseno v tezích, vybrané roky zkoumat pomocí kvantitativní obsahové analýzy, která zůstává hlavní metodou pro dosažení cílů výzkumu, jelikož umožní vymezení vlastních tematických kategorií a tím i hlubší analýzu toho, jaká témata agentura s Havlem nejčastěji spojuje, stejně tak jako odpověď na otázku, jestli je prezident ve zprávách hlavním aktérem. Rozšíření kvantitativní analýzy o hodnotící prvky k určení tonality umožní popsat vyznění zpravodajských textů.

Konkrétní metodický postup první i druhé části výzkumu (kapitoly o vymezení kódovací jednotky, tonalitě zpráv a aktérovi, výzkumných otázkách a hypotézách a kategorizaci) budou oproti zvyklostem z důvodu přehlednosti včleněny pod příslušnou analytickou část práce.

Základní výzkumnou metodou pro splnění cíle práce tedy i nadále zůstává kvantitativní obsahová analýza, díky které lze zkoumat, jakými tématy se média zabývají a jak velký prostor jim věnují. Zároveň umožňuje popsat proměnu mediálních obsahů v delším časovém horizontu, jelikož je vhodná ke zkoumání většího objemu dat. Výsledky lze následně zahrnout do statistických analýz. Kvantitativní obsahová analýza ve shodě s teoretickými východisky této práce vychází z premisy, že média mohou věnovat prostor jen omezenému množství událostí.³⁸ Jak upozorňuje Trampota s Vojtěchovskou, v různých obdobích jsou média pozornější k určitým tématům, zatímco jiná pomíjejí. To, že některé téma vyberou a množství prostoru, které mu věnují, je jeho implicitním hodnocením.

---

³⁸ Viz kapitoly věnující se mediálnímu obrazu (2.2) a mediální logice (2.4).

(Trampota – Vojtěchovská, 2010, s. 100) Kvantitativní obsahová analýza zkoumá mediované obsahy s ohledem na několik vybraných znaků. Této výzkumné metodě je vlastní vysoká míra strukturovanosti a s tím spojený i vysoký stupeň ověřitelnosti. (Scherer, 2011, s. 29) S ohledem na tyto vlastnosti je kvantitativní obsahová analýza vhodnou výzkumnou metodou pro účely této práce.

S rozvojem výzkumu mediální agendy je spojen přelom šedesátých a sedmdesátých let, kdy se do popředí dostalo zkoumání dlouhodobých účinků médií.³⁹ Postupně se ustanovily zejména dva typy výzkumů – ty, jež zkoumají postavení jednoho tématu v agendě médií, často v určitém časovém období, které zachycuje vývojové tendence, a ty, jež se zaměřují na celou agendu média nebo více médií se snahou popsat tematickou skladbu mediálního produktu nebo některého žánru. (Trampota – Vojtěchovská, s. 101–102)

Limitem kvantitativní analýzy je vysoká míra redukce a standardizace. S ohledem na to, že data jsou často převáděna na čísla, se kterými se dále pracuje, přináší kvantitativní analýza sice jednodušeji zobecnitelné poznatky, ale nedokáže zachytit drobnosti nebo okrajové jevy. Stejně tak ponechává stranou kontext produkce zpráv. Naopak kvalitativní obsahová analýza se využívá zejména ve výzkumu sociálně citlivých témat – výrazně omezuje počet zkoumaných témat a jejich vlastností, výzkumníci se snaží obsáhnout jev v celé jeho šíři a zohledňovat přitom i jeho kontext. Data, se kterými kvalitativní výzkumy pracují, mají více povahu dlouhých výpovědí nebo obrazů. Je výrazně více subjektivní, jelikož zkoumá sociální realitu z pohledu samotných aktérů. (Sedláková, 2014, s. 50–51)

Kvantitativní metoda použitá v této práci bude doplněna o hodnotící prvky. I přesto, že práce bude zkoumat i vyznění příspěvků, jedná se spíš o rozšíření kvantitativní analýzy.⁴⁰ Ačkoli Sedláková (2014, s. 303–304) upozorňuje na úskalí spojená s operacionalizací vyznění textu s tím, že je silně ovlivněna hodnotovou orientací výzkumníka a výsledek je tedy sporný a málo reliabilní, vyznění, které texty nabývají, může být důležité jak pro analýzu mediálního zájmu, tak také i pro konstruování mediálního obrazu, a přináší cenné informace o tom, jakým způsobem ČTK o Havlovi zpravuje. Nejde tady ani tak o otázku

---

³⁹ Klíčová studie Chapel Hill Study výzkumníků Maxwella McCombse a Donalda Shawa z roku 1968 byla zmíněna spolu s konceptem agendy setting v kapitole 2.3.1 teoretické části práce.

⁴⁰ Kvantitativní přístup doplnil jako jeden z prvních o kvalitativní rozměr ve 20. letech minulého století Harold D. Lasswell, který při výzkumu válečné propagandy určoval u symbolů jeho vyznění. (Sedláková, 2014, s. 294)

objektivitu⁴¹ zpravodajství jako o to, jestli jsou obecně více zastoupené spíše témata, která Havla spojují s pozitivními nebo negativními konotacemi. Argument přílišné míry subjektivity, který vznáší Sedláková, je na místě, ale přes i to se domnívám, že práce může přinést cenné závěry o tom, jaká tonalita zpráv převažuje a proč.

Metoda kvantitativní obsahové analýzy stanovuje přesné fáze výzkumu. Na začátku výzkumného procesu je nutné vymezit téma výzkumu. Fáze operacionalizace zahrnuje určení zkoumaných médií a jejich mediálních obsahů, časového období a také zvolení výzkumných jednotek, které budou analyzovány. Ty je následně kódováním nutné převést na měřitelné velikosti a znaky. Takové kódovací jednotky se pak v další fázi popisují pomocí kategorií, které zachycují jejich vlastnosti. Prvky sdělení jsou pomocí kódů převedeny do statistických dat. Pracovní procedury při přiřazování do kategorií shrnuje kódovací kniha. Samotné kódování se provádí na záznamovém archu, kterým může být i maska v počítači. Doporučuje se i test spolehlivosti, kdy výzkumník znovu přiřadí jednotky do kategorií, aby zjistil, zda je posuzuje stejnou optikou. Ověřuje se tak, jestli byly kategorie (proměnné) nastaveny správně. Pokud je metodika v pořádku, získaná data lze vyhodnotit. (Scherer, 2011, s. 35–50)

5 Výzkumná část

5.1 Analýza pomocí fulltextu a metadat v Infobance ČTK

Pro účely obou částí výzkumu byl vybrán časový interval od 1. ledna 2012 do 31. prosince 2021. Ačkoli by se dal začátek zkoumaného období posunout i několik dní dříve, protože Václav Havel zemřel a byl pohřben v prosinci roku 2011, jsem toho názoru, že při mapování desetiletého horizontu nejsou události, které se staly bezprostředně po ohlášení úmrtí tolik podstatné, a členění jednotlivých časových úseků bude přehlednější vždy po jednom celém roce.

Prostým zadáním spojení „Václav Havel“ do fulltextového vyhledávání v Infobance ČTK s časovým omezením od 1. ledna 2012 do 31. prosince 2021 je možné získat kompletní

---

⁴¹ Podle odborníků, ale i mnohých novinářů absolutní objektivitu zpravodajství nelze dosáhnout, jelikož zprávy vybírají a tvoří lidé a subjektivita při tomto procesu bude hrát vždy roli. (Osvaldová, 2020, s. 13)

přehled všech typů zpravodajských sdělení, které v textovém servisu vyšly. Celkově se jedná o 15 864 výsledků vyhledávání, kde se objevuje slovní spojení Václav Havel. Podle tabulky č. 2 jsou nejčastějším typem *zprávy*, kterých vyšlo 6 303. Se zprávami⁴² jako jedinými z nabídky textového servisu budu nadále pracovat.

Období	
01.01.12 - 31.12.22 	
☐ Všechny typy zpráv	
☐ Zprávy	6 303
☐ Headliny	140
☐ Fleše	57
☐ Souhrny	1 083
☐ Plány	4 526
☐ Deníky	2 125
☐ Avíza	288
☐ Profily	1 219
☐ Protext	74

Tabulka č. 2: Fulltextové vyhledání spojení Václav Havel v Infobance ČTK

Spojení „Václav Havel“ ve fulltextovém vyhledávání v Infobance ČTK s časovým omezením přesto nebude dostačující. Aby se neopakovaly stejné zprávy, přidám k vyhledávacímu spojení „Václav Havel“ do fulltextového vyhledávání ještě operátor NOT a výraz „verze“ – tím se odfiltrují verze jedné zprávy, které v souboru už zastoupeny jsou. Bude ale také potřeba odfiltrovat „shrnutí“ (viz poznámka č. 42) a „opravy“⁴³. Protože 5. října 2012 došlo k přejmenování pražského letiště v Ruzyni na Letiště Václava Havla, přidám od 6. října 2012 do konce sledovaného období opět operátor NOT a slovní spojení „Letiště Václava Havla“. Důvodem je to, že po pojmenování letiště po bývalém prezidentovi funguje toto spojení jako název společnosti a zprávy se primárně věnují leteckému provozu. Tím vypadne 896 zpráv, které informují především o letišti.

⁴² Do zpráv ČTK řadí i *shrnutí* nebo *dokumenty*. Zatímco shrnutí odfiltruji operátorem NOT, dokumenty i s vědomím, že se nejedná o zprávy v pravém slova smyslu, ale často jen přepisy projevů, ponechám. Slovo dokument se totiž ve zprávách objevuje častěji v těle zprávy než jako součást vypsáných metadat v jejím zápatí. Použitím operátoru NOT ve fulltextovém vyhledávání bych tak odfiltrovala i zprávy, které do souboru patří (a kterých je více než zpráv označených jako dokument). Možnost filtrovat pouze metadata bohužel Infobanka ČTK nenabízí.

⁴³ Zabývat se případně budu a le jen opravenými verze, operátor je použit jen z toho důvodu, aby se zprávy nedublovaly.

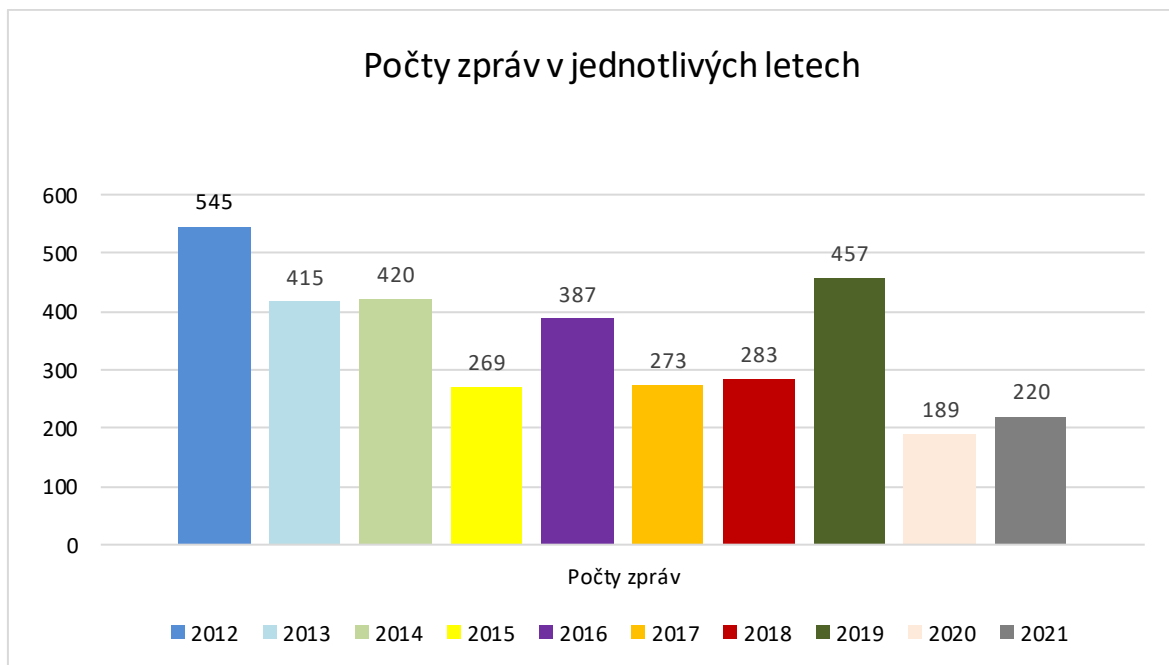
Po Václavu Havlovi byly pojmenovány náměstí, ulice, parky atd. Ačkoli se stejně jako v případě letiště jedná o místní názvy, tyto v souboru ponechávám, protože právě na těchto místech často probíhají vzpomínkové akce spojené s Václavem Havlem. Jsem si vědoma toho, že v souboru může zůstat menší množství zpráv, kde figuruje Havlovo jméno jako místní název (například dopravní uzavírka nábřeží Václava Havla), a naopak mohou některé zprávy vypadnout (například výstava Havlových fotografií na pražském letišti). V náhodně vybraném souboru časově omezeném 31. 8. 2020 – 31. 9. 2020 taková zpráva nebyla, v kontrolním souboru od 30.11 – 31. 12. 2021 byly takové zprávy dvě. Z tohoto důvodu předpokládám, že k zásadnímu zkreslení nedojde, jelikož soubor čítá tisíce zpráv. I přesto, že konkrétní počty zpráv bude nutné brát s malou rezervou, celkový trend by ovlivnit neměly. Očištěním původního vzorku zpráv z původního počtu 6 303 po těchto krocích zůstane zhruba polovina, konkrétně 3 458.

období	1. 1. 2012 – 5. 10. 2012	6. 10. 2012 – 31. 12. 2021	1. 1. 2012 – 31. 12. 2021
vyhledávací řetězec	"Václav Havel" NOT "verze" NOT "oprava" NOT „shrnutí“	"Václav Havel" NOT "verze" NOT "oprava" NOT „shrnutí“ NOT "Letiště Václava Havla"	sloučeno
zprávy	431	3027	3458

Tabulka č. 3: Výsledky očištěné od verzí, oprav a shrnutí a spojení Letiště Václava Havla

5.1.1 Počty zpráv v jednotlivých letech

Graf č. 2 při použití vyhledávacího řetězce zmíněného výše, ukazuje vývoj počtu zpráv během celého sledovaného desetiletého období. Je z něj zřejmé, že nejvíce zpráv vyšlo v roce 2012, kam spadá první výročí Havlova úmrtí. Naopak nejméně zpráv zmiňujících prezidenta vydala ČTK v roce 2020.

Graf č. 2: Přehled s počty zpráv o Václavu Havlovi v letech 2012–2021

Průměrný počet zpráv na jeden rok za sledované období vychází na 346. Více zpráv publikovala ČTK v letech 2012, 2013, 2014, 2016 a 2019. Předmětem následujících kapitol bude interpretovat hlavní důvod toho, proč agentura právě v uvedených letech vydávala o Havlovi více textů. Jelikož zpravodajství odráží aktuální společenské dění, je možné podle tematického zaměření zpráv odvodit, se kterými událostmi ČTK v textech Havlovo jméno zmiňovala častěji.

5.1.2 Rok 2012

Je celkem logické, že nejvíce zpráv (545) vyšlo hned v prvním roce po Havlově úmrtí. V prvních měsících roku převažovaly zprávy, které se vázaly k uctění památky bývalého prezidenta. Vycházely texty o smutečních obřadech jako například zádušních mších nebo uložení urny s popelem do rodinné hrobky. Významnou skupinou byly i zprávy o akcích k uctění památky Václava Havla. Početný soubor zpráv tvořily texty o přejmenování ulic, parků, náměstí a jiných míst po Havlovi, z nichž nejvíce zpráv (33) agentura věnovala přejmenování letiště Praha-Ruzyně na Letiště Václava Havla Praha. Textový servis ČTK sledoval ale také velmi intenzivně kulturní dění a vydával zprávy o uvádění Havlových her v divadlech nebo o výstavách, koncertech a festivalech nějak spojených s bývalým prezidentem. Pokud odfiltruji jen zprávy, v jejichž tematických

kategoriích je zahrnuta kultura⁴⁴, nabídne agentura 260 zpráv, v nichž figuruje jméno Václava Havla, což představuje přibližně polovinu vydaných zpráv o Havlovi v roce 2012.

Ze statistických dat po jednotlivých měsících vyplývá, že nejvyšší počet zpráv o Havlovi v roce 2012 vyšel v lednu. Tematicky převažovaly zprávy o vzpomínkových akcích jako například zádušní mši nebo diskusi o přejmenování veřejných míst po Václavu Havlovi. Druhý nejvyšší počet zpráv v roce 2012 vyšel v říjnu. Jedním z důvodů byla konference Forum 2000. Tato každoroční akce se hlásí k odkazu Václava Havla v oblasti podpory demokracie. V daném roce se jí zúčastnili bývalá šéfka americké diplomacie Madeleine Albright nebo premiér tibetské exilové vlády Lozang Sanggjä. Ze 71 říjnových zpráv o Havlovi se konference týkalo 14. Dalším důvodem pro vyšší počet zpráv v říjnu bylo již zmíněné přejmenování letiště, ke kterému došlo 5. října 2012. Jen o této události vydala ČTK 9 zpráv, v nichž sledovala mimo jiné i to, kdo z českých politiků na slavnostní ceremoniál v den Havlových nedožítých 76. narozenin dorazil.

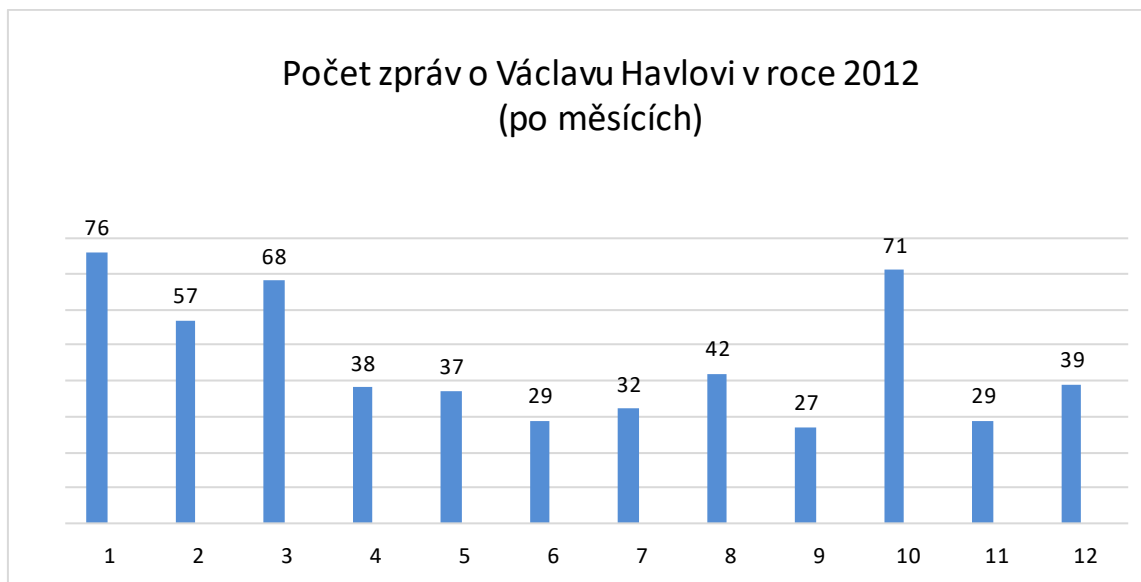
Celkem vysoký počet zpráv vydala ČTK v únoru (57) a březnu (68). Únorový nárůst souvisí se schvalováním zákona o zásluhách prezidenta Václava Havla⁴⁵, který na začátku února schválili poslanci a na konci února prošel i Senátem. Této události se týkalo 9 zpráv. Ve větší míře i v únoru vycházely zprávy ke vzpomínkovým akcím, například k umístění plastiky ze svíček k Národnímu divadlu nebo k uvádění Havlových her v divadlech. V březnu, tedy měsíci s třetím nejvyšším počtem zpráv o Václavu Havlovi v roce 2012, mapovala ČTK takové události jako úspěch Havlova režijního debutu *Odcházení* na filmových cenách Český lev (8 zpráv), ale také přinášela zprávy o kulturních akcích připomínajících Havla jako například Trutnovský festival. Vydala ale i zprávu o tom, že Dagmar Havlová odmítla spekulace o vztahu s neznámým mužem, které přinesl bulvární deník. Zprávy ze soukromí prezidenta a jeho okolí ČTK často nepublikuje. V roce 2012 o Dagmar Havlové v takto osobnějším duchu vyšla jen tato informace a pak zpráva v lednu o tom, že poprvé od smrti manžela vystoupila jako herečka na jevišti.

Z 39 prosincových zpráv bylo 15 věnováno uctění památky Václava Havla na první výročí jeho úmrtí.

---

⁴⁴ ČTK nenabízí samostatný kulturní servis jako je tomu například u sportu nebo zahraničních zpráv, a le zprávy z oblasti kultury jsou součástí všeobecného zpravodajství. Infobanka ČTK však nabízí možnost filtrování prostřednictvím kategorií a díky metadatům lze zprávy s tematickou kategorií kultura vyhledat.

⁴⁵ Více viz strana 31.

Graf č. 3: Počty zpráv o Václavu Havlovi v jednotlivých měsících roku 2012

5.1.3 Rok 2013

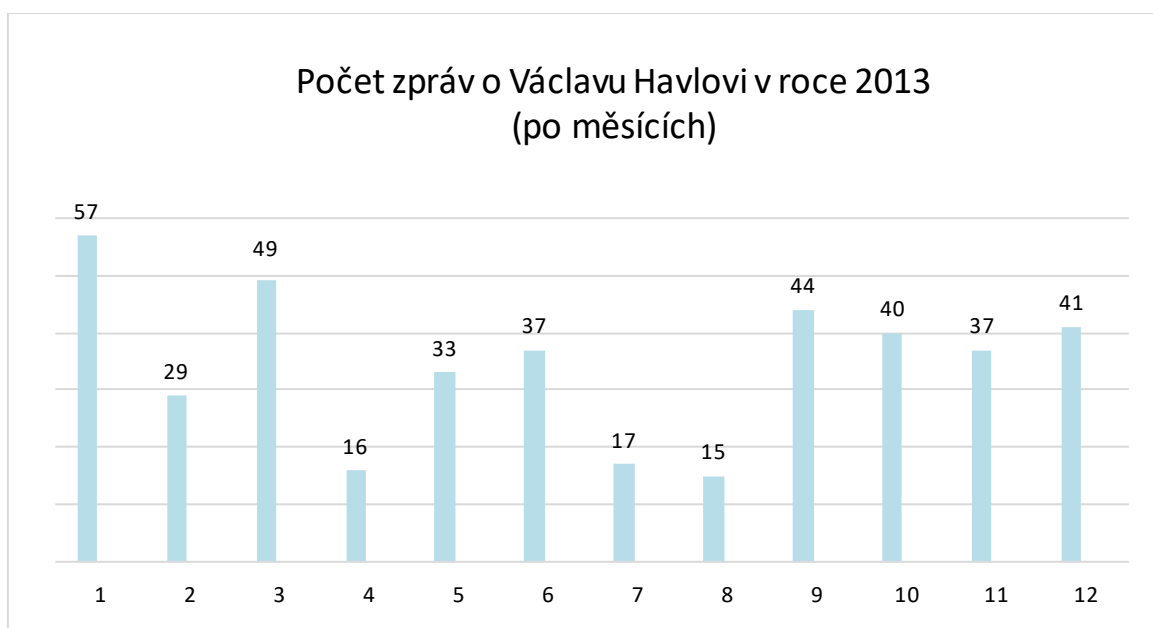
V následujícím roce vydala ČTK o Václavu Havlovi 415 zpráv, což představuje čtvrtý nejvyšší počet ze všech let sledovaného období. Nejvíce zpráv agentura publikovala v lednu a souvisí to s tím, že v tomto měsíci proběhly prezidentské volby. Pokud k vyhledávacímu řetězci ("Václav Havel" NOT "verze" NOT „shrnutí“ NOT „oprava“ NOT "Letiště Václava Havla") přidám i vyhledávání podle klíčového slova „volby“, nabídne ČTK z ledna 2013 celkem 45 zpráv (z celkového počtu 57), kde je jméno Václava Havla zmíněno právě v souvislosti s prezidentskými volbami. Ve zprávách se objevuje například srovnávání způsobu vykonávání prezidentských pravomocí Václavem Havlem a plánů na jejich plnění prezidentskými kandidáty, což byla témata, která zaznívala v televizních debatách, jež ČTK monitorovala. V některých zprávách je spojeno jméno Václava Havla s kandidátem na prezidenta Karlem Schwarzenbergem, který byl jeho kancléřem. Frekventované jsou také agenturní zprávy, které tlumočí názory různých osobností nebo zahraničního tisku na Schwarzenberga jako ideového pokračovatele Václava Havla.

Druhý nejvyšší počet článků o Havlovi v roce 2013 připadá na měsíc březen, kdy z prezidentského úřadu odešel Václav Klaus a ujal se jej Miloš Zeman. Pokud do vyhledávacího řetězce v březnu přidám jméno „Klaus“, nabídne ČTK 30 zpráv z celkových 49, se jménem „Zeman“ pak 17 zpráv. Vyšší podíl zpráv v souvislosti s Václavem Klausem by mohl být ovlivněn tím, že Klaus prezidentskou funkci opouštěl, proto byla i ve

zpravodajství ČTK větší pozornost věnována bilancování, a tedy i srovnávání s jeho předchůdcem ve funkci. V případě Miloše Zemana jsou texty zaměřeny hlavně na ceremonie spjaté s uvedením do prezidentského úřadu.

44 zpráv, tedy třetí nejvyšší počet v roce 2013, agentura publikovala v září, kdy na konferenci Forum 2000 vystoupila barmská politička Su Ťij a tibetský duchovní vůdce dalajlama, oba přátelé Václava Havla. ČTK o nich vydala 9 zpráv, ve kterých zmínila i Havlovo jméno.

V říjnu, kdy prezident tradičně předává státní vyznamenání, vyšlo ve spojitosti s Havlem a touto ceremonií 7 zpráv, opět šlo o drobné zmínky. V prosinci připomněla agentura dvouleté výročí úmrtí Václava Havla a v souvislosti s touto událostí vydala 7 zpráv.

Graf č. 4: Počty zpráv o Václavu Havlovi v jednotlivých měsících roku 2013

5.1.4 Rok 2014

O pět zpravodajských textů více než v roce 2013, tedy celkem 420 zpráv, vydala ČTK se jménem prezidenta v roce 2014. Samotný fakt, že se v tomto roce připomínalo třetí výročí úmrtí Václava Havla, by třetí nejvyšší počet zpráv v desetiletém období nevysvětlil. Lze předpokládat, že i v tomto roce ve společnosti rezonovalo nějaké téma úzce spojené s bývalým prezidentem.

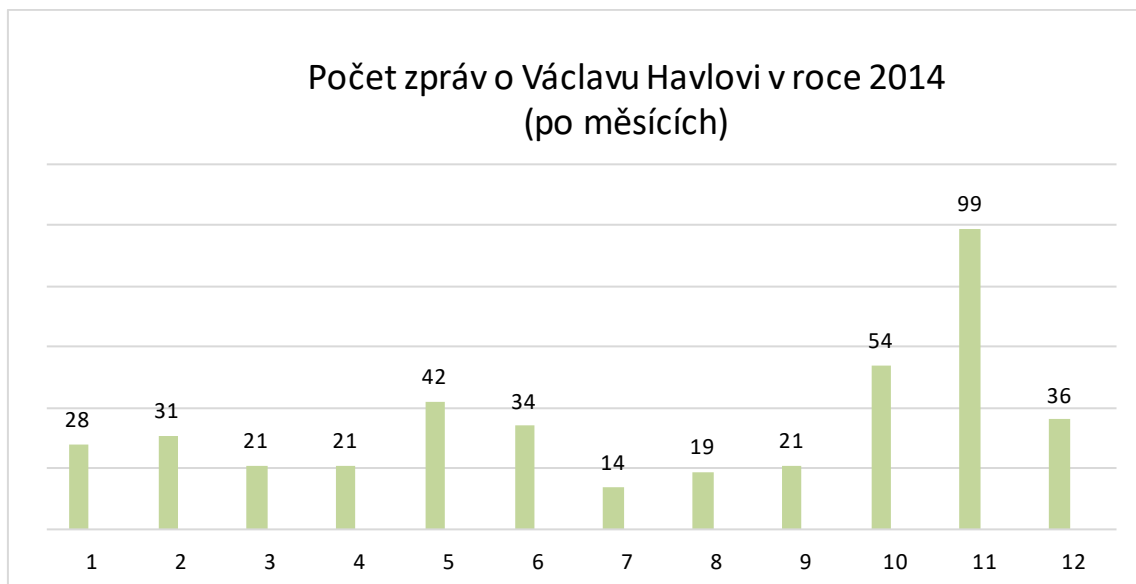
Z grafu č. 5 zachycujícího počty zpráv v jednotlivých měsících, je zřetelné, že téměř čtvrtinu všech zpráv o Václavu Havlovi v roce 2014 vydala agentura v listopadu. Z přehledu zpráv lze vyčíst, že většina byla spojena s 25. výročím sametové revoluce. Po přidání roku 1989 do vyhledávacího řetězce ("Václav Havel" AND "1989" NOT "verze" NOT „shrnutí“ NOT „oprava“ NOT "Letiště Václava Havla"), nabídne ČTK 51 zpráv, které obsahují jak jméno Václava Havla, tak i odkaz k roku 1989, z nichž více než polovina (28) byla publikována od 14. do 18.11. Část z nich se věnuje vzpomínkám osobností sametové revoluce, jako je například tehdejší studentská vůdkyně Monika MacDonagh-Pajerová, bývalý premiér a předseda Senátu Petr Pithart nebo studentský aktivista z listopadu 1989 Jan Bubeník. Stejně tak jako další zmiňují Václava Havla jako jednu z hlavních tváří listopadových událostí. Jméno bývalého prezidenta se ale často objevovalo i ve zprávách o vzpomínkových akcích na sametovou revoluci.

Srovnání, jak úzce je Václav Havel s rokem 1989 ve zpravodajství ČTK svázán, ukáže i statistika zpráv z celého roku 2014. Pokud použiji vyhledávací řetězec zmíněný výše s rokem 1989, agentura nabídne 97 zpráv, které zmiňují jak jméno Havla, tak tento rok. Z celkového množství zpráv za celý rok je to tedy zhruba čtvrtina.

Druhý nejvyšší počet zpráv zmiňujících Václava Havla vyšel v roce 2014 v říjnu, byť jich bylo zhruba o polovinu méně než v listopadu. Z 54 zpráv se jich 6 se věnovalo konferenci Forum 2000 a dalších 6 siru Wintonovi, kterému byl udělen Řád bílého lva. Zmínka o Havlovi byla v těchto zprávách jako součást backgroundu na konci textů s informací, že v roce 1998 Václav Havel Nicolasi Wintonovi udělil Řád Tomáše Garrigua Masaryka.

V květnu 2014 ČTK publikovala 42 zpráv zmiňujících Václava Havla a i tady lze nadprůměrný počet zpráv vysvětlit spojením se sirem Wintonem. V květnu totiž oslavil 105. narozeniny a v 6 zprávách, které o něm agentura vydala, byla zahrnuta i zmíněná backgroundová informace o vyznamenání Havlem.

Třetí výročí prezidentova úmrtí bylo tématem zhruba šestiny zpráv (7) z prosincových 36.

Graf č. 5: Počty zpráv o Václavu Havlovi v jednotlivých měsících roku 2014

5.1.5 Rok 2016

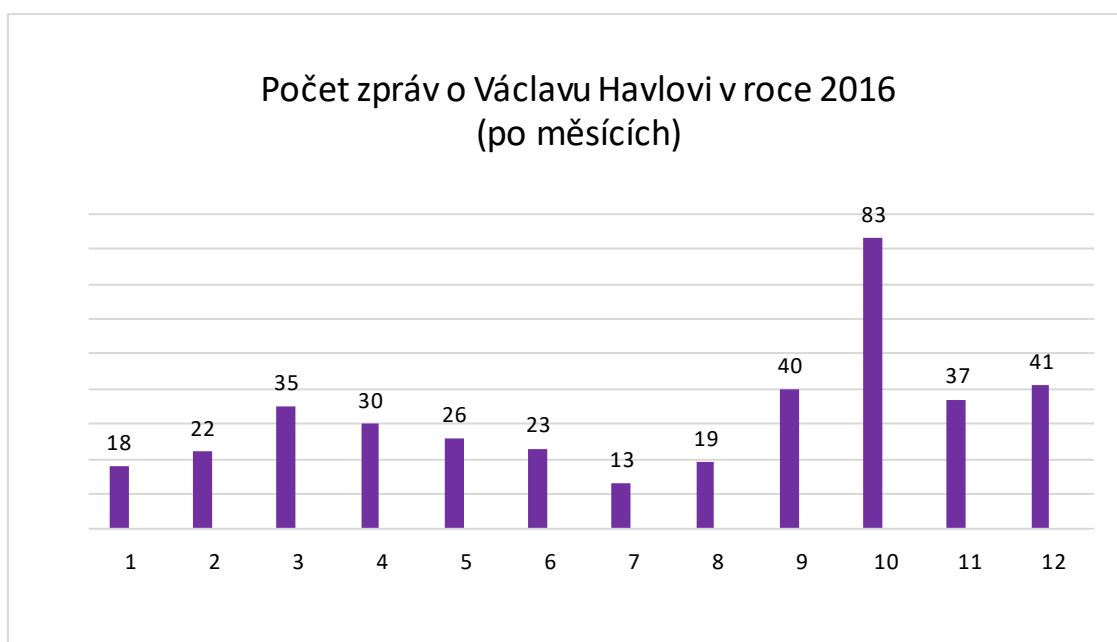
Bráno chronologicky, dalším rokem s nadprůměrným počtem zpravodajských textů, které ČTK se jménem Havla vydala, byl rok 2016 s 387 zprávami.

Graf č. 6 ukazuje, že nejvíce jich vyšlo v říjnu, kdy agentura publikovala 83 zpráv. Důvodem je kombinace několika událostí – jednak návštěva dalajlamy při příležitosti konference Forum 2000 (o události vyšlo 16 zpráv), ale zejména připomínka Havlových nedožitých 80. narozenin, kterým ČTK věnovala hodně prostoru. Rozšířením vyhledávacího řetězce o slovo „narozeniny“ ("Václav Havel" AND "narozeniny" NOT "verze" NOT „shrnutí“ NOT „oprava“ NOT "Letiště Václava Havla"), ČTK nabídne 28 zpráv. Pokud se místo narozenin do vyhledávacího řetězce napíše čísllovka 80 a odfiltrují se zprávy, které s výročím nemají nic společného, najde ČTK 34 zpráv, tedy více než třetinu z těch, co v říjnu o prezidentovi agentura vydala. Odráží to fakt, jak velká událost to tehdy byla. Nedožitě jubileum si lidé a instituce připomenuli po celém Česku i ve světě. Součástí oslav bylo například shromáždění na Václavském náměstí, slavnostní koncert v Rudolfinu, projev k výročí měl český premiér, ale i předseda Evropského parlamentu. Nejen tyto akce ale i mnoho dalších ČTK zpravodajsky pokrývala.

Na připomínku Havlových nedožitých osmdesátin agentura vydala dokonce více textů než k pětiletému výročí jeho úmrtí, které bylo v prosinci téhož roku. Půlkulatého výročí úmrtí se týkalo 12 zpráv, o něco menší počet obsahoval spojení Václava Havla se 40. výročím vzniku Charty 77 (9 zpráv).

Při analýze zpráv v měsíci listopadu se ukazuje, že velmi často je jméno Václava Havla zmiňováno v souvislosti s prezidentskými návštěvami. O návštěvě Françoise Hollanda v Praze vyšly v listopadu 4 zprávy s informací, že francouzský prezident přijel do Česka poprvé od roku 2011, kdy Nicolas Sarkozy přicestoval na pohřeb Václava Havla.

V březnu 2016 přijel na návštěvu čínský prezident. I v tomto měsíci lze z grafu vyčíst menší nárůst (35 zpráv). V deseti případech se ve zprávách o této události uvádí i jméno Václava Havla. Jeden z důvodů je ten, že aktivisté ze Spolku pro výstavbu sochy Václava Havla tehdy chtěli umístit k cestě z letiště k Pražskému hradu po dobu návštěvy čínského prezidenta billboard Havla s dalajlamou. Druhým důvodem je obecně oživení debaty o porušování lidských práv v Číně, které Havel kritizoval, což je v některých textech také zmíněno.

Graf č. 6: Počty zpráv o Václavu Havlovi v jednotlivých měsících roku 2016

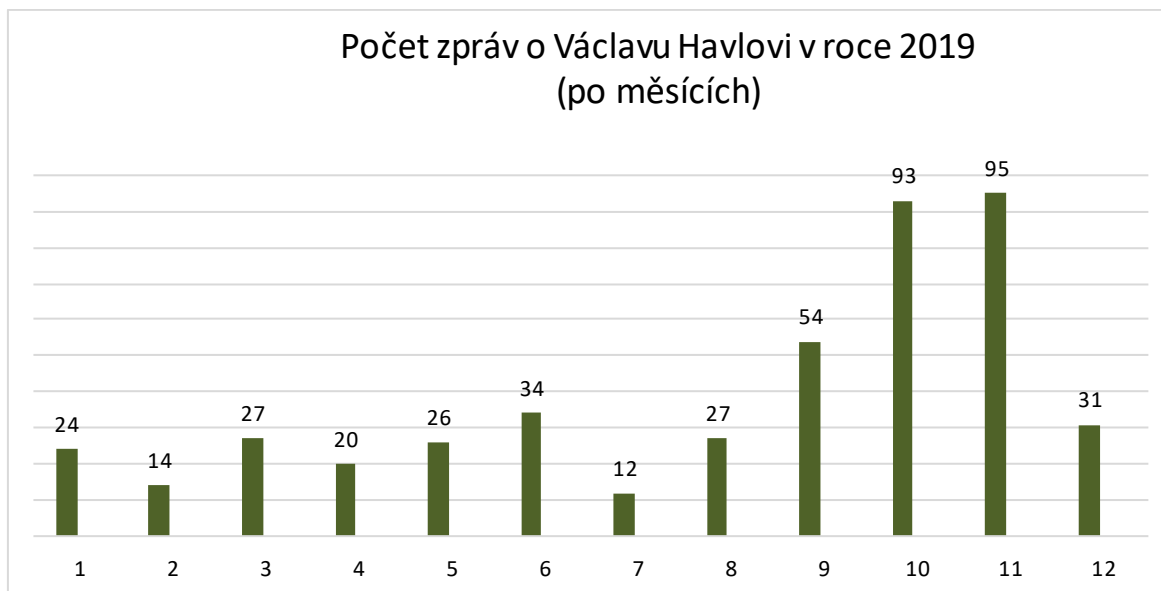
5.1.6 Rok 2019

Druhý nejvyšší počet zpráv v celém desetiletém období vydala agentura v roce 2019, tedy v době, kdy si země připomínala 30leté výročí sametové revoluce. V tomto roce vyšlo o Václavu Havlovi 457 zpráv. Pokud rozšířím stanovený vyhledávací řetězec o operátor AND a slovo revoluce ("Václav Havel" AND „revoluce“ NOT "verze" NOT „shrnutí“ NOT „oprava“ NOT "Letiště Václava Havla"), nabídne Infobanka ČTK 180 zpráv, v jejichž textu se vyskytuje jak jméno Václava Havla, tak odkaz k revoluci. Takto lze jednoduše potvrdit, že počet zmínek o posledním československém prezidentovi v roce 2019 v agentuře byl tímto výročím velmi ovlivněn. Pokud se místo slova revoluce do vyhledávacího řetězce vloží rok 1989, seznam zpráv čítá 214 textů, tedy o něco méně než polovinu zpráv zmiňujících Havla za celý rok 2019.

Z grafu č. 7 lze vyčíst, že nejvyšší počet zpráv vyšel v říjnu a listopadu (93 a 95). V říjnu ovlivnilo množství zpráv hned několik událostí. Nejvýznamnější byly již zmíněné přípravy na oslavy 30. výročí sametové revoluce. S rokem 1989 ve vyhledávacím řetězci jich vyšlo 51, většina z nich v druhé polovině měsíce, kdy ČTK vydala přehledy, jaké konkrétní akce se budou v českých městech konat. Zprávy zmiňují i události bezprostředně spojené s Havlem – odkrytí pamětní desky, uvedení hry, výstavu fotografií a další. Ke konferenci Forum 2000 vyšlo 9 zpráv, které zmiňují Havla. V několika textech, konkrétně 8, se vyskytuje jméno Václava Havla v souvislosti s úmrtím zpěváka Karla Gotta zejména kvůli úvahám o pohřbu se státními poctami nebo přejmenováním některých místních názvů. Naopak ve zprávách o pohřbu herečky Vlasty Chramostové (celkem 5), je Havel vzpomínán jako ten, kdo jí udělil Řád Tomáše Garrigua Masaryka, nebo rovněž působil v Chartě 77.

Úzké propojení Václava Havla a sametové revoluce v agenturním servisu ale lépe ukazuje přehled zpráv v listopadu 2019. V 95 zprávách, které ČTK vydala a které zmiňují Havla, je v 76 případech zahrnut i letopočet 1989. Jedná se jak o oslavy a různé akce (55 zpráv), tak také o zprávy o projevech politiků a dalších osobností odkazujících se k bývalému prezidentovi (19 zpráv).

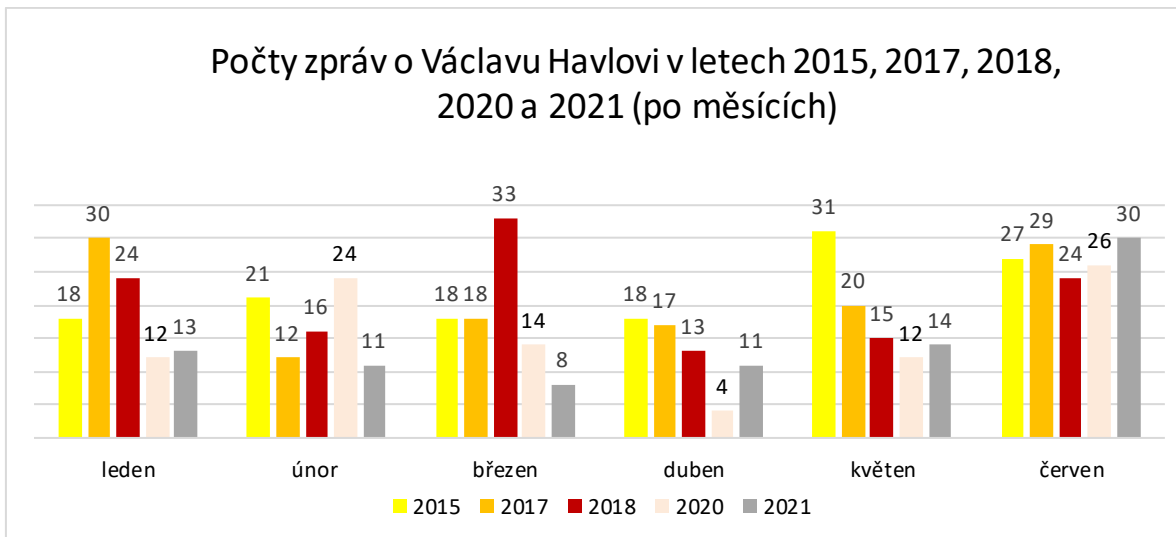
Nadprůměrný počet zpráv vydala ČTK i v září, celkem 54. Také v tomto měsíci totiž agentura publikovala zprávy s plány jednotlivých obcí na oslavy výročí revolučního roku 1989 (vyšlo o něm celkem 25 textů ze zmíněných 55).

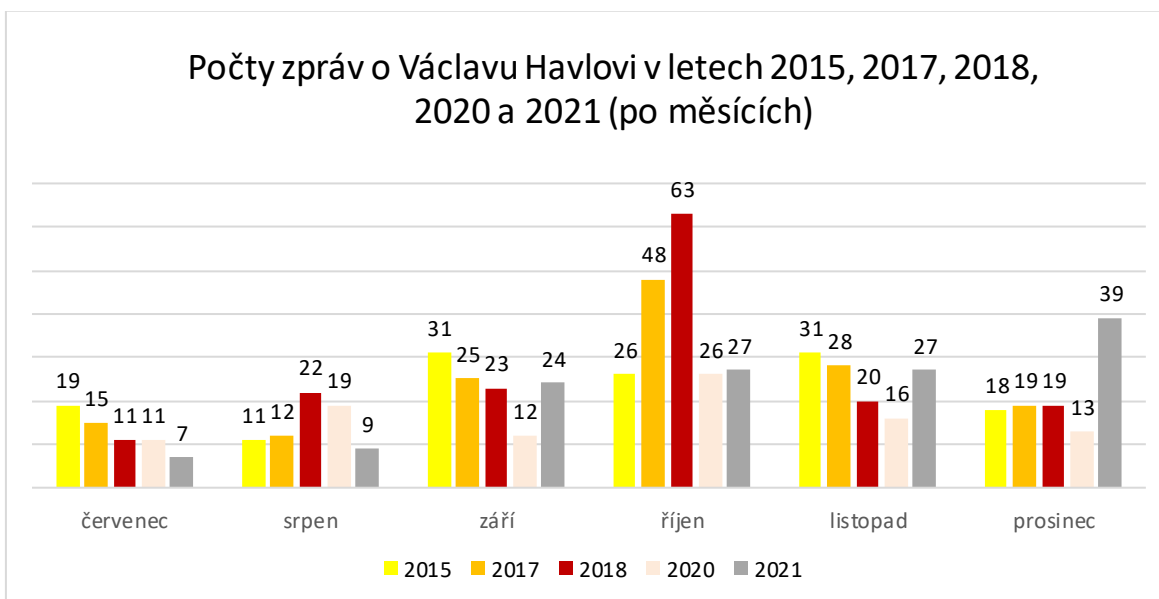
Graf č. 7: Počty zpráv o Václavu Havlovi v jednotlivých měsících roku 2019

5.1.7 Roky 2015, 2017, 2018, 2020 a 2021

V letech 2015, 2017, 2018, 2020 a 2021 vydala ČTK výrazně méně zpráv než v předchozích analyzovaných letech. Jelikož se na tematickou skladbu zaměří zmiňovaná druhá část analýzy, nepovažuji za důležité na tomto místě detailněji rozebírat témata publikovaných zpráv ve vyjmenovaných letech a jejich počty. Pro úplnost ale přikládám dva grafy (č. 8 a č. 9), které dokumentují množství agenturních zpráv obsahujících jméno Václava Havla v jednotlivých letech. Zde se zaměřím pouze na ty nejzřetelnější rozdíly v počtu vydaných zpravodajských textů.

Graf č. 8: Počty zpráv o Václavu Havlovi v prvním pololetí let 2015, 2017, 2018, 2020 a 2021 (po měsících)

Graf č. 9: Počty zpráv o Václavu Havlovi v druhém pololetí let 2015, 2017, 2018, 2020 a 2021 (po měsících)

V roce 2015 vyšlo nejvíce zpráv o Václavu Havlovi v září, květnu a listopadu (v každém z měsíců 31). Co se května týká, nelze v seznamu zpráv vysledovat jedno konkrétní téma, kde by byl Václav Havel zmiňován častěji. Nárůst je tak vysvětlitelný pouze větším počtem událostí, které se s ním pojí. Ani v listopadu, pomineme-li několik zpravodajských textů k výročí 17. listopadu, není přítomno jedno hlavní téma, k němuž by agentura vydala větší množství zpráv. V září byla tématem 5 zpráv konference Forum 2000, což představuje zhruba šestinu všech zpráv, co vyšly v tomto měsíci.

V roce 2017 vydala agentura nejvíc zpráv o Havlovi v lednu, červnu a říjnu. V lednu, kdy vyšlo v ČTK 30 zpráv, se 13 z nich věnuje výročí vzniku Charty 77. Jedná se jak o zprávy zabývající se historickými okolnostmi vzniku, jehož je Václav Havel nedílnou součástí, tak také o fakt, že byl jedním z mluvčích Charty 77. Ačkoli v červnu zveřejnila ČTK jen o jednu zprávu informující o Havlovi méně než v lednu, konkrétní hlavní téma zde chybí. V říjnu publikovala agentura 48 zpráv a ze srovnání s ostatními roky v grafu vyplývá, že i když je rok na počet zpráv o Havlovi chudší, je v říjnu většinou znatelný alespoň mírný nárůst. V tomto měsíci se pořádá konference Forum 2000, na kterou jsou zváni významní hosté často světového formátu. V říjnu se také tradičně předávají státní vyznamenání i osobnostem, které v minulosti nějaké ocenění od Havla dostaly, nebo agentura ve zprávách srovnává počet udělených vyznamenání jednotlivými prezidenty. Konkrétně v roce 2015 to bylo 6 zpráv o konferenci a 7 zpráv o vyznamenání.

Uvedené potvrzuje i grafické znázornění vydaných zpráv v druhé polovině roku 2018 (graf č. 9). Na konferenci Forum 2000 bylo zaměřeno 7 z 63 zpráv, 5 zpráv se pojilo s udílením vyznamenání. V tomto měsíci si navíc Česká republika připomínala 100 let vzniku Československa. V 19 zprávách je zmíněn Václav Havel zejména jako autor her, které byly kvůli tomuto výročí v divadlech uváděny, nebo jako součást výstav a akcí s připomenutím významných okamžiků a osobností republiky. Výkyv v počtu zpráv se jménem Václava Havla v březnu se týká stávkou studentů proti inauguraci Miloše Zemana. Zprávy zmiňují například to, že studenti nesli transparenty s podobiznou Havla nebo informaci, že se akce konaly na místech spjatých s Václavem Havlem – na náměstí Václava Havla u Národního divadla nebo u laviček Václava Havla. Samotné téma inaugurace se v souvislosti s Havlem objevilo v agentuře pětkrát. Jako backgroundová informace o tom, kolik Havel udělil milostí, nebo jako zmínka o Havlově rozhodnutí oživit zámek v Lánech.

V roce 2020 vyšlo v ČTK o prezidentovi nejméně zpráv ze všech sledovaných let (189). Souvislost je možné hledat v tom, že v tomto roce zasáhla Česko pandemie onemocnění covidu-19, což se podepsalo na útlumu kulturního a společenského života a zároveň na změně tematické agendy všech médií, včetně ČTK.

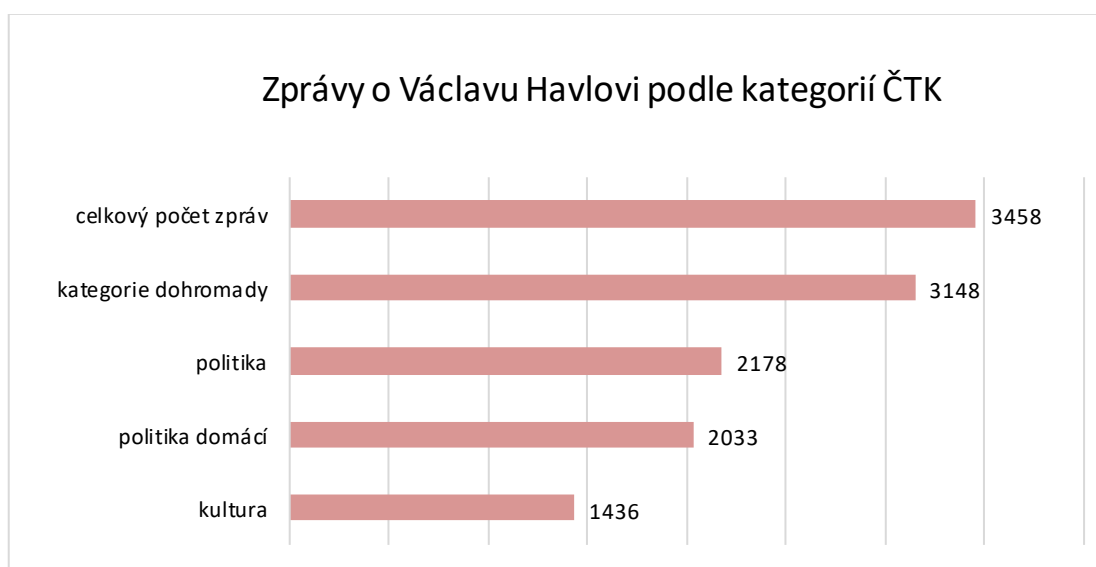
Z posledního roku ve sledovaném období, tedy 2021, bych zmínila prosincové zprávy, kdy v ČTK ve spojení s Václavem Havlem vyšlo velké množství zpráv připomínajících desetileté výročí jeho úmrtí. Zhruba polovina z 39 zpráv vydaných v prosinci se týkala této události. Větší část zpráv pokrývala akce spojené s výročím

a několik zpráv se týkalo hodnocení Havla například v proslovech slovenské prezidentky Zuzany Čaputové, ministra kultury Martina Baxy nebo monitoringu toho, co píší německá média.

Z grafu č. 8 s přehledem prvních šesti měsíců jednotlivých let by se mohlo zdát, že v červnu se koná nějaká významnější událost spojená s Václavem Havlem, protože počty zpráv se pohybují vysoko, okolo 30. Příčina je ale ta, že se v tomto měsíci sešlo větší množství vzájemně nesouvisejících zpráv spjatých s bývalým prezidentem. Jedná se tedy spíše o náhodu než trend.

5.1.8 Počty zpráv podle kategorií

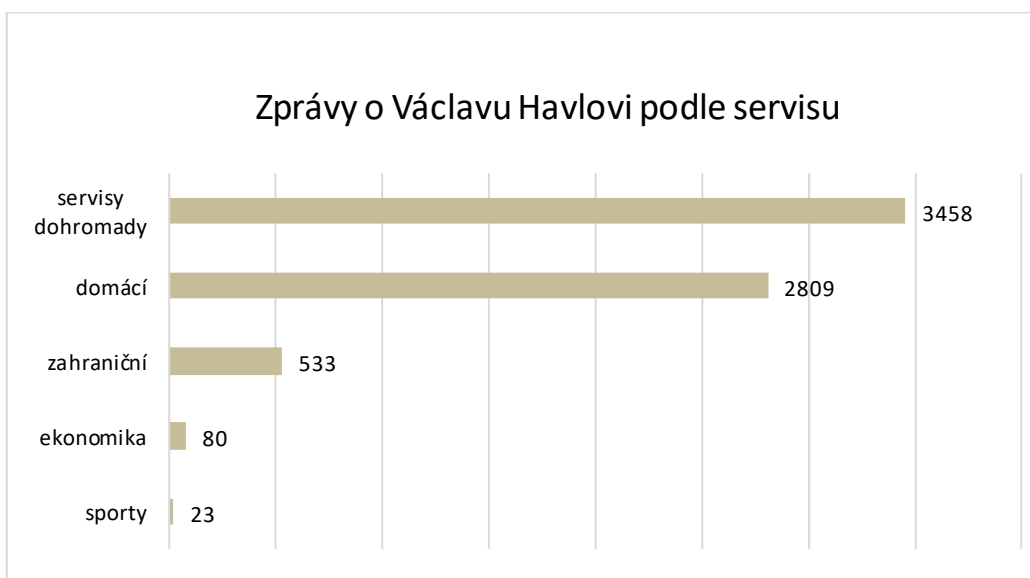
Infobanka ČTK umožňuje filtrovat zprávy podle tematických kategorií. Drtivá většina zpráv o Havlovi ve sledovaném období přitom spadá do jedné ze tří kategorií zobrazených v grafu č. 10 (politika, domácí politika, kultura). Zhruba polovinu řadí ČTK do kategorie kultura. Ještě více je zastoupena domácí politika a zhruba dvě třetiny zpráv tvoří obecně kategorie politika. Z porovnání celkového množství zpráv vydaných ČTK a zpráv, ke kterým je přiřazena alespoň jedna ze zmíněných kategorií, vychází, že jen necelá desetina zpráv nespadá do žádné z nich.

Graf č. 10: Počty zpráv o Václavu Havlovi podle kategorií ČTK

5.1.9 Počty zpráv podle servisu

Analogicky umožňuje Infobanka ČTK třídit zprávy podle servisu. Z grafu č. 11 je patrné, že zhruba čtyři pětiny celkového počtu zpráv se týkají domácího zpravodajství. Zahraničních zpráv bylo vydáno přes pět set. Spíše pro ilustraci uvádím i ekonomický servis, kterým bylo označeno 80 zpráv a sportovní servis, kam spadá 23 zpráv, z nichž většina se věnuje gymnastce Věře Čáslavské často s odkazem na to, že v roce 1990 byla poradkyní Václava Havla pro sociální otázky. U ekonomického servisu tvoří 35 z 80 zpráv texty s kategorií média. Jsou zde zahrnuta témata jako uvádění děl o Václavu Havlovi v televizi nebo zprávy o novinářích nějak spojených s Havlem. Trochu nelogicky tak v ekonomickém servisu je zařazena například zpráva o narozeninách Karla Hvížd'aly, který publikoval dvě knihy rozhovorů s Havlem, nebo výročí úmrtí Vladimíra Sise, jemuž prezident udělil Řád T. G. Masaryka.

Graf č. 11: Počty zpráv o Václavu Havlovi podle servisu

Zahraniční servis zahrnuje jenom zprávy s domicilem ze zahraničí. Pokud například dalajlama přijede do Česka, agentura zprávy o něm automaticky člení do domácího servisu. V zahraničním servisu jsou zahrnuty kupříkladu zprávy o tom, v jaké souvislosti zmiňuje Havla zahraniční tisk. Jeho jméno se také objevuje jako součást backgroundu u udílení cen, mezi jejichž držiteli byl on sám (například Cena Karla Velikého nebo Mírová cena německých knihkupců). Dále jsou to citace nejen zahraničních, ale i českých významných osobností pronesené v zahraničí (projev českého premiéra na Valném shromáždění OSN)

nebo odhalení památníků jako jsou lavičky Václava Havla nebo Havlova busta v americkém Kongresu a v sídle Rady Evropy ve Štrasburku.

5.1.10 Témata spojená s Václavem Havlem ve zprávách ČTK

S jakými zahraničními tématy je jméno Václava Havla v ČTK často spjato, ukazuje další graf. Konkrétní téma bylo vyhledáno ve fulltextu řetězcem „téma“ NOT „verze“ NOT „shrnutí“ NOT „oprava“, případně přidáním spojení AND „Václav Havel“. Časový úsek byl ohraničen daty 1. 1. 2012 a 31. 12. 2021. Graf tak nabízí srovnání, kolik zpráv agentura publikovala ve vztahu k danému tématu bez zmínky o Václavu Havlovi, s tím, kolik zpráv obsahovalo jeho jméno. Témata jsou zvolena volně, nejedná se o nejčastější spojení, pouze odhad toho, kde by podíl mohl být nejvyšší na základě pročitání zpráv z jednotlivých let. Bez komplexní obsahové analýzy celého desetiletého období témata nejčastěji spojená s bývalým prezidentem nelze stanovit, Infobanka ČTK pro to nemá nástroje.

Z tabulky je patrné, že u některých témat je spojení s Václavem Havlem velmi těsné. Z 19 zpráv, které agentura publikovala ve vymezeném časovém horizontu o Ceně Karla Velikého, byl prezident zmíněn 13krát. Zhruba v 60 procentech zpráv o zpěvákovi Lou Reedovi uvedla ČTK i jméno Václava Havla. Stejně tak jako u dvou pětín zpráv o bývalé ministryni zahraničí USA Madeleine Albright, asi každé desáté zprávy o barmské političce Su Ťij nebo u asi pětiny zpráv o tibetském duchovním vůdci dalajlamovi. Se všemi zmíněnými pojilo Havla blízké přátelství, o kterém často agentura ve zprávách informuje.

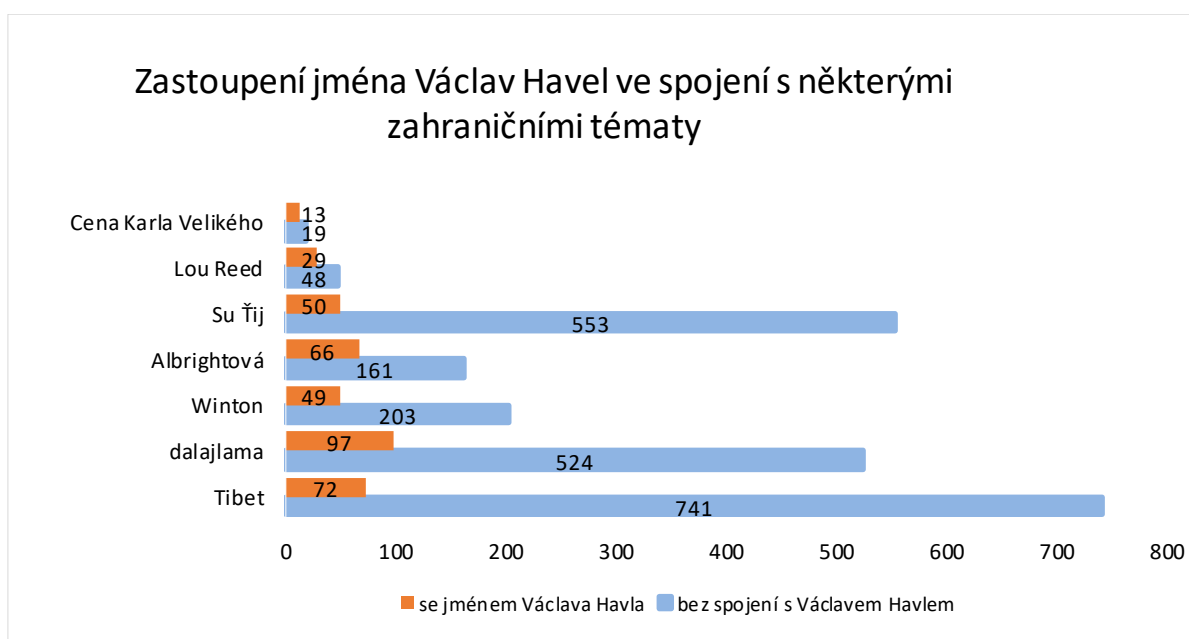
Například ve zprávě k prvnímu výročí úmrtí zpěváka Lou Reeda přidala ČTK informaci, že „*Reed, mezi jehož přátele patřil i Václav Havel, několikrát vystupoval v České republice, naposledy v roce 2012*“ (ČTK, 24. 10. 2014)⁴⁶ U zpráv zmiňující Havla a Madeleine Albright jsou častější její vyjádření o bývalém prezidentovi, ale ve vyšší míře než u spojení s Lou Reedem se jedná i o nahodilejší výskyt obou jmen jako například u zprávy, že slavnostního odhalení busty Václava Havla v americkém Kongresu se účastnila i Albright. Ve zprávách o barmské političce Su Ťij se zase často opakuje informace, že ji Václav Havel navrhl na Nobelovu cenu za mír nebo to, že se v roce 2013 účastnila jako host

---

⁴⁶ Zprávy z Infobanky ČTK jsou k dispozici pouze předplatitelům agenturního zpravodajství. Odkaz na zdroj tedy nevede k textu zprávy, ale k přihlašovací stránce. Přesto v seznamu použitých zdrojů budu uvádět alespoň titulky a datum použité agenturní zprávy.

konference Forum 2000. Návštěvu na konferenci agentura také často spojuje se zprávami o tibetském duchovním vůdci dalajlamovi a zmiňována jsou i témata ochrany lidských práv a Havlova podpora Tibetu. Každá desátá zpráva, kterou ČTK ve sledovaném období vydala o Tibetu, obsahovala i jméno Václava Havla.

Ačkoli sir Nicolas Winton, zachránce stovek židovských dětí před nacisty, by se osobním přítelem Havla nedal nazvat, čtvrtina zpráv, kterou o něm ČTK publikovala, zmiňovala i bývalého prezidenta. V naprosté většině šlo o informaci, že mu „český prezident Václav Havel v roce 1998 udělil vysoké české státní vyznamenání – Řád Tomáše Garrigua Masaryka“. (ČTK, 27. 10. 2014) Tento údaj byl většinou začleněn do backgroundu zpráv pojednávajících o Wintonově životě.

Graf č. 12: Zastoupení jména Václav Havel ve spojení s některými zahraničními tématy

Analogicky jsem vybrala některá témata z domácí agentury. V tabulce č. 13 jsou seřazena nikoli podle četnosti výskytu, ale podle podílu zpráv, kde je s konkrétním tématem zmíněn i Václav Havel. Podíl zpráv je největší u slova hrádeček. Pokud odfiltruji zprávy, které používají toto slovo v jiném smyslu než místo, kam jezdil Havel odpočívat, podíl těchto zpravodajských textů je dokonce stoprocentní. Z toho lze usuzovat, že chalupě na Hrádečku agentura věnuje pozornost zejména proto, že je významově spojena s Václavem Havlem. O procento nižší podíl (po odfiltrování zpráv o jeho jmenovci) je u jména Ivan

Havel (83 procent). Ve zprávách, kde není Václav Havel přímo zmíněn, se nicméně předpokládá obecná znalost toho, že Ivan byl jeho bratr.

Celkem logicky se vyšší podíl zpráv se jménem bývalého prezidenta vyskytuje u témat, o kterých se často nepíše, ale spojení s Václavem Havlem je velmi silné. Jedná se například o Havlovy manželky Dagmar Havlovou (dvě třetiny zpráv) a Olgu Havlovou (polovina zpráv), přičemž u Olgy⁴⁷ je podíl zpráv trochu nižší, protože je po ní pojmenována nadace, o jejichž aktivitách ČTK také informuje. O Dagmar Havlové bez zmínky o bývalém prezidentovi zase agentura píše ve zprávách o recepcích a akcích, na kterých se objevila, případně ve zprávách zmiňujících její divadelní role.

Vysoký podíl, kolem poloviny až dvou třetin zpráv, je také u osob, které byly s Václavem Havlem spjaty profesně. U Michaela Žantovského, bývalého mluvčího prezidenta a současného ředitele Knihovny Václava Havla, je podíl nejvyšší i kvůli názvu instituce, kterou řídí. Architekt Bořek Šípek, fotograf Tomki Němec, nebo Havlův kancléř Ivan Medek jsou na základě dat z agentury spjati s bývalým prezidentem natolik, že jsou zmíněni zhruba v polovině zpráv, kde se vyskytují jejich jména.

Tabulka také ukazuje, jak významně je jméno Václava Havla spojeno s tématy disentu a sametové revoluce. Ve zhruba 40 procentech zpráv je Havel zmíněn společně s tématem Občanského fóra nebo skupinou Plastic People of the Universe. Zhruba ve třetině zpráv o petici Několik vět a Chartě 77 se vyskytuje i jméno bývalého prezidenta. U pojmů jako disent nebo sametová je to pak asi čtvrtina všech zpráv. U samotného roku 1989 je to necelá desetina zpráv.

Jméno Václava Havla a jeho kancléře Karla Schwarzenberga ČTK uvádí společně 8 procent zpráv, což je vysvětlitelné zejména tím, že Schwarzenberg zastával ve sledovaném období politické funkce. Zprávy se tedy ve větší míře zabývaly jeho názory na aktuální dění a nebylo jej potřeba čtenářům představovat. Z tohoto pohledu není oněch 8 procent zas tak nízké číslo stejně jako u Havlova následovníka ve funkci Václava Klause, jemuž ve sledovaném časovém úseku končilo druhé funkční období.

---

⁴⁷ K sestavení tabulky byl použit vyhledávací řetězec ve formátu „téma“ NOT „verze“ NOT „shrnutí“ NOT „oprava“ a časové období od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2021. U tématu Olga Havlová byl zadán vyhledávací řetězec "Olga Havlová" NOT "ulice" NOT "Úsvit" NOT "park" NOT "verze" NOT „shrnutí“ NOT „oprava“. Slovo Úsvit bylo vyjmuta kvůli odlišení od stejnojmenné poslankyně, ulice a park od místních názvů. V případě vyhledávání Ivana Havla bylo ručně odfiltrováno několik zpráv o jeho jmenovci.

Jméno Václava Havla ve spojitosti s některými domácími tématy			
Téma	bez V.H	s V.H.	%
Hrádeček	139	116	84 %
Ivan Havel	46	38	83 %
Dagmar Havlová	198	132	67 %
Michael Žantovský	187	119	64 %
Forum 2000	242	141	58 %
Bořek Šípek	133	76	57 %
Ivan Medek	27	15	56 %
Olga Havlová	117	57	49 %
Tomki Němec	24	11	46 %
Občanské fórum	302	120	40 %
Plastic people	214	77	36 %
Několik vět	79	26	33 %
Charta 77	956	298	31 %
disent	536	135	25 %
sametová	1592	368	23 %
Český helsinský výbor	89	9	10 %
Lucerna	1023	94	9 %
1989	8995	729	8 %
Karel Schwarzenberg	2218	178	8 %
Václav Klaus	4412	367	8 %
lidská práva	14537	496	3 %
Miloš Zeman	18252	585	3 %
Lány	2323	58	3 %

Tabulka č. 4: Jméno Václava Havla ve spojitosti s některými domácími tématy

5.1.11 Shrnutí

Infobanka ČTK představuje díky možnosti filtrování pomocí kódů metadat vhodný analytický nástroj. I přes to, že pro vědeckou analýzu má své limity, umožňuje podle předem zadaných kritérií velmi snadno hledat a třídit zpravodajský obsah. Nespornou výhodou je zpravodajská rutina, při níž funguje jedna metodika zadávání kódů metadat pro všechny redaktory, a tak je velmi pravděpodobné, že zprávy budou kódovány vždy stejným způsobem.

Po uzpůsobení si vyhledávacího řetězce pro účely této diplomové práce, jsem získala kompletní přehled zpráv o Václavu Havlovi za 10 let, které jsem rozřadila vždy po jednom celém roce a následně po jednotlivých měsících, aby bylo možné vysledovat případný trend. Nejvíce zpráv (545) vyšlo hned v prvním roce po úmrtí bývalého prezidenta. Agentura vydávala zejména zprávy o pietních akcích a dalších událostech k uctění památky Havla jako například pojmenovávání různých míst po prezidentovi, z nichž nejvíce prostoru ČTK věnovala přejmenování pražského letiště.

Ačkoli by se dalo předpokládat, že nejvyšší počty zpráv zmiňujících Havla agentura vydá v letech bezprostředně následujících po prezidentově úmrtí, druhý nejvyšší počet vyšel v roce 2019, kdy se připomínalo 30. výročí sametové revoluce, které se výrazně promítlo zejména v nárůstu zpráv v říjnu a listopadu.

V letech 2013 a 2014 ČTK zmínila Havla ve více než 400 zprávách. Měsíc prosinec, ve kterém se připomínalo druhé a třetí výročí úmrtí Havla, přitom nebyl na zprávy v daných letech nejbohatší. Ve zpravodajských textech z roku 2013 byl patrný nárůst zpráv o Havlovi v lednu, kdy proběhly prezidentské volby, ale také v březnu, kdy byl nový prezident Zeman inaugurován. V roce 2014 zase v počtu zmínek o Havlovi dominoval listopad, na který připadly oslavy 25. výročí sametové revoluce a agentura i respondenti ve zprávách označovali Havla jako jednu z jejích hlavních tváří.

Přes 300 zpráv (konkrétně 387) vyšlo o prezidentovi už jen v roce 2016, v němž z měsíců početně jasně dominoval říjen, ve kterém agentura věnovala velký prostor Havlovým nedožitým 80. narozeninám, ale i návštěvě dalajlamy, jenž vystoupil na konferenci Forum 2000. Právě tato konference, která se tradičně pořádá v říjnu, představuje jedno z vysvětlení, proč i v letech, které byly obecně na zprávy o Václavu Havlovi chudší, je v tomto měsíci patrný nárůst. Tím dalším je předávání státních vyznamenání 28. října, což je událost, při které je Havel také často vzpomínán. Naopak v prosinci, v němž by se dal zvýšený počet zpráv v porovnání s ostatními měsíci předpokládat, nebývá výrazný nárůst jejich množství pravidlem. Nejméně zpráv zmiňujících Havla při srovnání statistických dat z jednotlivých let, vycházelo v období letních prázdnin, červenci a srpnu.

V ostatních letech, tedy 2015, 2017, 2018 a 2021, publikovala agentura o Havlovi znatelně méně zmínek, počty se pohybovaly mezi 200 až 300. Nejméně zastoupený byl přitom rok 2020, který byl významně ovlivněn pandemií koronaviru a v němž počet zpráv

o prezidentovi v Infobance ČTK nepřekročil 200. Jelikož ve zmíněných letech neproběhla žádná událost vztahující se k Havlovi, která by významně strhla tematickou agendu daného roku na svou stranu, bude právě těchto pět let předmětem kvantitativní obsahové analýzy.

Využití funkce Infobanky ČTK filtrovat zprávy podle tematických kategorií ukázalo, že zhruba dvě třetiny zpráv, v nichž je zmíněn Václav Havel, spadaly do kategorie politika. Do kategorie kultura agentura přiřadila zhruba polovinu zpráv. Na základě třídění zpráv podle servisu jsem zjistila, že čtyři pětiny zpravodajských textů se týkaly domácího zpravodajství, zhruba každá šestá zpráva byla označena zahraničním servisem. Ekonomický servis byl zastoupen minimálně.

Fulltextové vyhledávání jsem využila také k tomu, abych u témat často spojovaných s Havlem (vybraných na základě vlastní empirie), mohla provést srovnání, kolik zpráv agentura ve vymezeném desetiletém období vydala ve vztahu k danému tématu bez zmínky o Václavu Havlovi, s tím, kolik zpráv obsahovalo jeho jméno. Témata jsem rozdělila na zahraniční a domácí. Ukázalo se tak například, že zhruba dvě pětiny zpráv o bývalé ministryni zahraničí USA Madeleine Albright zmiňovaly i Havla nebo to, že asi každá pátá zpráva o zachránci židovských dětí siru Nicolasi Wintonovi obsahovala i jméno bývalého prezidenta. Způsoby, jakými je ve zprávách Havel připomínán, jsou různé. Například ve zpravodajských textech o Albright je možné nalézt hodnocení bývalého prezidenta. Ve zprávách zmiňujících společně jméno Havla a Wintona jde téměř výhradně o informaci v backgroundu zprávy, že Winton dostal od Havla státní vyznamenání.

Z analýzy zastoupení jména Václava Havla v různě zaměřených zprávách jsem zjistila, že nejvyšší podíl zpráv, v nichž je prezident zmíněn, obsahují zejména témata, o kterých agentura mnoho zpravodajských textů nevydává, ale propojení s Havlem je velmi úzké. Ukázalo se to zejména ve zprávách s domácí tematikou, kdy například 83 procent zpráv, ve kterých se vyskytovalo jméno bratra prezidenta Ivana Havla, zmiňovalo i Václava Havla. U architekta Bořka Šípka nebo fotografa Tomkiho Němce to byla zhruba polovina zpráv. Nicméně i v obecnějších tématech jako disent, Charta 77, či slova sametová obsahovala Havlovo jméno zhruba každá čtvrtá zpráva. S ohledem na množství vydaných zpráv o těchto tématech se ukázalo být spojení s Havlem velmi silné.

5.2 Kvantitativní obsahová analýza zpráv o Václavu Havlovi

Předchozí kapitola nabídla celkový pohled na zpravodajství ČTK a jméno Václava Havla v něm během 10 let po jeho smrti s důrazem na roky s nejvyšším počtem zpráv. U každého z nich bylo na základě analýzy jednotlivých měsíců uvedeno, proč bylo množství zpravodajských textů nadprůměrné. Kvantitativní obsahová analýza se zaměří na několik konkrétních let, které nabídnou detailnější obrázek o tematické skladbě zpráv spojených s Václavem Havlem. Rozhodla jsem se proto vybrat roky, ve kterých se nestala nějaká zásadnější událost související s Havlem, která by sama o sobě přirozeně nastavila mediální agendu. Konkrétně to budou roky 2015, 2017, 2018 a 2020 a 2021, tedy naopak pět let s nejnižším počtem zpráv o Havlovi z celého desetiletého období.

5.2.1 Vymezení kódovací jednotky

Kódovací jednotka bude pro účely práce zpráva textového zpravodajství ČTK s prioritou 3 nebo 4 s následujícími specifikacemi – časový interval bude vybrán od 1. ledna do 31. prosince, rozdělený do etap vždy po jednom roce. Do fulltextového vyhledávání bude zadáno spojení „Václav Havel“ a množina zpráv kvůli opakování očištěna o zprávy s více verzemi použitím operátoru NOT. Taktéž vyřadím ze zpráv shrnutí a opravy (NOT „verze“ NOT „shrnutí“ NOT „oprava“).⁴⁸ Do vyhledávacího řetězce bude také přidán operátor NOT se spojením „Letiště Václava Havla“. Ze souboru budou vyřazeny zprávy, které sice obsahují jméno Václava Havla, ale pouze v souvislosti s místním označením (např. farmářský trh konaný na náměstí Václava Havla).

5.2.2 Tonalita zpráv a aktér

Kvalitativní přístup, který doplní kvantitativní obsahovou analýzu, bude spočívat v přiřazování tonality jednotlivým zprávám podle toho, jak vyznívají vzhledem k osobě Václava Havla. Pokud pozitivně, přiřadím ke zprávě kód P (pozitivní tonalita), v opačném případě kód Z (záporná tonalita). Pokud zpráva nebude vyznívat ani pozitivně, ani negativně,

---

⁴⁸ Podobně jako v předchozí části výzkumu budou klasifikovány už opravené verze. Taktéž budou odfiltrovány zprávy označené ČTK jako shrnutí. Zpravodajské texty označené slovem dokument, které agentura do zpráv také zařazuje, i tady v souboru ponechám, protože ve zprávách o Havlovi se častěji toto slovo vyskytuje jako součást textu než v metadatech agentury.

označím ji kódem N (neutrální tonalita). Jestliže jedna z částí zprávy bude vyznívat pozitivně a další negativně, doplním kód A (ambivalentní vyznění) – a to i v případě, pokud bude kladné nebo záporné hodnocení převažovat. Tonalita bude určována podle citací jiných aktérů a respondentů, ale i podle toho, jak zpráva celkově pro Havla vyznívá.⁴⁹

Další kód, který budu ke zprávám přiřazovat, závisí na tom, jestli Havel bude vystupovat ve zpravodajských textech jako hlavní aktér (kód H), nebo naopak zmínky o něm budou spíše okrajového rázu (kód O). Pokud zpráva nebude primárně o Havlovi, ale významná část se mu bude věnovat, označím ji kódem V (vedlejší).

5.2.3 Výzkumné otázky a hypotézy

Jako hlavní cíl si tato diplomová práce vymezila popsat mediální zájem o Václava Havla v průběhu deseti let po jeho úmrtí v textovém servisu ČTK. K jeho naplnění budou sloužit následující výzkumné otázky a potvrzení, či vyvrácení stanovených hypotéz:

V1: Která kategorie témat je v souvislosti s Václavem Havlem nejčastěji spojována?

V2: Nabývají zprávy o Václavu Havlovi spíše pozitivního, negativního, neutrálního, nebo ambivalentního vyznění?

V3: Je ve zprávách Václav Havel hlavním nebo okrajovým aktérem?

H1: Dominovat budou témata piety, prezidentských pravomocí, ohlasů a hodnocení a ta, která se dotýkají Havlovy disidentské minulosti.

H2: Většina zpráv z produkce ČTK bude mít neutrální vyznění.

H3: Převažovat budou zprávy, v nichž je Václav Havel zmíněn okrajově.

---

⁴⁹ Například zprávy o instalacích laviček Václava Havla nebo pietních akcích budou mít spíše pozitivní tonalitu, jelikož se jedná o uctění památky Havla, což je spojeno spíše s pozitivními konotacemi. Naopak třeba zprávy o kontroverzích provázejících pojmenování nějakého místa po Havlovi budou mít ze své podstaty spíše negativní tonalitu.

5.2.4 Kategorizace

Každá jednotka bude zařazena do minimálně jedné z kategorií podle tématu, jehož se dotýká. Kategorií⁵⁰ bude 13, přičemž každá z nich bude označena proměnnou, která se bude vpisovat do kódovací knihy.

1. Prezidentství

Tento tematický okruh bude sdružovat zprávy o rozhodnutích, která Václav Havel učinil ve své prezidentské funkci, ale také připomenutí akcí, na nichž vystupoval v roli prezidenta, jako jsou například státní návštěvy. Zařazena budou také témata související s pravomocemi prezidenta, vyjma udílení státních vyznamenání, která budou předmětem samostatné kategorie.

2. Státní vyznamenání

Tematická kategorie vymezuje jednak obecné zprávy o udílení státních vyznamenání, ale i zprávy o jejich nositelích, které obsahují informaci, že daný člověk dostal státní vyznamenání od Václava Havla.

3. Ceny udílené Václavem Havlem nebo s ním spojené

V této kategorii budou ceny udílené Václavem Havlem nebo jím iniciované, případně po něm pojmenované, vyjma státních vyznamenání, která budou spadat pod samostatnou kategorii.

4. Pieta

Všechny vzpomínkové akce na Václava Havla nebo pojmenovávání ulic, parků, škol atd. Rozmísťování laviček Václava Havla, pomníků, soch, zapalování svíček a zprávy o odkazu Václava Havla budou zahrnuty pod kategorií pieta.

---

⁵⁰ Tematické kategorie jsem volila podle poznatků z první části výzkumu s ohledem na to, která témata se ve zprávách objevovala nejčastěji. Ačkoli by se dala tematická kategorie státních vyznamenání sloučit s kategorií prezidentství nebo kategorie názorů Václava Havla s kategorií ohlasů a hodnocení, nechávám je oddělené kvůli získání informací o tom, kolik zpráv budou obsahovat a jakého charakteru.

5. Ohlasy a hodnocení

Hodnocení Václava Havla nebo vyjádření názoru na něj a jeho činy od ostatních osobností české i zahraniční politiky nebo umělecké, odborné scény a médií, ale i názory veřejnosti publikované v průzkumech veřejného mínění.

6. Názory Václava Havla

Do této kategorie budou zahrnuty citace Václava Havla, případně doslovné citování prezidenta jinými osobami.

7. Soukromí

V této kategorii budou témata týkající se soukromého života Václava Havla a jeho rodinných příslušníků.

8. Disent

Jakékoli zprávy o Havlově působení v disentu a před rokem 1989 (vyjma umělecké činnosti).

9. Umělecká tvorba Václava Havla

Hry Václava Havla jsou stále uváděny v divadlech na domácí scéně, ale i v zahraničí. Kategorie bude sdružovat zprávy se zmínkami o Havlově umělecké činnosti.

10. Nadace, organizace spojené se jménem VH

V této kategorii budou zařazeny organizace a instituce nebo nadace, které Havel buď spoluzaložil, nebo se k němu vztahují. Jde například o zprávy o Knihovně Václava Havla nebo konferenci Forum 2000, Nadaci Dagmar a Václava Havlových VIZE 97 a podobných.

11. Osoby spjaté s Václavem Havlem

Do této kategorie budou sdruženy zprávy, které zmiňují vztah Václava Havla v souvislosti s někým dalším, ať v pracovní nebo osobní rovině.

12. Ceny udělené Václavu Havlovi

Různá ocenění nebo čestná občanství a doktoráty, které byly Havlovi uděleny za jeho života nebo in memoriam.

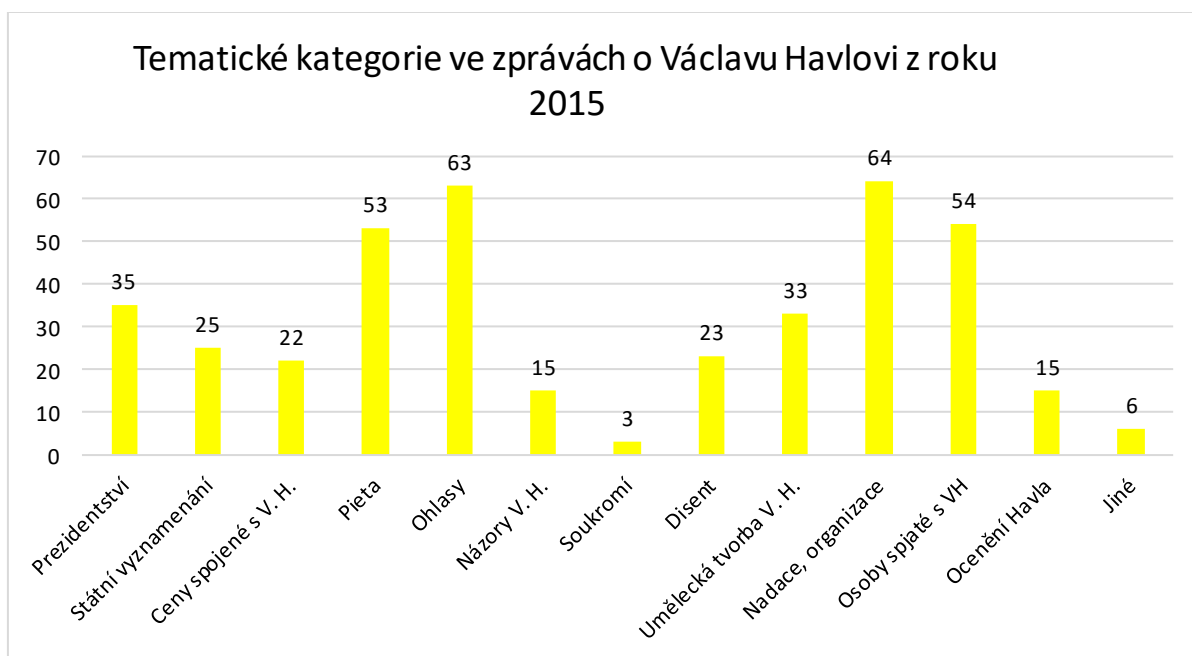

13. Jiné

Cílem kategorizace je rozdělení zpráv do předchozích dvanácti kategorií, mohou se ale vyskytnout zprávy, které nebude možné přiřadit do žádné z nich. Z tohoto důvodu přidávám ještě kategorii *jiné*. Při správném rozvržení kategorií mělo být takových zpráv co nejméně.

5.2.5 Rok 2015

Aplikováním příslušných filtrů popsaných v kapitole 5.2.1 o vymezení kódovací jednotky, bylo v Infobance ČTK pro analýzu zpráv vydaných v roce 2015 vybráno 269 zpravodajských textů, ke kterým bylo přiřazeno celkem 411 kódů jednotlivých tematických kategorií.

Graf č. 13: Zastoupení tematických kategorií ve zprávách z roku 2015

Z přehledu v grafu č. 13 vyplývá, že nejvíce zpráv zmiňovalo *nadace nebo organizace* spjaté s Havlem. Nejčastěji to byla Knihovna Václava Havla, o jejíchž aktivitách ČTK informovala. Jelikož knihovna nese Havlovo jméno, obsahuje soubor všechny zprávy, které o této instituci v roce 2015 v agentuře vyšly. Jméno Václava Havla v názvu tak bylo často jedinou zmínkou. Zprávy informovaly o lidech, kteří jsou s touto institucí spjatí.

Například o řediteli knihovny Michaelu Žantovském nebo o debatách, které knihovna hostila. Počet zpráv (nehledě na souvislosti) vypovídá o tom, že agentura celkem podrobně sleduje aktivity Knihovny Václava Havla. Další významnou organizací byla Nadace Forum 2000, jejímž hlavním programem je pořádání stejnojmenné konference. Prakticky ve všech zprávách, které zmiňují Havla, se opakuje informace, že v roce 1997 stál u jejího zrodu spolu se spisovatelem Elie Wieselem a japonským filantropem Jóheiem Sasakawou.

Druhá nejpočetnější tematická kategorie se týkala *ohlasů a hodnocení*. Zprávy z ní byly často začleněny i v některé z dalších kategorií jako například pieta nebo umělecká činnost Václava Havla. Jednalo se například o hodnocení Havlových děl respondenty jako třeba ve zprávě o uvedení Havlovy hry Chyba Knihovnou Václava Havla nebo při příležitosti vydání souboru Havlových textů zachycujících dobu, kdy byl ve vězení. Častější byly spíše okrajové zmínky a mnoho reakcí na Havla obsahovaly i politické zprávy. Bývalý slovenský premiér Robert Fico například v jedné ze zpráv připomněl, že Havel odstoupil po tom, co Slovenská národní rada přijala deklaráci svrchovanosti. (ČTK, 17. 7. 2015a) Ačkoli většina zpráv z tematického okruhu ohlasů a hodnocení měla pozitivní tonalitu, například demonstranti požadující vystoupení z NATO o Havlovi ve zprávě ČTK mluvili jako o diktátorovi. (ČTK, 28. 9. 2015)

Tematická kategorie sdružující *osoby spjaté s Václavem Havlem* byla třetí nejpočetnější. Ve většině případů šlo o okrajové zmínky o lidech, u kterých agentura pouze uvedla spojitost s Havlem. Jako třeba to, že Miroslav Sklenář vykonával funkci protokoláře u Václava Havla ve zprávě o konci jeho působení na Hradě (ČTK, 19. 3. 2015) nebo u zprávy z pohřbu Radima Palouše ČTK zmínila, že patřil k blízkým spolupracovníkům prvního českého prezidenta Václava Havla. (ČTK, 18. 9. 2015)

Čtvrtým nejčastějším tématem spjatým s Havlem byla *pieta*. V roce 2014 si lidé připomínali čtvrté výročí jeho úmrtí. Nejvíce zpráv s touto tematickou kategorií tedy vyšlo v prosinci. Téma piety se ale jinak objevovalo rovnoměrně po celý rok 2015. Velký počet zpráv v porovnání s následujícími analyzovanými roky je vysvětlitelný faktem, že od úmrtí Václava Havla neuplynula tak dlouhá doba a v celkem velké míře docházelo k pojmenování míst po Václavu Havlovi, případně instalacím laviček Václava Havla, což jsou události, které ČTK pravidelně pokrývala. V roce 2015 vyšly například zprávy k příležitosti odhalení laviček Václava Havla v Oxfordu, Kutné Hoře a Tel Avivu nebo také pojmenování zahrady po Havlovi v Jeruzalému.

Téma *prezidentského úřadu* bylo obsahem 35 zpráv. Jednalo se o zmínky o zahraničních návštěvách Havla v roli prezidenta, ale také o jeho pravomocích jako například vyhlášení Dne ozbrojených sil v roce 2002. Agentura ve zprávě o přijetí české delegace dalajlamou informovala mimo jiné i o tom, že tibetský duchovní vůdce přijel do ČR na pozvání tehdejšího československého prezidenta poprvé 2. února 1990. (ČTK, 7. 8. 2015) Havlova činnost v úřadu prezidenta byla ve zprávách také nejednou obsažena v promluvách respondentů. Například u zprávy o rezignaci ministryně Heleny Válkové ČTK parafrázovala odborníka na ústavní právo Jana Wintra, který připomněl, že Václav Havel v roce 1997 odmítl přijmout rezignaci tehdejšího ministra vnitra Jana Rumla. (ČTK, 13. 2. 2015)

V roce 2015 zmiňovalo *Havlovu uměleckou činnost* 33 zpráv, tedy zhruba každá osmá. Zpravodajské texty pokrývaly takové události jako derniéru inscenace *Antikódy* v Laterně Magice inspirovanou stejnojmennou sbírkou vizuální poezie Václava Havla nebo premiérové uvedení Havlovy hry *Protest* ve Švandově divadle. Agentura ale Havla zmiňovala také při událostech s ním souvisejících jen zcela okrajově. Například ve zprávě o tom, že „*Divadlo Na zábradlí bude mít nový vstup do sálu za 40 milionů Kč*“, ČTK v perexu připomněla to, že v divadle „*působil mezi jinými i dramatik a prezident Václav Havel*“. (ČTK, 28. 11. 2015) Jelikož jiný odkaz k Václavu Havlovi už zpráva neobsahuje a informace o působení Havla v divadle je v prvním odstavci, který by měl obsahovat ty nejdůležitější údaje, dá se ze zmíněného odvozovat, že agentura i takto okrajové zmínky o Havlovi (v porovnání s celkovým vyzněním textu) považuje za velmi podstatné. Ve zprávě s titulkem „*Praha se dohodla na pronájmu foyer Divadla Na Zábradlí*“ je také drobná zmínka o působení Havla v divadle, byť v tomto případě až v posledním odstavci. (ČTK, 11. 2. 2015) V již zmíněné zprávě o uvedení *Protestu* ve Švandově divadle obsah těla zprávy pojednává o tom, že divadlo uvede dvě hry – Havlův *Protest* a *Rest Marka Hejduka* a věnuje se oběma stejnou měrou. Titulek „*Švandovo divadlo uvádí premiéru aktovky Václava Havla Protest*“ zmiňuje ale jen Havlovu hru. (ČTK, 25. 4. 2015) I pro ČTK při tvorbě zpráv platí, že titulek má čtenáře zaujmout. Lze tak odhadnout motiv agentury, že zpráva bude zajímavější, když titulek bude lákat jen na Havlovu hru. Jistá „atraktivita“ Václava Havla velmi úzce souvisí s konceptem zpravodajských hodnot, o němž pojednává kapitola 2.4.2. Zde jen připomenou, že mezi základní zpravodajské hodnoty patří vztah ke známým osobám.

Udílání *státních vyznamenání Havlem* zmínilo celkem 25 zpráv. Ve většině případů se jednalo jen o jednověte sdělení, že dotyčná osoba vyznamenání nebo řád dostala. Například u zpráv o úmrtí zachránce židovských dětí sira Nicolase Wintona, pohřbu matematika a filozofa Petra Vopěnky nebo úmrtí českého heraldika Jiřího Loudy. Ve většině zpráv ČTK informaci o vyznamenání řadila do posledního odstavce.

Předmětem 23 zpráv zmiňujících Havla bylo téma *disentu* a jeho působení před tím, než se stal prezidentem. Agentura ve zprávě ke Sjezdu spisovatelů například připomněla IV. sjezd Svazu československých spisovatelů z roku 1967 s tím, že na něm tehdy vystoupil i Havel. (ČTK, 5. 6. 2015) Při pokrývání soudu s bývalým příslušníkem komunistické Státní bezpečnosti (StB) Petrem Beranem zase ČTK pro kontext doplnila, že StB údajně chtěla od Davida Kabzana bitím vynutit svědectví potřebné k připravovanému procesu s Václavem Havlem kvůli svolávání lidí na nepovolenou demonstraci. (ČTK 23. 2. 2015) Ve zprávách ke vzpomínkovým akcím na Havla se naopak jak zmínky o disentu, tak o prezidentském úřadu objevovaly jen sporadicky. Zatímco u výročí a připomínek jiných osobností ČTK publikovala i informace z jejich života, u Havla se věnovala spíše aktuálnímu popisu plánovaných akcí. Jednak agentura zřejmě počítá s tím, že většina čtenářů alespoň základní obrysy Havlova života zná, jednak by i velmi zkrácená verze Havlova životopisu by významně zprávu prodloužila.

Zpravodajských textů o ceně Jindřicha Chalupického, kterou Havel v roce 1990 spoluzakládal, Ceně VIZE 97 Nadace Dagmar a Václava Havlových nebo Ceně Václava Havla za lidská práva, ale i dalších *cenách spjatých s bývalým prezidentem* vyšlo v roce 2015 celkem 22. Opět se jednalo zejména o okrajové zmínky, přičemž hlavním tématem byla osobnost oceněného.

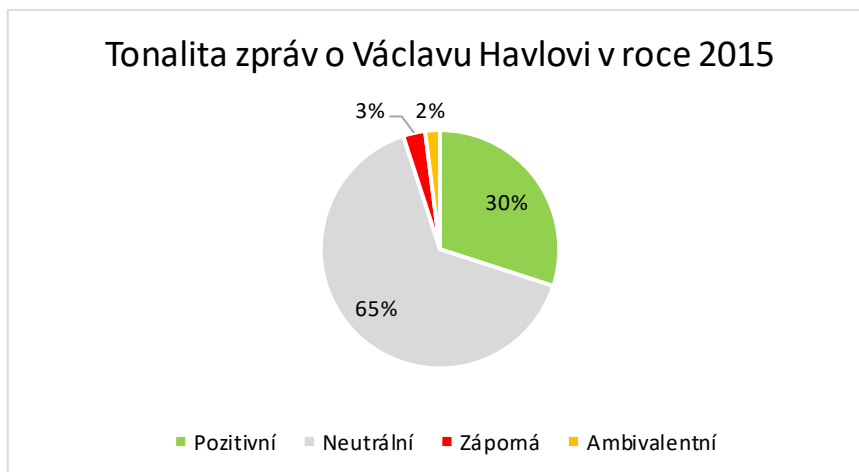
S citacemi a parafrázemi konkrétních *slov Václava Havla* agentura publikovala v roce 2015 celkem 15 zpráv. Byla to převážně vyjádření hlavních aktérů zprávy. V textu s titulkem „*Herman chce přispět na digitalizaci kulturního dědictví Evropy*“ ČTK například parafrázovala bývalého ministra kultury Daniela Hermana a uvedla že „*na dnešním jednání se svými evropskými kolegy prý připomněl i výzvu někdejšího českého prezidenta Václava Havla, aby lidé nemlčeli, když se páchá zlo*“. (ČTK, 24. 11. 2015) Znamý Havlův citát, že „*pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávisť*“, se objevil například ve zprávě k pojmenování jeruzalémské zahrady po Havlovi, kde revoluční motto bylo vytesáno česky a hebrejsky do růžového kamene. (ČTK, 26. 10. 2015)

Tematická kategorie, kam spadají všechny zmínky o *ocenění Václava Havla*, čítala také 15 zpráv. Zpravodajské texty připomínaly například to, že Václav Havel v minulosti dostal Cenu Karla Čapka nebo se stal laureátem Ceny Jaroslava Seiferta. ČTK ale zmiňovala i udílení čestných občanství Havlovi nebo doktorátů jako například ve zprávě „*Jihokorejská univerzita udělila Havlovi doktorát in memoriam*“ (ČTK, 21. 9. 2015).

Tři zprávy se zabývaly *soukromím Václava Havla*. Jednalo se například o text, v němž bylo zmíněno osobní setkání s dalajlamou. Ve zprávě k výstavě snímků fotografa Jiřího Jírů on jako respondent odhaloval detaily odmítnuté schůzky zpěvačkou Tinou Turner: „*Prezidentovi se líbila, šli jsme do zákulisí, chtěl se s ní setkat. Zpěvačka však vzkázala, že nemá čas, on prý jen celou dobu seděl, zatímco ona vydala při koncertě mnoho energie a vidět ho nechce. Byl zklamaný, už byl zvyklý, že když on chce někoho vidět, že oni chtějí taky.*“ (ČTK, 1. 9. 2015)

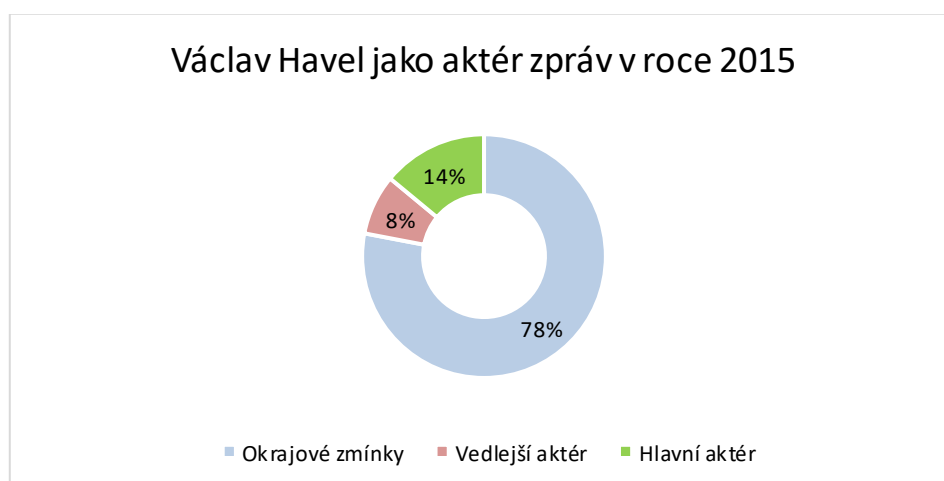
Poslední kategorie *jiné* sdružuje zprávy, které se do ostatních tematických okruhů nehodí. Celkem jsem do ní přiřadila 6 zpráv s různými tématy. Například vystavení díla Jana Huňáta Křišťálový dotek Václava Havla na veletrhu starožitností Antique.

Jak je vidět na grafu č. 14 reflektujícím tonalitu zpráv, velká většina z nich je ve vztahu k Václavu Havlovi neutrální (175). Jsou to zejména zprávy, které Havla zmiňují jen okrajově, často v jediné větě. Naopak ve zprávách s pozitivní tonalitou (81) se zvyšuje podíl zpravodajských textů, v nichž je Havel hlavním aktérem. Jedná se typicky o kategorii pieta. Také hodnocení respondentů a dalších aktérů nabývalo vzhledem k Havlovi spíše pozitivní tonality. Jen 8 zpráv vyznívalo záporně. Patřila mezi ně zpráva o průzkumu na Slovensku, kde měli respondenti hodnotit vývoj země po pádu komunismu. (ČTK, 20. 11. 2015) Z průzkumu vyplynulo, že největší očekávání v souvislosti s politiky a osobnostmi sametové revoluce Slováci neměli od Václava Havla, ale jiných, zejména slovenských osobností. Zápornou tonalitu měla také například zpráva o tom, že lidé v Prostějově nechtějí pojmenovat náměstí po Václavu Havlovi. (ČTK, 17. 7. 2015b) S ambivalentní tonalitou vyšlo jen 5 zpráv. Poněkud překvapivě se ale mezi ně řadilo i téma čtvrtého výročí Havlova úmrtí. Agentura odcitovala vyjádření ekonoma Tomáše Sedláčka, který v textu mluvil o tom, že sounáležitost s Havlem je podle něj pro některé až pejorativní označení. (ČTK, 18. 12. 2015)

Graf č. 14: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi v roce 2015

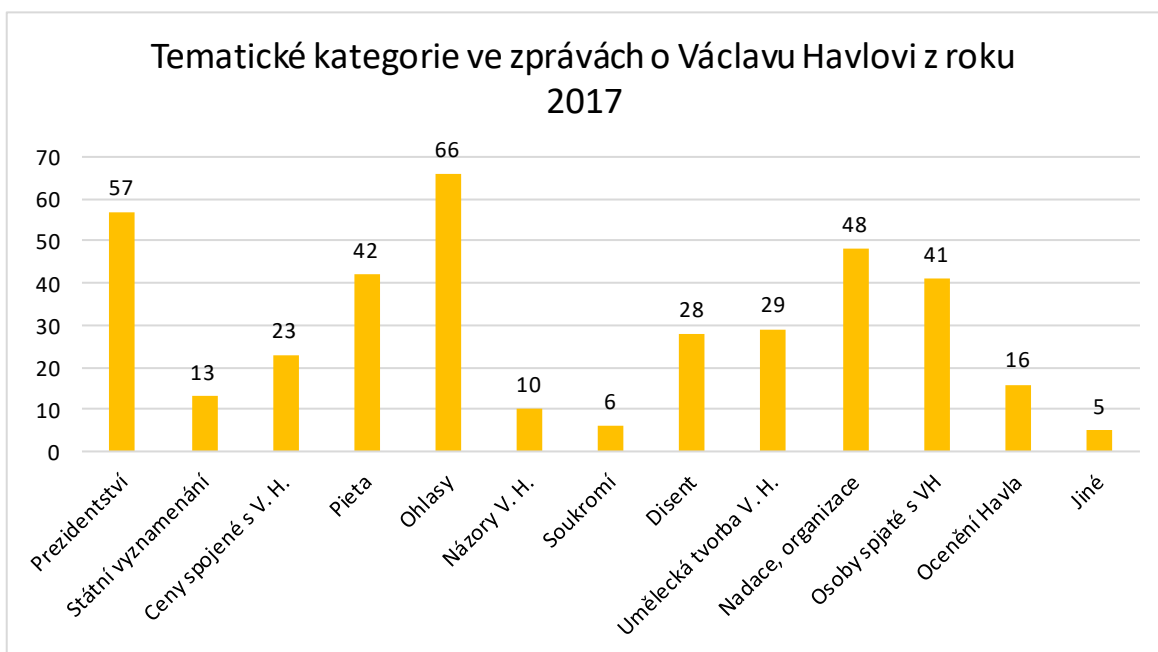
Graf č. 15 ukazuje podíl zpráv, v nichž byl Havel hlavním aktérem (čili daný zpravodajský text pojednával primárně o něm). Z analýzy vyplývá, že to byla zhruba každá sedmá zpráva (celkem 37 zpráv). Naopak přibližně ve čtyřech pětinach případů (celkem 210 zpráv) se jednalo o okrajové zmínky a v necelé desetině zpráv vystupoval Havel jako vedlejší aktér (celkem 22). Z grafu je zřejmé, že ČTK více než zprávy o prezidentovi vydává texty, jež Havla pouze připomínají v souvislosti, která se vhodně váže k tématu zprávy. Z převažujících okrajových zmínek je patrné, že agentura zmiňuje Václava Havla ve zprávách, kde by to nebylo úplně nutné. U laureátů státních vyznamenání by například stačilo uvést, že daný člověk rád dostal, ČTK ale přidává i informaci, od kterého prezidenta jej převzal.

Graf č. 15: Václav Havel jako aktér zpráv v roce 2015

5.2.6 Rok 2017

Po očištění zpráv, které zmiňují Václava Havla jako součást místního názvu, čítal soubor pro analýzu roku 2017 celkem 258 zpráv. Přiřazeno jim bylo 384 kódů, přičemž zhruba čtvrtina zpráv spadala do kategorie *ohlasů a hodnocení* Havla.

Graf č. 16: Zastoupení tematických kategorií ve zprávách z roku 2017

Důvodem mírného nárůstu v této kategorii oproti předchozímu roku byla prezidentská kampaň, která zintenzivnila zejména v listopadu a prosinci. ČTK přinášela zprávy o postojích a názorech jednotlivých kandidátů, kteří se sami vyjadřovali ke způsobu vedení prezidentského úřadu Václavem Havlem či Václavem Klausem. Agentura sama kandidáty oslovila v anketě do zprávy „*Kandidáti na Hrad: Ve funkci budeme sami sebou*“ a jedna z otázek, kterou jim položila, směřovala k tomu, jak se chtějí odlišit od svých předchůdců. (ČTK, 5. 11. 2017) Vycházely ale i zprávy s monitorem zahraničního tisku, který hodnotil Havla. Vyznění těchto zpráv bylo ve většině případů pozitivní. Titulek „*Politico: Brusel by mohl čelit impozantnímu páru Zemana a Babiše*“ je spíše ironický a v textu dává do kontrastu Zemanovy výroky o neschopnosti českých Romů se přizpůsobit s tím, že podle Havla jejich diskriminace je lakmusovým papírkem vyspělosti české

občanské společnosti a netoleranci měl za největší výzvu. (ČTK, 14. 11. 2017) V reakci na parlamentní volby vydala ČTK monitor rakouských novin. Titulek „*Ve volbách v Česku prohrálo Havlovo dědictví, míni rakouský tisk*“ (ČTK, 30. 10. 2017) se v tomto případě vztahuje k článku, který vyšel v Salzburger Nachrichten. Ačkoli polovina agenturní zprávy je i o článku z Die Presse, který se věnuje spíše povolebnímu rozložení sil, ČTK zvolila titulek s Havlem. Koncept gatekeepingu byl v teoretické části⁵¹ této práce už popsán. Zde jen pro souvislost uvedu, že je často na rozhodnutí autora nebo editora, jak bude zpráva rámována a které informace do ní zvolí. To, že redakce vybrala právě monitor Salzburger Nachrichten a napsala podle něj titulek, opět napovídá tomu, že střet současné politiky a odkazu Václava Havla, je stále (v tomto případě po 5 letech) zajímavý. V dalších textech z kategorie ohlasů respondenti posuzovali například Havlovu roli při vzniku Charty 77. Nemalá část hodnocení také byla obsažena ve zprávách k pietním událostem jako odhalení Havlovy sochy v Gruzii nebo lavičky Václava Havla v Horních Počernicích.

Druhá nejpočetnější tematická kategorie se týkala *prezidentství* (57). Šlo například o zákonodárnou iniciativu prezidenta, která mu byla odejmuta v roce 1993, ale také Havlovo rozhodování nad omilostněním vraha Jiřího Kajínka nebo setkání s královnou Alžbětou II. V několika zprávách o úmrtí a pohřbu bývalého německého kancléře Helmuta Kohla agentura psala o společné návštěvě císařského dómu ve Speyeru v roce 1993. (ČTK, 1. 7. 2017) Hlavním aktérem Havel naopak byl ve zprávě s titulkem „*Česká diplomacie byla na vrcholu za Havla, shodli se politici*“, která je ale složena spíše z ohlasů, byť zmiňuje některé důležité okamžiky Havlova působení v prezidentském úřadu. (ČTK, 4. 10. 2017) Ve zpravodajském textu o tom, že Havel bude mít v Gruzii sochu, ČTK zase připomínala jeho podporu tohoto státu ve válce s Ruskem v roce 2008. (ČTK, 22. 6. 2017)

Opět celkem vysoký počet zmínek Václava Havla byl u tematické kategorie zahrnující *instituce a organizace spjaté s Havlem*. Více než polovina ze 48 zpráv zmiňovala pouze název Knihovny Václava Havla – kromě jména bez konkrétní vazby k prezidentovi. V 11 zprávách pak agentura připomněla založení konference Forum 2000 Václavem Havlem.

Do tematické kategorie *pieta* spadalo v roce 2017 celkem 43 zpráv. Nejčastěji se jednalo o vzpomínkové události k šestému výročí Havlova úmrtí. Agentura například

---

⁵¹ Viz kapitola 2.4.1. teoretické části práce.

každoročně vydává zprávu o pietním místě před chalupou na Hrádečku nebo o pochodu s názvem Srdce na Hrad. Čtyři zprávy se týkaly rozmístění laviček Václava Havla, dvě pak zvonu, který má připomínat odkaz bývalého prezidenta.

Stejně jako v roce 2015, byl i v roce 2017 celkem vysoký počet zpráv v kategorii *osob spjatých s Václavem Havlem* (41). Například ve zprávách o návštěvě Su Ťij ČTK zmiňovala to, že ji Havel navrhl místo sebe na Nobelovu cenu míru, nebo v textech informujících o kandidatuře Pavla Fischera na prezidenta, kde agentura připomínala, že byl Havlovým poradcem. U zpráv, ve kterých ČTK psala o Dagmar nebo Olze Havlové, zase doplňovala, že byly prezidentovými manželkami.

Zpráv spojujících Havla s jeho *uměleckou činností* vyšlo v roce 2017 celkem 29, tedy přibližně stejný počet jako v roce 2015. Jednalo se jak o uvádění Havlových her v divadle, tak také hodnocení jeho děl. ČTK například vydala zprávu o seznamu historika Timothyho Snydera, který radil, jak přežít Trumpovu Ameriku. Mezi vhodné čtení před spaním radil na první místo Havlovu Moc bezmocných. (ČTK, 11. 5. 2017) Agentura v textovém servisu ale informovala například také o kampani Čist Havla, která měla za cíl poznat exprezidenta jako „*čtivého a podnětného spisovatele*“. (ČTK, 19. 9. 2017)

Do tematické kategorie *disent* bylo zařazeno 28 zpráv, z nichž větší část připomínala okolnosti vzniku Charty 77 k jejímu 40. výročí. Převážné množství zpravodajských textů ale spíše jen na okraj zmiňovalo, že Havel patřil mezi první mluvčí. Dramatické události neúspěšného úniku Havla a Landovského před Státní bezpečností popsala zpráva o odhalení pomníčku z poštovních schránek, který měl na tuto událost upozorňovat (ČTK, 5. 1. 2017). Mezi texty k výročí byla například i zpráva o nově nalezeném Havlově textu popisujícím první dny Charty 77. (ČTK, 3. 1. 2017)

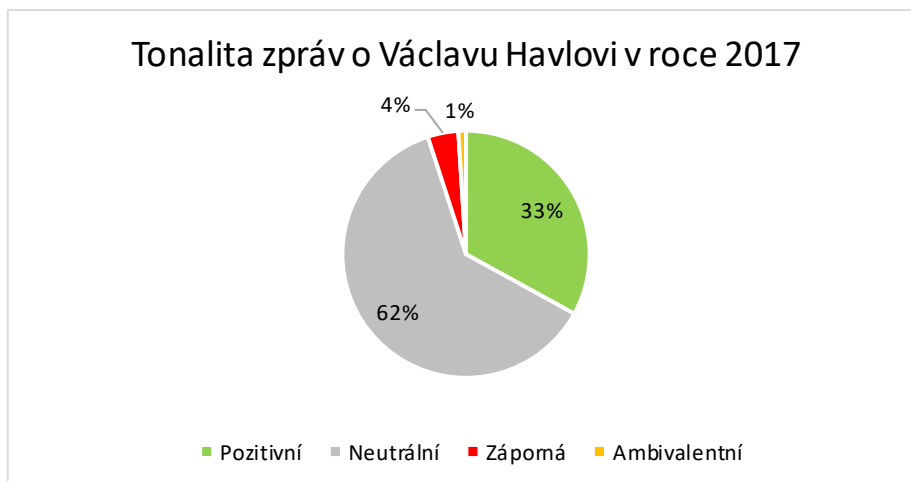
Další dvě tematické kategorie *cen spojených s Václavem Havlem* nebo naopak kategorie zpráv zmiňujících *ocenění prezidenta* obsahovaly přibližně stejný počet zpravodajských textů jako v roce 2015 a ani tematicky se nevymykaly. Naopak kategorie sdružující zprávy o *státních vyznamenáních* čítala pouze polovinu textů oproti předchozímu analyzovanému roku. Ačkoli se agentura předávání vyznamenání věnovala, například srovnávala počet vyznamenání udělených Zemanovými předchůdci nebo monitorovala, co o slavnostním večeru vydal český tisk, počet zmínek byl nižší. Důvodem může být to, že ČTK nepsala tolik o lidech, kteří od Havla převzali státní vyznamenání v minulosti. Tuto

hypotézu by ale bylo třeba podpořit rozsáhlejší analýzou, zasahující mimo vymezený rámec této práce.

Tematická kategorie *náborů Václava Havla* obsahovala 10 zpravodajských textů. Kanadské velvyslanectví bylo například ve zprávě k výročí úmrtí Havla ČTK citováno, když zmínilo jeden z výroků Havla o tom, že „*násilí páchané na jednotlivcích je násilí páchané na všech*“. (ČTK, 18. 12. 2017) Jeden z respondentů v agenturní zprávě o stáčení piva do PET lahví zase připomněl Havlovi návštěvu pivovaru Kvasar, kdy prý prezident prohlásil, že „*pivo patří do skla*“. (ČTK, 2. 10. 2017) Všechny zprávy, ve kterých byla Havlova slova zmíněna, měly pozitivní nebo neutrální tonalitu.

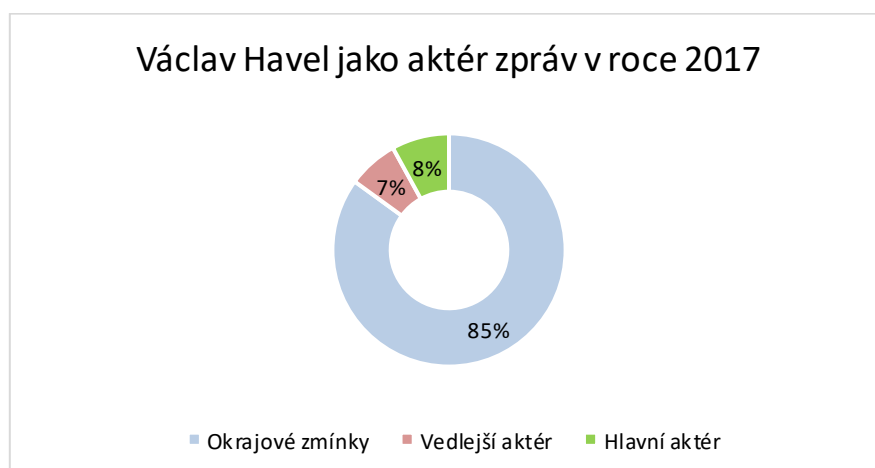
Zpravodajských textů o *soukromí* prezidenta agentura publikovala šest. Některé vycházely z citací jeho blízkých, například ve zprávě, kde Dagmar Havlová popisuje přátelství Havla s hercem Janem Třískou. (ČTK, 25. 9. 2017) Ve zpravodajském textu o otevření střechy Lucerny zase ČTK popisuje rodinné spory o pražský palác. (ČTK, 17. 8. 2017) Pět zpráv bylo zařazeno do kategorie *jiné*.

160 z celkového počtu analyzovaných zpráv bylo neutrální tonality, podíl na celkovém počtu tak tvořil 62 procent. Zhruba každá třetí zpráva, jak je vidět v grafu č. 17, měla pozitivní tonalitu. Jen z 10 zpráv vycházel mediální obraz prezidenta záporně a 3 zprávy jsem ve vztahu k Havlovi hodnotila jako ambivalentní. Nejvíce zpráv se zápornou tonalitou patřilo do tematické kategorie ohlasů a hodnocení (7). Byla mezi nimi například zmínka o kritice bývalého premiéra Andreje Babiše směrem k Havlovi, že nezavedl prezidentský systém. (ČTK, 25. 2. 2017) Předrevoluční tajemník UV KSČ Miloš Jakeš zase naznačil, že Havel byl při své revoluční činnosti finančně podporován Spojenými státy. (ČTK, 11. 8. 2017) Polský novinář Jaroslaw Kurski, kterého agentura citovala, mluvil o tom, že demokratické cítění reprezentované Havlem bylo spíše iluzí. (ČTK, 28. 7. 2017) Rovněž všechny zprávy s ambivalentní tonalitou byly zároveň zařazeny do tematické kategorie ohlasů a hodnocení jako například citace tehdy bývalého místopředsedy Senátu Jaroslava Kubery ve zprávě o kandidatuře na Hrad, v níž ideálního prezidenta popisuje jako mix Havla, Klause a Zemana. (ČTK, 5. 2. 2017) Taktéž velký podíl zpráv s pozitivní tonalitou byl ze stejné kategorie. Pozitivně pro Havla vyznívají zejména zprávy z kategorie pieta, ve kterých většinou respondenti vzpomínají na prezidenta kladně, jako jsou zpravodajské texty o vytváření pietních míst, či vzpomínkové akce k uctění jeho památky.

Grafč. 17: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi v roce 2017

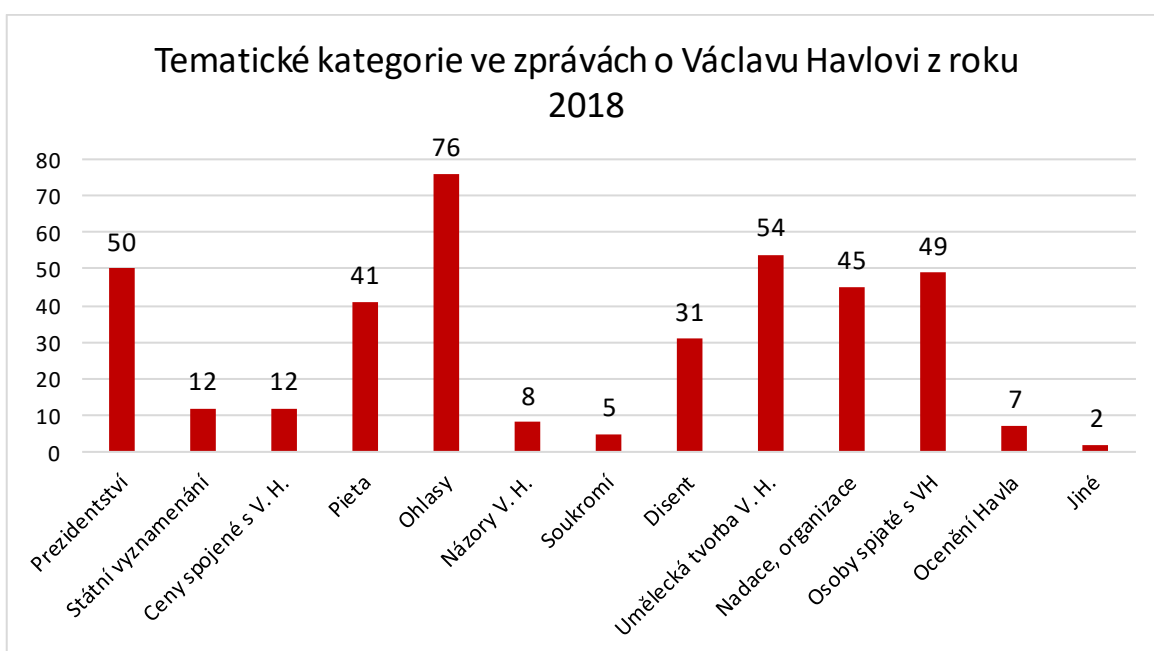
Při srovnání s předchozím analyzovaným rokem 2015 je zřejmé, že v roce 2017 přibyly ve zprávách okrajové zmínky (220) na úkor Havla jako hlavního aktéra (20). Důvodem může být odlišná tematická skladba, například více okrajových zmínek při prezidentské kampani. Některé zprávy, ač se podle titulku zdá, že Havel bude v textu hlavním aktérem, mohou být zařazeny jinam. Příkladem je třeba titulek zprávy „Šéf Akademie věd Drahoš: Díky bohu za zvolení Havla prezidentem“. (ČTK, 21. 2. 2017) Text zprávy pojednává o knize o Jiřím Drahošovi, v níž se píše, že podle něj volba Havla prezidentem byl dobrý krok. Ačkoli je to jediná zmínka, titulek je na ní postavený. Havel jako aktér byl v tomto případě hodnocen jako vedlejší. Zpráv tohoto typu v souboru však není mnoho. Ani nárůst okrajových zmínek tím není vysvětlitelný. Přisuzovala bych jej spíše lehce odlišné tematické agendě, která vyplývá ze srovnání grafů k zastoupení zpráv v jednotlivých tematických kategoriích z roku 2015 a 2017.

Grafč. 18: Václav Havel jako aktér zpráv v roce 2017

5.2.7 Rok 2018

Očištěním vzorku zpráv z roku 2018 podle vymezené kódovací jednotky byl analyzován soubor 259 zpráv, kterým jsem přiřadila 392 kódů. Z tematických kategorií nejvíce zpráv spadalo pod *ohlasy a hodnocení*. Tímto kódem byla označena zhruba každá třetí zpráva. Na rok 2018 vychází sté výročí vzniku Československa, padesátileté výročí srpnové okupace z roku 1968 a také historicky druhá přímá volba prezidenta, což do jisté míry ovlivnilo i tematickou agendu.

Graf č. 19: Zastoupení tematických kategorií ve zprávách o Václavu Havlovi z roku 2018

Z grafu k příslušnému roku je možné vyčíst, že počet zpráv v tematických kategoriích *ocenění spojených s Havlem* nebo *Havlovi udělených*, je prakticky poloviční ve srovnání s dvěma předchozími analyzovanými roky. V případě cen spojených s Václavem Havlem byly zmiňovány Cena Václava Havla za lidská práva ale také Chalupeckého cena nebo Cena Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97. Nižší počet zpráv v této kategorii může souviset s nižším mediálním zájmem o samotné ocenění nebo také obecně s nižším počtem zpráv o laureátech, kteří byli ocenění v minulosti. Množství zpráv u tematické kategorie *cen pro Václava Havla* může také kolísat v závislosti na počtu zpracovávaných událostí, kde je vhodné ocenění připomenout.

Nejvyšší počet zpráv tak jako v předchozím roce byl zařazen do kategorie *ohlasů a hodnocení* (76). Zhruba každá šestá zpráva zařazená do této kategorie, spadala zároveň i do kategorie *pieta*. Takové zprávy měly převážně pozitivní tonalitu. Ze zmíněného vyplývá, že u většiny zpráv z kategorie *ohlasy a hodnocení* byl Havel zmiňován v souvislosti s jiným tématem než *pieta*. V roce 2018 to bylo často téma stoletého výročí vzniku Československa. K této příležitosti byla odhalena Havlova busta na Kolumbijské univerzitě. ČTK ve zprávě pokrývající událost zaznamenala, že prezidenta v projevu připomněla americká ministryně zahraničí Madeleine Albright. (ČTK, 27. 9. 2018) Občas agentura v podobných zprávách píše o „Havlově odkazu“, který, tak jako ve zprávě o akci na newyorské univerzitě, bývá předmětem diskusí a hodnocení. V naprosté většině případů, ať už se jedná o odkaz na poli zahraniční politiky, ve zprávách o proměnách Lánského zámku nebo rekonstrukcích Pražského hradu či lidskoprávních otázkách, je odkaz Václava Havla popisován jako cosi pozitivního, byť není jasně definován. Zpráva o předávání Ceny Václava Havla za lidská práva například citovala tehdejší předsedkyni Parlamentního shromáždění Rady Evropy Liliane Maury Pasquier, která zmínila, že v roce 50. výročí potlačení pražského jara má odkaz někdejšího disidenta Havla zvláštní význam. (ČTK, 28. 8. 2018) Ředitele Knihovny Václava Havla Michaela Žantovského ČTK v jedné ze zpráv parafrázovala: „*Odkaz Václava Havla si Žantovský připomíná téměř denně a mrzí ho, že sametová revoluce se stále nepíše s velkým počátečním písmenem.*“ (ČTK, 31. 12. 2018) Pro srovnání, do stejné skupiny by se řadila také zpráva z předchozího roku o prohře Havlova dědictví u voleb.⁵² Návaznost na odkaz Václava Havla ale agentura sleduje i například na demonstracích, kde se k němu lidé hlásí různými předměty nebo nápisy. „*Někteří mají v rukou plakáty s bývalým prezidentem Václavem Havlem, vidět je i česká vlajka nebo parodie prezidentské standarty s nápisem ‚Pravda vítězí?‘*“, stálo ve zprávě ke stávce studentů na obranu ústavních hodnot. (ČTK, 15. 3. 2018) A takto popsal redaktor ČTK protest proti inauguraci Miloše Zemana: „*Další demonstrant si přinesl velký portrét prvního českého prezidenta Václava Havla. Havlovo jméno ostatně zaznívalo i tehdy, když se oba názorové tábory snažily vzájemně překřičet. Zatímco Zemanovi příznivci volali ‚Ať žije Zeman!‘, druhá skupina jim odpovídala ‚Ať žije Havel!‘.*“ (ČTK, 8. 3. 2018) Hodnocení Václava Havla bylo častější také ve spojitosti s lednovými prezidentskými volbami. Ze tří zpráv, které těsně před volbami monitorovaly

---

⁵² Viz strana 72.

zahraniční tisk v souvislosti s prezidentskými kandidáty, zmiňovaly Václava Havla s pozitivní tonalitou dvě, jeden text vyzníval záporně.

Druhý nejvyšší počet zpráv (54) obsahovala kategorie sdružující zprávy se zmínkami o *umělecké tvorbě* Václava Havla. To znamená, že každá pátá zpráva, která o Havlovi v roce 2018 vyšla, se týkala tohoto tématu. Důvod takového nárůstu oproti předešlým letům spočívá v uvádění Havlových her divadly k příležitosti sta let Československa a 50letému výročí okupace vojsk Varšavské smlouvy. Například hra *Zítřka to spustíme*, v níž Havel rekonstruuje události předcházející vzniku republiky, byla tématem celkem 12 zpráv. Inscenaci hrálo několik divadel i studenti uměleckých škol. Představení *Antiwords*, ovlivněné, jak píše ČTK ve zprávách, dílem Václava Havla, bylo uvedeno k výročí 21. srpna 1968. Agentura jej zmínila celkem ve čtyřech zpravodajských textech. Podle Infobanky ČTK divadla do programů zařazovala i další Havlovy hry jako *Žebráckou operu* nebo *Pokoušení*.

Tematickou kategorií *prezidentství* jsem označila 50 zpráv. Je zřejmé, že pokračoval nárůst z předchozího roku především kvůli prezidentským volbám konaným v lednu 2018. Havel byl v této souvislosti zmiňován především jako osoba, která zosobňovala jisté směřování země. U prezidentského kandidáta Jiřího Drahoše například německé noviny *Süddeutsche Zeitung* takovu návaznost viděly. „*Drahošovi i ostatním kandidátům jde především o to, aby populistického, xenofobního, k Rusku a Číně směřujícího Zemana nahradil politik, který bude jasně orientovaný na západní Evropu v tradici Václava Havla,*“ psala agentura s odkazem na noviny. (ČTK, 15. 1. 2018) V monitoru listu *The Guardian* zase parafrázovala britské noviny takto: „*Drahoš se rovněž zavázal obnovit morální autoritu, kdysi spojovanou s bývalým prezidentem Václavem Havlem.*“ (ČTK, 11. 1. 2018) Kategorie *prezidentství* zahrnovala ale také množství zpráv vydaných po volbách, v nichž agentura psala o analogických situacích aktuálního dění a Havlova prezidenství. Například ve zprávě k události, kdy muž hodil po Babišovi vejce, agentura připomněla letící vajíčka na Jiřího Paroubka, Miloše Zemana i Václava Havla. (ČTK, 6. 9. 2018) Ve zpravodajském textu k prezidentské milosti Miloše Zemana zase ČTK v posledním odstavci propočítala, kolik milostí udělili Zemanovi předchůdci Havel s Klausem. (ČTK, 1. 3. 2018) Ve zprávách v kategorii *prezidentství* byly také často zmiňovány Havlovy zahraniční návštěvy nebo naopak pozvání státníků jeho jménem do České republiky. U události poslední omluvy císaře Japonska Akihita za druhou světovou válku agentura například podotkla, že se Akihito s chotí setklali s Havlem v Praze v roce 2002. (ČTK, 15. 8. 2018)

Do tematické kategorie zahrnující *osoby spjaté s Havlem* jsem zařadila celkem 49 zpráv, tedy asi každou pátou. V roce 2018 se do statistiky výrazně promítla kandidatura Pavla Fischera na prezidenta, protože ve velké části zpráv o něm agentura psala, že v minulosti spolupracoval v týmu prezidenta Václava Havla na Pražském hradě. Spojitost Havla s Fischerem byla obsahem šesti zpráv, přitom ji ČTK řadila do někdy perexu, jindy do backgroundu zprávy. Spolupráci s Havlem ČTK zmínila například i u odchodu Miroslava Sklenáře z místa vedoucího protokolu Kanceláře prezidenta republiky (ČTK, 1. 8. 2018) nebo také u zprávy, že zemřel Antonín Maněna, šéf Havlovy ochranky. (ČTK, 28. 4. 2018) Jelikož v té se agentura zabývá pouze vztahem Maněny s Havlem, je možné předpokládat, že právě ten byl motivem k vydání zprávy. Havel je v ní hlavním aktérem, což u zpráv tohoto typu nebývá obvyklé.

Z institucí a organizací spjatých s Havlem byla nejčastěji zmiňována Knihovna Václava Havla, která stojí i za Cenou Václava Havla za lidská práva, kterou společně s ní uděluje parlamentní shromáždění Rady Evropy a Nadace Charty 77. Knihovna Václava Havla také pořádala diskuse k výročí invaze do ČSSR v roce 1968 i stému výročí založení Československa. Konferenci Forum 2000 ČTK zmínila celkem v 10 textech.

41 zpráv bylo zařazeno do tematické kategorie *pieta*. V roce 2018 si lidé připomínali sedm let od úmrtí Havla, přímo k této události vyšlo šest zpráv. Opět byla zařazena zpráva o smutečním setkání u Havlovy chalupy a zpráva o pochodu Srdce na Hrad i obecná zpráva o výběru smutečních akcí k této události. Stoleté výročí vzniku Československa doprovázely různé výstavy, kde se mimo jiné vzpomínalo i na Havla. Kromě lavičky Václava Havla instalované v Košicích, vydala agentura zprávu o tom, že voskové srdce, které bylo vytvořeno ze svíček ze smutečních míst po oznámení úmrtí prezidenta, doplnil krystal vyrobený z darovaných zrcátek.

Tematická kategorie *disentu* a Havlova působení před nástupem do prezidentského úřadu obsahovala 31 zpráv. ČTK například připomněla třicetileté výročí snídaně někdejšího francouzského prezidenta Mitterranda s českými disidenty, která byla podle zprávy agentury „*symbolem rostoucího významu protikomunistické opozice v ČSSR a bývá považována za její uznání vysokým evropským politikem.*“ (ČTK, 9. 12. 2018) I v tematické kategorii *pieta* se projevovalo výročí vzniku samostatného Československa. Při akcích k němu byla v textech často zmiňována také role Havla, potažmo disidentů nejenom v roce 1989. Mezi snímky československých prezidentů z výstavy Československý deník fotografa Jana

Lukase agentura psala i o vystavení fotografií Havla z newyorského Central Parku z jara roku 1968. (ČTK, 26. 10. 2018) Zpráva o výstavě ČTK v Senátu zase zmiňovala fotografie na panelu, který měl zachycovat Havla jako přední postavu Charty 77. (ČTK, 1. 4. 2018)

Zpráv o *státních vyznamenáních* a Václavu Havlovi vyšlo v roce 2018 jen 12. S jedinou výjimkou se jednalo o zmínky u osobností, kterým Havel některé ze státních vyznamenání udělil jako například první polistopadové ministryni spravedlnosti Dagmar Burešové, která v roce 2018 zemřela. Ona jedna výjimka se týkala zprávy o udílení vyznamenání prezidentem Zemanem, kde agentura napsala, že „*Havel počtem vyznamenaných nešetřil. Mezi lety 1995 a 2002 jich udělil víc než 400. V roce 1998 vyznamenal téměř 90 osobností*“ a doplnila, že za to byl kritizován svým následovníkem ve funkci Václavem Klausem s citací, v níž Klaus říká, že vyznamenání má být jako šafránu. (ČTK, 28. 10. 2021) Vzhledem k uvedenému byla například tato zpráva hodnocena ambivalentně, ačkoli v tematické kategorii vyznamenání většinou převládá neutrální vyznění zpráv.

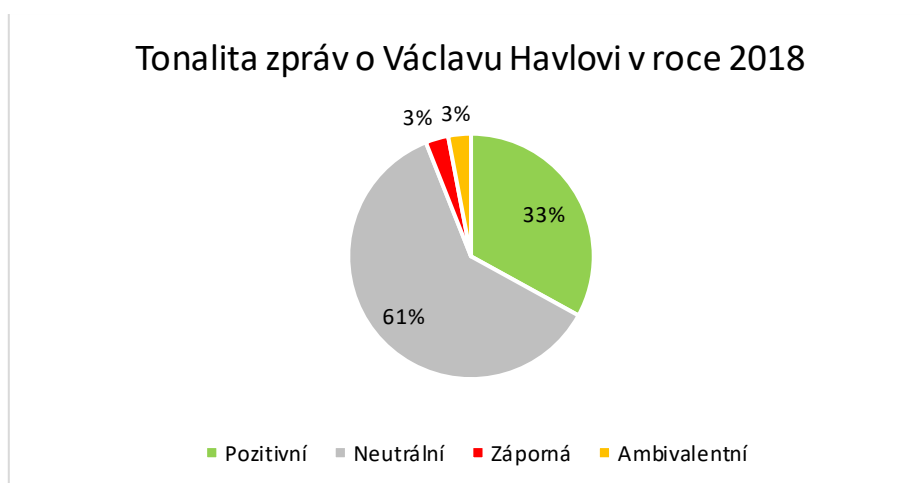
Do tematické kategorie *názorů Václava Havla* jsem zařadila 8 zpráv. Na výročí 17. listopadu například bývalý ministr kultury Daniel Herman připomněl na Národní třídě Havlovo motto, že „*Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí*“. (ČTK, 17. 11. 2018) Ve zprávě o tom, že Miloš Zeman odmítl jmenovat ministrem Miroslava Pocheho, citaci o Havlovi doplnila sama agentura. To bývá spíše výjimkou, ve většině zpráv cituje Havla některý z aktérů zprávy. Při doplnění backgroundu o někdejším jmenování ministrem Miroslava Grégra, který na ně čekal necelý měsíc, ČTK citovala část Havlova tehdejšího vysvětlení. „*Havel s jmenováním několik týdnů otálel, mimo jiné proto, že nesouhlasil s jeho viděním, s jeho pojetím ekonomiky*“. (ČTK, 20. 8. 2018)

Pět zpráv zmiňovalo *Havlovo soukromí*, zejména privátní návštěvy Havla různými důležitými osobami jako bývalým generálním tajemníkem OSN Kofi Annanem nebo soukromá setkání s americkým prezidentem Georgem Bushem. Dvě zprávy jsem zařadila do kategorie jiné.

Graf tonality zpráv č. 20 se v porovnání s rokem 2017 změnil jen nepatrně, o jednotky procent. Nadále platí, že zhruba třetina zpráv (86 celkem) vyznívala pro Václava Havla pozitivně. V roce 2018 to byly ve větší míře zprávy o uvádění Havlových her, jejichž počet se v tomto roce zvýšil, dále pak vzpomínkové akce a převážné množství zpráv z kategorie

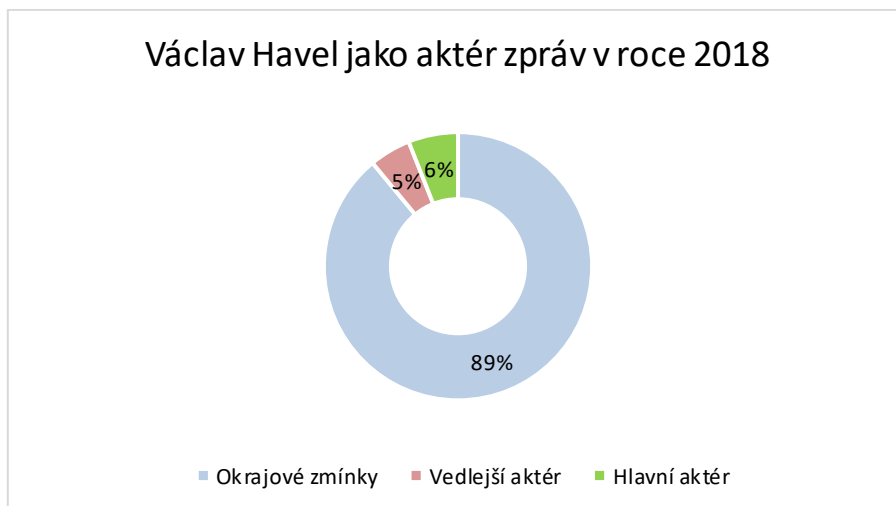

hodnocení a ohlasů. Ze 76 zpráv ze zmíněné kategorie mělo pozitivní tonalitu 19, dále pak 9 (což jsou veškeré zprávy označené kódem A) bylo hodnoceno ambivalentně, 5 se zápornou tonalitou (z celkových 7) a 43 zpráv bylo neutrálních. Jako příklad ambivalentního vyznění zprávy může sloužit zpravodajský text o pojmenování parku po prezidentovi v Říčanech. Tamní starosta v něm uvedl: „Většina z nás má k Václavu Havlovi nějaký vztah - pozitivní i negativní. Každý z nás si může myslet a říkat, co chce. A to je svoboda.“ (ČTK, 27. 10. 2018) Záporně vyznívající zpráva směrem k Havlovi, která nespádala do okruhu ohlasů a hodnocení, například obsahovala zmíněnou informaci o házení vajíček na Havla u příležitosti oslav státního svátku 28. října v Bratislavě. (ČTK, 6. 9. 2018)

Graf č. 20: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi v roce 2018

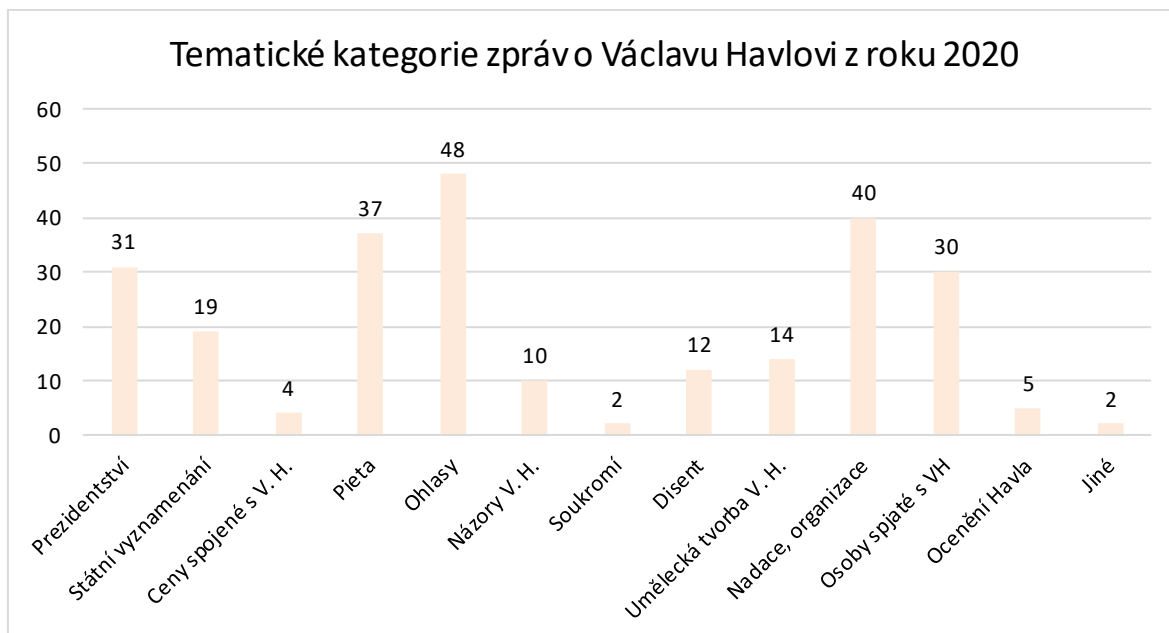
V porovnání s rokem 2017 (8 %) a zejména s rokem 2015 (14 %) je zřejmé, že ubyl počet zpráv, ve kterých byl Havel hlavním aktérem (celkem 17 zpráv). Agentura publikovala naopak více zpráv, jež prezidenta zmiňovaly jen okrajově (230 zpráv). Ve 12 zprávách byl Havel vedlejším aktérem. Zejména se jednalo o zprávy z divadel, kdy v titulku ČTK psala, že uvedou nějakou z Havlových her, následný text se jí ale věnoval jen z části – jako třeba u zpráv *Jihočeské divadlo uvede další díla českých autorů, včetně Havla* (ČTK, 10. 12. 2018) nebo *Studenti brněnské akademie se chystají na Havla i na muzikály* (ČTK, 18. 9. 2018).

Grafč. 21: Václav Havel jako aktér zpráv v roce 2018

5.2.8 Rok 2020

Rok 2020 je výjimečný tím, že od března probíhala v Česku pandemie onemocnění covidu-19. Zejména v prvním roce, kdy nemoc byla naprosto neznámá, zasáhla opatření namířená proti jejímu šíření snad všechny oblasti života. Velmi negativně se podepsala například v kulturní sféře, kde byla po určitou dobu zavírána divadla, muzea, koncertní sály nebo výstavní prostory, a částečně se kulturní život přesunul na internet. Vliv pandemie je zřetelný i v grafu reflektující počty vydaných zpráv o Václavu Havlovi v roce 2020, kterých obecně vyšlo nejméně z celého desetiletého období. Nejzřetelněji je to patrné v kategorii, která sdružuje zmínky o Havlově umělecké tvorbě. Zařazeno do ní bylo jen 14 textů, tedy polovina v porovnání s roky 2015 a 2017 a téměř čtvrtina, pokud vezmu v úvahu rok 2018, kde zpráv z tohoto tematického okruhu vyšlo nepoměrně více. Z roku 2018 sice bylo analyzováno celkově méně zpráv (180), takový pokles to ale nevysvětluje. Nejenom kategorie vztahující se k Havlově umělecké činnosti, ale obecně i nižší počet zpráv v roce 2020 o Václavu Havlovi může být způsoben změnou tematické agendy spojené s koronavirem.

Graf č. 22: Zastoupení tematických kategorií zpráv o Václavu Havlovi z roku 2020

Nejpočetnější byla v prvním covidovém roce tematická kategorie *ohlasy a hodnocení*, ale i tam se promítl vliv převažujícího zpravodajství o covidu-19. Například ve zprávě „*Politici vítají Zemanovu výzvu k očkování, vadí jim útoky*“ (ČTK, 26. 12. 2020) na Havla odkazoval předseda hnutí STAN Vít Rakušan, když reagoval na vánoční poselství prezidenta tím, že v době ovlivněné koronavirem postrádá morální autoritu, jakou byl Václav Havel. Zprávu o tom, že předseda Senátu Miloš Vystrčil v projevu k devátému výročí úmrtí Havla uvedl, že je potřeba hlásit se k hodnotám, které ctil Václav Havel, vydala ČTK o několik dní dříve. (ČTK, 18. 12. 2020a). V ten samý den publikovala agentura zprávu, ve které psala, že zhruba dvacet provozovatelů horských hotelů, hospod a bud přijelo k ministerstvu průmyslu a obchodu s peticí proti zavření hotelů a hospod symbolicky v den úmrtí bývalého prezidenta. (ČTK, 18. 12. 2020b) Hodnocení Václava Havla bylo ve většině případů v této kategorii neutrální, či pozitivní. Prezidenta zmínila agentura například ve zprávě o projevu bývalého amerického ministra zahraničí Mika Pompea v Senátu: „*Pompeo svůj zhruba desetiminutový projev protkal odkazy na bývalého českého prezidenta Václava Havla. Několikrát zopakoval význam Havlovy ideje, že je důležitější žít v pravdě než ve lži.*“ (ČTK, 12. 8. 2020)

Druhou nejčastější tematickou kategorií představoval okruh vztahující se k *nadacím a organizacím spjatých s Havlem*. Ze 40 zpravodajských textů 21 zpráv zmiňovalo

Knihovnu Václava Havla bez další návaznosti k prezidentovi. Například 12 textů se věnovalo kandidatuře ředitele Knihovny Václava Havla Michaela Žantovského do Senátu. 8 zpráv zmiňovalo Havla v souvislosti s konferencí Forum 2000.

Téma *piety* v roce 2020 bylo ve zprávách přibližně stejně frekventované jako v předchozích letech. S ohledem na nižší počet analyzovaných zpráv byl podíl lehce vyšší. Přesto poprvé od roku 2012 nevydala ČTK zprávu o smutečním místě na Hrádečku, ze kterého by redaktor psal zprávu. Zpravodajské texty na výročí úmrtí Václava Havla vyšly jen čtyři. Agentura jinak sledovala instalování lavičky Václava Havla v Jihlavě a v několika zprávách připomněla odhalení lavičky Václava Havla v roce 2019 ve Zlíně v backgroundu zprávy o Festivalu svobody. Ve zprávách o přivezení zvonů pro kostely sv. Haštala a sv. Havla do Prahy zase ČTK doplnila, že do kostela svatého Havla byl v roce 2017 do zvonice zavěšen zvon Václav připomínající památku prezidenta. (ČTK, 2. 9. 2020) V souvislosti s úmrtím někdejšího předsedy Senátu Jaroslava Kubery agentura ve zprávách informovala, jak to bylo s vyhlášením státního smutku po smrti Václava Havla. (ČTK 27. 1. 2020a)

Prezidentství bylo tématem 31 zpráv, tedy asi každé šesté. Ve většině případů se jednalo o okrajové zmínky. Zpravodajství obecně hledá cestu, jak v případě zahraničních zpráv přiblížit téma českému čtenáři. Postupuje tak i ČTK, která například do zprávy o tom, že policie zastřelila na schodech newyorské katedrály muže, který začal střílet, na konec zprávy přidala doplnění pro její význam zcela nepodstatné, ale pro českého příjemce zajímavé – že v téže katedrále v roce 1990 osobnosti americké kultury vzdaly čest českému prezidentovi při jeho návštěvě USA. (ČTK, 14. 12. 2020) Další zmínky o Havlovi ve zprávách zařazených do tematické kategorie prezidentství se týkaly oznámení amnestie, udílení prezidentských milostí, vyhlášení Dne ozbrojených sil nebo obnovení tradice Hradní stráže. U všech těchto zpráv se jednalo o jednověté doplnění se zmínkou o Havlovi.

Vazbu jiné osoby na Havla připomenula ČTK v roce 2020 celkem třicetkrát. V pěti zprávách o smrti a pohřbu bývalého diplomata a ministra Luboše Dobrovského agentura napsala, že vedl kancelář Václava Havla. Ve zprávě o převzetí Ceny Jana Amose Komenského Tomášem Halíkem, byla obsažena informace, že působil jako Havlův poradce. (ČTK, 11. 2. 2020) Jestli agentura Havla v tomto kontextu uvádí kvůli němu samotnému nebo kvůli tomu, že pracovat v okolí prezidenta je obecně velmi prestižní post, by mohlo být předmětem dalšího výzkumu.

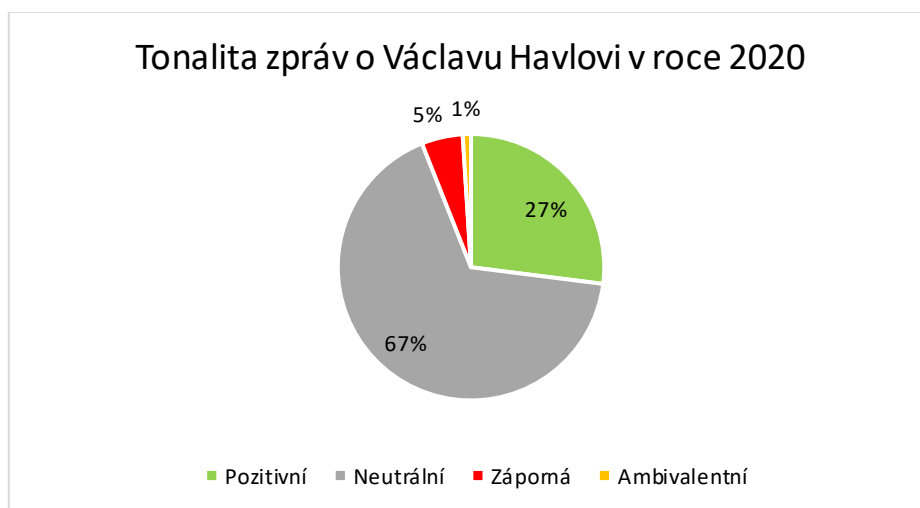
Tematická kategorie *státních vyznamenání* obsahovala 19 zpravodajských textů. Pro srovnání, pokud jde o zprávy o Dobrovském zmíněné v předchozím odstavci, v pěti zprávách ze šesti bylo kromě informace, že vedl kancelář prezidenta uvedeno i to, že od Havla dostal Řád Tomáše Garrigua Masaryka. Ve zprávě o udílení Ceny Hanzelky a Zikmunda Ladislavu Ziburovi jsou zase připomenuti oba cestovatelé tím, že získali mnoho vyznamenání, mezi nimi i medaili Za zásluhy od Václava Havla. (ČTK, 14. 2. 2020)

12 zpráv bylo zařazeno do tematické kategorie *disent*, která sdružuje texty, v nichž agentura píše o Havlové činnosti před nástupem do prezidentské funkce. V roce 2020 uplynulo 30 let od prvních svobodných voleb v Československu po páru komunismu. Několikrát byl v souvislosti s tímto tématem zmíněn i Václav Havel. Například ve zprávě „*První svobodné volby v Krkonoších se nesly na vlně euforie*“ (ČTK, 5. 6. 2020) vzpomíná respondent na setkávání, která pořádali na hřebenové Cestě česko-polského přátelství disidenti včetně Havla, aby bylo možné sejít se s lidmi z polské opozice. Havlovu disidentskou minulost komplexněji shrnul zpravodajský text k udělení osvědčení o účasti v odboji proti komunismu in memoriam. Agentura ve zprávě cituje z textu osvědčení a píše, že „*vyvíjel soustavnou a dlouhodobou protikomunistickou činnost. Spočívala v psaní textů, projevů, petic, veřejné obhajobě lidských práv či spoluzaložení Charty 77*“ (ČTK, 26. 2. 2020)

Citace nebo parafráze *slov Václava Havla* (zejména ze strany respondentů) ČTK použila do 10 zpráv, jejichž hlavním tématem byl například počet obyvatel žijících v panelových bytech nebo povolební rozložení sil v Senátu. V prvním případě agentura ve zprávě z rozhovoru s ředitelem metodického odboru Svazu českých a moravských bytových družstev Martinem Hanákem použila do citace Hanákovu vyjádření, v němž připomněla Havlovo připodobnění panelových sídlišť ke králíkárnám. (ČTK, 28. 6. 2020) Ve zprávě z rozhovoru s politologem Ladislavem Mrklasem zase ČTK uvedla jeho citaci, v níž podle něj Senát „*bude mít blíže snu Václava Havla o Senátu složeném z osobností spíše regionálního než celostátního typu*“ (ČTK, 10. 10. 2020)

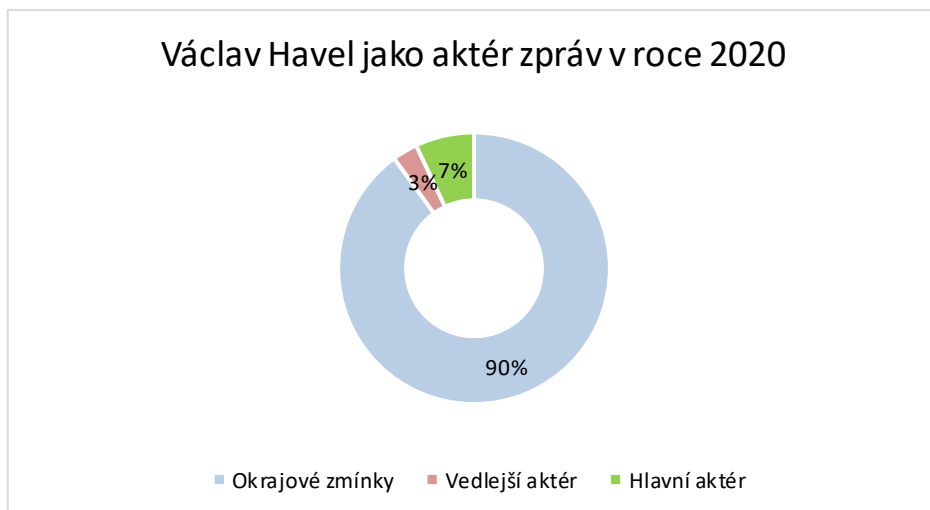
Tematická kategorie *cen spojených s Václavem Havlem* obsahovala v roce 2020 jen čtyři zprávy, také proto, že Cena Václava Havla za lidská práva se vyhlášovala až o rok později. Zpráv zmiňujících *ocenění Havla* vyšlo jen pět. *Soukromí Václava Havla* bylo v roce 2020 zmíněno jen dvakrát. Do kategorie *jiné* byly zařazeny dvě zprávy.

Ve zprávách z roku 2020 převažovala tak jako v předchozích analyzovaných letech neutrální tonalita (202 zpráv). Podíl pozitivně vyznívajících zpráv byl ve srovnání s ostatními roky nejnižší ve prospěch zpráv s neutrální a zápornou tonalitou. Zpráv s pozitivní tonalitou bylo označeno 48, se zápornou 9. Jako ambivalentní byly hodnoceny jen 2 zprávy. Zápornou tonalitu měly zejména zpravodajské texty z tematické kategorie ohlasů a hodnocení, kterých bylo jako pro Havla negativně vyznívajících označeno osm. Obě ambivalentně hodnocené zprávy byly z téže kategorie. Jako záporně vyznívající jsem hodnotila například zprávu o vyšetřování hanlivých nápisů na vratech Havlovy chalupy na Hrádečku (ČTK 18. 2. 2020), či zpravodajské texty k výročí voleb roku 1990, v nichž politoložka Adéla Gjuríčová hodnotila institucionální stránku prvních polistopadových voleb. ČTK citovala i její vyjádření směrem k Havlovi: „*Prezident sestavoval vládu, která do značné míry ignorovala volební výsledky, byli tam nestraníci, neposlanci. Nebylo jasné, kde je většina. Bylo to nějaké přetrvání revoluční situace, představme si, že by toto udělal prezident dnes*“ (ČTK, 4. 6. 2020)

Graf č. 23: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi v roce 2020

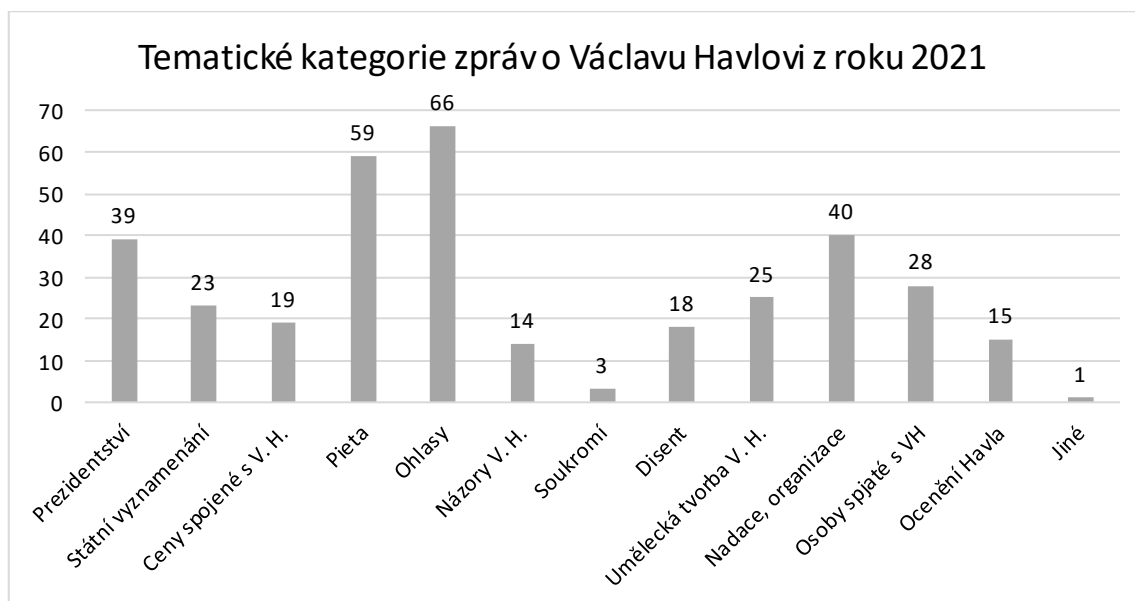
Nárůst podílu zpráv s neutrální tonalitou je možné vysvětlit grafem č. 24, ze kterého je patrné, že v roce 2020 se procentuálně lehce zvýšil počet zpráv, kde byl Václav Havel zmíněn jen okrajově (celkem 162 zpráv), což jsou často kratší faktické zmínky spojené s jeho jménem. Jako vedlejší aktér byl označen u šesti zpráv. Zpravodajských textů, kde byl Havel hlavním tématem, vyšlo v ČTK v roce 2020 celkem 12, tedy jen každá patnáctá.

Graf č. 24: Václav Havel jako aktér zpráv v roce 2020

5.2.9 Rok 2021

I v roce 2021 trvala pandemie covidu-19, která stále velkou měrou ovlivňovala tematickou agendu všech médií. Pokud jde přímo o Václava Havla, v roce 2021 se připomínalo desáté výročí jeho úmrtí. Analyzováno bylo celkem 212 zpráv, kterým bylo přiřazeno 350 kódů.

Graf č. 25: Zastoupení tematických kategorií zpráv o Václavu Havlovi z roku 2021

Také v roce 2021 byly zprávy o Havlovi nejčastěji označovány tematickou kategorií *ohlasy a hodnocení*. Konkrétně celkem 66krát, což představuje zhruba každou třetí zprávu. Více než v předchozích analyzovaných letech byly zpravodajské texty z této kategorie označovány zároveň kategorií *pieta*. Z 9 zpráv, které vyšly o Havlovi 18. prosince, přesně na výročí jeho úmrtí, jen jedna neobsahovala hodnocení bývalého prezidenta, což je oproti ostatním zkoumaným rokům podstatný rozdíl. V citacích respondentů v souvislosti s Havlem agentura zmiňovala například význam prezidenta pro soudržnost země, nutnost kultivace mravního řádu, roli při formování novodobé české historie, schopnost zaujímat principiální rozhodnutí nebo pravdu a lásku jako hodnoty, o které by měli lidé usilovat. Všechny tyto zprávy vyznívaly pozitivně. Citace ČTK volila od respondentů, kteří se účastnili vzpomínkových akcí. Byli mezi nimi například předseda Senátu Miloš Vystrčil, předsedkyně Sněmovny Markéta Pekarová Adamová, ale také ředitel Knihovny Václava Havla Michael Žantovský, předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský nebo někdejší předseda vlády a Senátu Petr Pithart. (ČTK, 18. 12. 2021) Tedy jména, která měla k Václavu Havlovi a jeho idejím blízko. Z významných státnických funkcí chybí například citace prezidenta nebo předsedy vlády, k Havlovu výročí se nevyjadřuje ani nikdo z opačného názorového spektra. Ohlasy v roce 2021 se ale týkaly také například jmenování nové vlády, kdy v monitoru listu *Süddeutsche Zeitung* ČTK napsala, že podle těchto německých novin má vláda „*příležitost ukázat, jak moc dokáže jednat v duchu někdejšího prezidenta Václava Havla*“. (ČTK, 17. 12. 2021 a) Na základě protahování jmenování vlády prezidentem Zemanem, uvedla ČTK i paralelní příklad z doby prezidentství Václava Havla, kdy citovala slova tehdy premiéra Miloše Zemana, kterými se vymezoval proti možnému „*personálnímu vetu*“ prezidenta. (ČTK, 10. 12. 2021)

Druhá nejčastější tematická kategorie v roce 2021 byla již zmíněná *pieta*. Celkem vyšlo 59 zpráv. Nárůst je v tomto případě jednoznačně vysvětlitelný připomínáním 10 let od Havlova úmrtí, jemuž agentura dala mnohem větší prostor než v případě nekulatých výročí. První zprávu s přehledem akcí chystaných k uctění Havlovy památky vydala ČTK 8. 12., tedy deset dní před samotným výročím. O akcích v Brně nebo v Plzni informovala už na začátku měsíce. Havel se ale také více objevoval ve zprávách k 17. listopadu, jelikož tehdejší ročník Koncertu pro budoucnost byl věnovaný právě vzpomínce na něj. Z ostatních zpráv zařazených k tématu *pieta* agentura sledovala například umístování laviček Václava Havla, přičemž ne každé se dostalo stejné pozornosti. Zatímco o odhalení lavičky v Peru, Japonsku a Bruselu vydala ČTK jednu zprávu, o lavičce v Jičíně hned tři. První publikovala 20. 9.

s informací, že ji město instaluje, druhou 6. 12. s přesným datem odhalení a 10. 12. třetí s tím, že akce proběhla.

Třetí nejvíce zastoupenou kategorií (40 zpráv) byly zmínky o *nadacích a organizacích spojených s Havlem*, zejména pak o Knihovně Václava Havla. Konferenci Forum 2000 se věnovaly 4 zprávy.

O jednu zprávu méně, tedy 39, bylo přiřazeno ke kategorii *prezidenství*. Zhruba v každém sedmém zpravodajském textu byl hlavním aktérem prezident Miloš Zeman. Časté bylo srovnání, jak se k analogické situaci, kterou Zeman řešil, stavěl Václav Havel. Například když Miloš Zeman odmítl podepsat daňový balíček, ČTK ve zprávě připomněla, že podobné situace nastaly i za prezidentství Václava Havla. (ČTK, 29. 6. 2021) Nebo ve zprávě o tom, že tehdejší premiér Andrej Babiš nechtěl přijmout případnou nabídku od Zemana k pověření jednání o sestavení vlády, agentura doplnila informaci, že „*pověření k jednání o sestavení vlády je zvyklostí, kterou zavedl prezident Václav Havel*“. (ČTK, 15. 10. 2021) Dalšími tématy zpráv byla připomenutí Havlových aktivit v pozici prezidenta jako například jeho podíl na vzniku visegrádské čtyřky při informování o jejím summitu.

Do kategorie *osob spjatých s Havlem* bylo zahrnuto celkem 28 zpráv. Zejména šlo o zmínky u lidí, kteří s Havlem spolupracovali, nebo se s ním dobře znali. V některých případech bylo ale spojení volnější. Například ve zprávě s titulkem „*Cenu Arnošta Lustiga letos obdržel břišní a hrudní chirurg Pavel Pafko*“ agentura v představení jeho života uvedla, že „*známým se stal v prosinci 1996 operativním odstraněním plicního nádoru tehdejšímu prezidentu Václavu Havlovi*“. (ČTK, 13. 10. 2021) Ve zprávě o sérii posledních koncertů skupiny Spirituál kvintet zase ČTK připomněla, že v roce 1990 si s ní na pódiu zazpívali dva prezidenti, George Bush starší a Václav Havel. (ČTK, 7. 9. 2021)

Do tematické kategorie sdružující zmínky o Havlově *umělecké tvorbě* jsem zařadila 25 zpráv, což je vzhledem k deseti letům od úmrtí prezidenta poměrně málo, pokud se vezme v úvahu zejména rok 2018, kdy se slavilo stoleté výročí Československa. Počet zpráv v této kategorii byl tehdy dvojnásobný, jelikož divadla více uváděla Havlovy hry. Jako důvod nízkého počtu zpráv kategorii *umělecká tvorba* v roce 2021 se dá předpokládat vliv covidových opatření. K ověření této hypotézy by ale bylo potřeba další zkoumání. Uvedení Zahradní slavnosti Východočeským divadlem nebo Ztížené možnosti soustředění Národním divadlem Brno je spíše výjimkou.

S tematikou *státních vyznamenání* ve spojitosti s Havlem vyšlo v roce 2021 celkem 23 zpráv. Státní vyznamenání se stejně tak jako v roce 2020 neudělovala, zveřejněn byl jen seznam oceněných. Kromě jediné zprávy se všechny zmínky o státních vyznamenáních týkaly osob, které Havel ocenil. V případě té výjimky šlo o backgroundovou informaci ke zprávě o rozhodnutí Miloše Zemana neudělit řád již oznámené osobě. ČTK ve zprávě parafrázuje právníka, který „*upozornil na podobný případ z konce 90. let, kdy se tehdejší prezident Václav Havel rozhodl neudělit Řád bílého lva někdejšímu vídeňskému starostovi Helmutu Zilkovi*“. (ČTK, 11. 2. 2021)

Celkem vysoký počet zpráv v porovnání s předchozími analyzovanými roky je u tematické kategorie *cen spojených s Václavem Havlem* (19), pokud vezmu v úvahu nižší počet analyzovaných zpráv v tomto roce. Důvodem je zejména Cena Václava Havla, která byla udělena současně za rok 2020 i 2021. V agentuře byla zmíněna ve 14 zpravodajských textech.

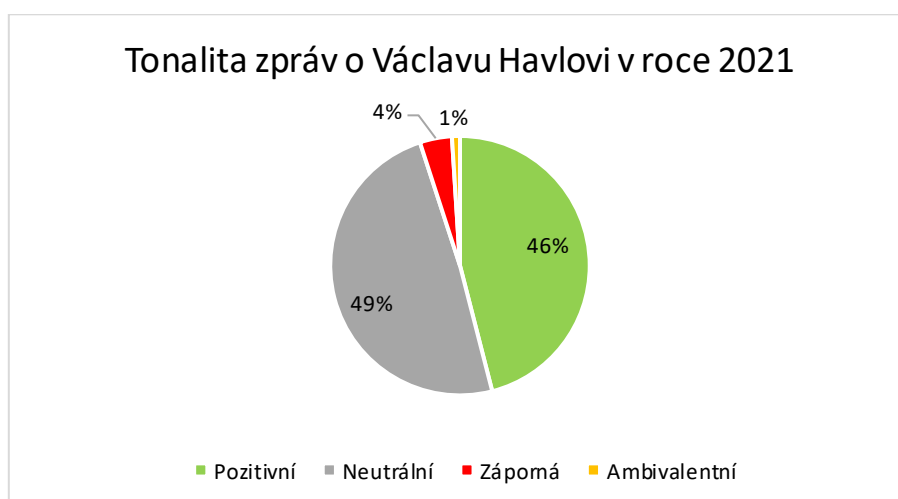
Havlova *disidentská minulost* a činnost před zvolením prezidentem se objevily v 18 zprávách. Zhruba v polovině případů šlo o připomenutí Charty 77 a dalších Havlových disidentských aktivit ve zpravodajských textech k výročí úmrtí. Dvě zprávy se týkaly posledního rozloučení s Ivanem Havlem. ČTK v nich informovala o tom, že „*s bratrem Václavem patřili v roce 1989 k zakladatelům Občanského fóra*“. (ČTK, 10. 5. 2021)

15 zpráv bylo zařazeno do tematické kategorie obsahující *ocenění udělené Havlovi*. Často šlo o drobná doplnění při udělení čestného doktorátu nebo ceny nějaké osobě, že mezi čestnými doktory nebo oceněnými byl v minulosti i Václav Havel. V roce 2021 agentura zmínila Havlův čestný doktorát AMU a JAMU, Cenu Franze Kafky nebo Cenu Karla Velikého. ČTK informovala celkem ve čtyřech zprávách i o udělení Česko-slovenské transatlantické ceny za podporu demokracie a transatlantického spojení Havlovi in memoriam.

Názory Václava Havla jsou ve zprávách zmíněny 14krát, což představuje druhý nejvyšší počet z analyzovaných let. Souvislost je opět možné hledat v desetiletém výročí úmrtí, kdy se myšlenky a názory prezidenta připomínaly o trochu častěji. Ve zprávě o odhalení pamětní desky ve Varšavě agentura například uvedla, že je na ní Havlův výrok „*Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí*“. (ČTK, 17. 12. 2021b)

Zprávy zmiňující Havlovo *soukromí* vyšly tři, z nichž dvě se týkaly prezidentova zdraví, kdy v parafrázi ústavního právníka Davida Kosaře, který hodnotil zejména informování Hradu o zdravotním stavu Miloše Zemana, agentura napsala, že se o hospitalizaci a léčení Havla dostávalo na veřejnost více informací. (ČTK, 15. 10. 2021) Ve druhé zprávě lékař Pavel Pafko mluvil o prevenci rakoviny plic a zmiňoval podrobnosti o nemoci Václava Havla, kterého léčil. (ČTK, 17. 9. 2021) Poslední zpráva byla o soudu Dagmar Havlové, která žalovala vydavatelství bulvárních novin za hanlivý článek s pomlouvou, že měla v době, kdy Havel umíral, milenecký poměr. (ČTK, 4. 1. 2021)

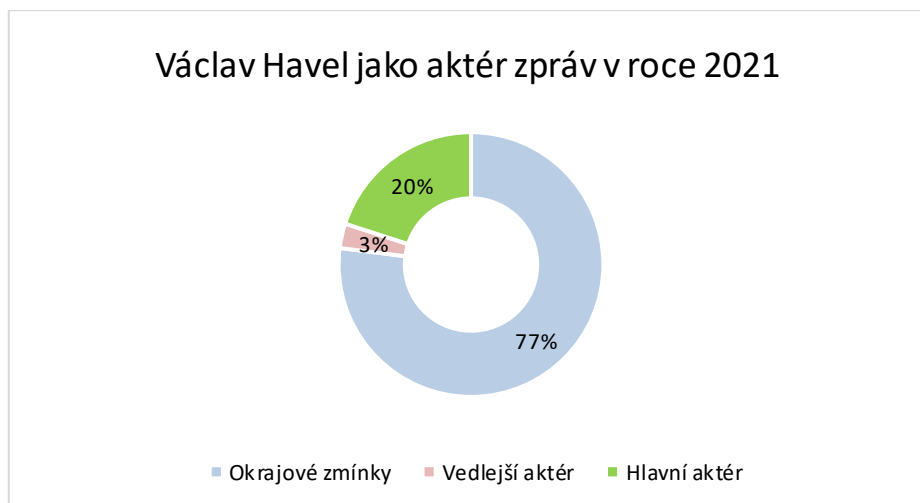
Z grafu č. 26 znázorňujícího tonalitu zpráv o Havlovi v roce 2021 je vidět výrazný nárůst pozitivních zpráv oproti ostatním analyzovaným letům. Pro Havla kladně vyznívajících zpráv vyšlo 98, tedy například o 12 více než v roce 2018. Vzhledem k nižšímu celkovému počtu zpráv v roce 2021 je podíl pozitivních zmínek 13 procent vyšší. Zpráv se zápornou tonalitou vyšlo 9, s ambivalentní pouze jedna a neutrálních zpráv bylo 49. Nárůst pozitivních zpráv na úkor neutrálních vysvětluje zejména desetileté výročí od úmrtí prezidenta. Pro srovnání, všech 18 zpráv, které k výročí vyšly, mělo pozitivní tonalitu a Havel v nich byl hlavním aktérem.

Graf č. 26: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi v roce 2021

Graf č. 27 ukazuje, že v roce 2021 došlo v porovnání s ostatními analyzovanými roky k výraznému nárůstu zpráv, v nichž byl Havel hlavním tématem. Opět se dá hlavní důvod přisoudit desetiletému výročí úmrtí Havla. V pětině zpráv (celkem 43), které vyšly v roce 2021 o Havlovi, vystupoval prezident jako hlavní aktér, byly o něm tedy zpráva a velmi

často i titulek. V 7 zprávách byl vedlejším aktérem a 162 zpráv jej zmiňovalo pouze okrajově. V porovnání grafu č. 26 a č. 27 je patrná korelace mezi nárůstem pozitivní tonality ve zprávách a zvýšení počtu textů, v nichž Havel představoval hlavního aktéra. Jednalo se především o zpravodajské texty, které byly současně zařazeny do kategorie pieta, ale i ohlasů a hodnocení. Typově to byly hlavně zprávy, které se tematicky vztahovaly k desátému výročí úmrtí prezidenta jako různé vzpomínkové akce – pietní, ale i kulturní.

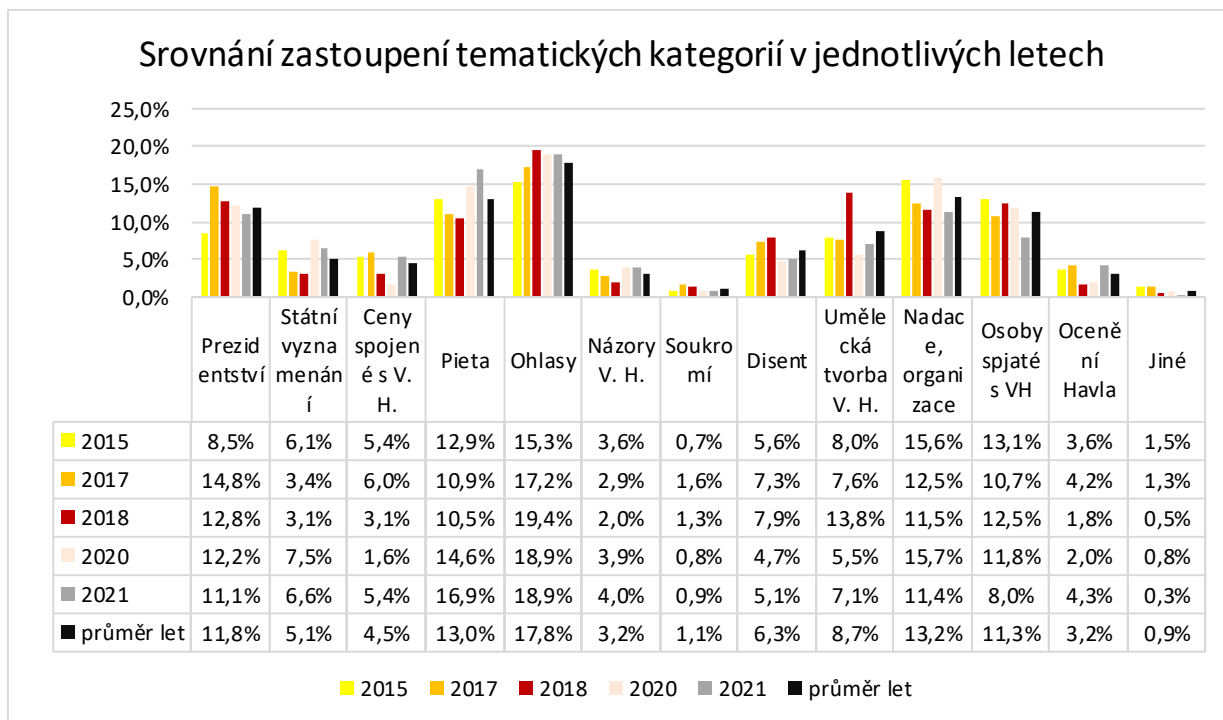
Graf č. 27: Václav Havel jako aktér zpráv v roce 2021

5.2.10 Shrnutí

V1: Která kategorie témat je v souvislosti s Václavem Havlem nejčastěji spojována?

H1: Dominovat budou témata piety, prezidentských pravomocí, ohlasů a hodnocení a ta, která se dotýkají Havlovy disidentské minulosti.

Z výsledků kvantitativní obsahové analýzy vyplývá, že ve zprávách ČTK je nejčastěji Havel spojován s *ohlasy a hodnocením* zejména ze strany respondentů. V pěti analyzovaných letech, jak ukazuje graf č. 28, se počty takových zmínek pohybovaly mezi 15 a 20 procenty všech zpráv v jednotlivých letech. Prakticky to ukazuje na dvě základní skutečnosti. Že osobnosti (nejen politického života), ale například i zahraniční média mají stále potřebu Havla hodnotit, hlásit se k jeho myšlenkám, případně se proti nim vymezovat. A že ČTK takováto vyjádření ve svých zprávách zmiňuje a (ne ojediněle) na základě nich publikuje zprávu. Analýza také poukázala na to, že například v roce 2018, kdy se připomínalo sté výročí vzniku Československa a proběhly prezidentské volby, byl počet zpráv v tematické kategorii ohlasů a hodnocení vyšší.

Graf č. 28: Srovnání zastoupení tematických kategorií v jednotlivých letech

Druhá nejčastěji zastoupená kategorie byly *nadace a organizace spjaté s Havlem*. Zásadní podíl na tom měly zejména dvě, Knihovna Václava Havla a Nadace Forum 2000. ČTK se konferenci Forum 2000 věnuje každoročně a vydává o ní hned několik zpráv. Zpravodajské texty zmiňující knihovnu byly zaměřeny spíše obecně na její činnost, zejména akce, které pořádá. Zaznamenávány byly ale i aktivity jejího ředitele, což na jednu stranu má se samotnou osobností Havla málo společného, na straně druhé ale množství zpráv o Knihovně Václava Havla poukazuje na to, o jak významnou instituci jde.

Tematická kategorie *pieta* byla až třetím nejčastějším okruhem co do procentuálního zastoupení zpráv. Ze srovnávacího grafu č. 28 je zřejmý nárůst zpráv v roce 2021, kdy se připomínalo desáté výročí Havlova úmrtí. Vyšlo o téměř čtyři procentní body více zpravodajských textů s touto kategorií, než byl průměr za všech pět analyzovaných let. U zpráv z této kategorie byla častější pozitivní tonalita nad neutrální a Havel v nich byl spíše hlavním aktérem.

Kategorie *prezidentství* čili odkazy na činnost Havla v úřadu prezidenta byla podle vypočítaného průměru 11,8 procenta až čtvrtým nejvíce zastoupeným okruhem. I tady je možné vysledovat souvislost počtu zpráv se společenským děním. Největší zastoupení (14,8 procenta) totiž měla kategorie v roce 2017, v němž probíhala kampaň k volbě prezidenta.

Naopak nejméně zpráv se k tématu prezidenství vztahovalo v roce 2015 (8,5 procenta), kdy žádná taková událost nebyla. K okruhu zpráv o prezidenství by se daly přidat zprávy o státních vyznamenáních, které podle spočítaného průměru z jednotlivých let, tvořily zhruba 5 procent zpráv. Celkový podíl by tak činil 16,9 procenta a prezidenství by bylo druhým nejčastěji zastoupeným tematickým okruhem. Rozdělení do samostatného kódu mělo zejména význam pro rozlišení, jak často je Havel konkrétně se státními vyznamenáními spojován.

Vztah Havla k dalším osobám byl obsahem zhruba 11 procent zpráv. Stal se tedy pátou nejčastější tematickou kategorií. Šlo zejména o jednovětá doplnění u různých osob například o tom, že pracovaly s Havlem, byly jeho přáteli, či patřily do okruhu rodiny.

Umělecká tvorba Václava Havla představovala šestý nejčastější tematický okruh. Podíl zpráv se pohyboval mezi 5,5 procenta v covidovém roce 2020 a 13,8 procenta v roce 2018, kdy se připomínalo stoleté výročí vzniku Československa. Kvantitativní obsahová analýza odhalila, že příčinou rozdílu byl zejména nárůst zpráv v roce 2018 o uvádění Havlových her a kulturních akcích, které jej nějakým způsobem reflektovaly, a naopak jejich absence v roce 2020. I tady je patrná propojenost tematického profilu zpráv o Havlovi s děním ve společnosti.

Tematická kategorie sdružující zprávy o Havlově činnosti před složením prezidentského slibu byla až sedmou nejčastěji zastoupenou s průměrem 6,3 procenta za všechny analyzované roky. Největší procentuální podíl zpráv (7,9 procenta) u tohoto okruhu jsem zaznamenala také v roce 2018, na který připadlo zmíněné stoleté jubileum. Nejméně, 4,7 procenta, zpráv zmiňujících bývalého prezidenta, bylo zařazeno do této kategorie v roce 2020, kdy vyšlo obecně i nejméně zpráv o Havlovi. Desetileté výročí úmrtí podíl zpráv v kategorii *disent* nezvýšilo. Z uvedeného vyplývá, že počet zpráv obsahujících Havlovo jméno a spadajících do tohoto okruhu roste zejména v době, kdy se připomínají události spjaté s tímto tématem jako například 40. výročí Charty 77 v roce 2017. Podíl zpráv činil 7,3 procenta.

Osmá pozice v přehledu nejčastějších tematických kategoriích podle grafu č. 27 vychází na *státní vyznamenání*. Zprávy v ní zařazené často obsahovaly stručnou informaci, že danému člověku prezident vyznamenání udělil. Menší množství zpráv se v backgroundu věnovalo tomu, kolik vyznamenání oproti svým následovníkům Havel rozdal. Podíly na

celkovém množství zpráv se pohybovaly od 3 do 7 procent, zejména v závislosti na tom, o kolika významných osobách agentura psala a kolik zpráv vydala. Jak jsem uvedla výše, tento tematický okruh by se dal sloučit s prezidentstvím, čímž by se stal druhým nejčetnějším.

Ocenění iniciovaná Václavem Havlem jako Chalupeckého cena nebo udílené jeho jménem jako Cena Václava Havla za lidská práva, či Cena VIZE 97 Nadace Dagmar a Václava Havlových byla devátým nejčastějším tématem spojovaným s prezidentem. Průměrné zastoupení v analyzovaných letech představovalo 4,5 procenta. Přičemž nejméně zpráv vyšlo v roce 2020 (v němž Cena Václava Havla udělena nebyla), nejvíce naopak v roce 2017. U této kategorie velmi záleží na oceňovaných osobnostech, jakou pozornost jim agentura věnuje a jak často se dostanou i prostřednictvím jiných témat do Infobanky ČTK.

Na desátou pozici vychází tematický okruh *Havlových názorů* a ocenění Václava Havla, shodně se vyskytovaly v 3,2 procenta zpráv o bývalém prezidentovi. V první jmenované kategorii šlo převážně o citování jeho slov respondenty ve zprávách. Často byla vzpomínána jeho věta „*Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí*“ z Václavského náměstí v prosinci 1989. Tato tematická kategorie, ač by se dala připojit k okruhu ohlasů a hodnocení, nabízí cennou informaci o tom, jak často je v agentuře Havel citován. V tematické kategorii sdružující zmínky o *ocenění Václava Havla* byly zastoupeny ve větší míře ceny, jež dostal v minulosti jako Cena Karla Velikého nebo Mírová cena německých knihkupců, které se nadále každoročně předávají. Ocenění Havla udílené in memoriam byla tématem zpráv také, avšak v menší míře.

Zmínka o soukromí bývalého prezidenta bylo minimum, v analyzovaných letech se četnost pohybovala okolo jednoho procenta zpráv o Havlovi. Byly sem řazeny například zprávy o soudu Dagmar Havlové, která žalovala bulvární časopis kvůli pomluvě, že měla v době úmrtí prezidenta milence.

Do tematické kategorie jiné bylo zařazeno průměrně 0,9 procenta zpráv publikovaných v agentuře a zmiňujících Václava Havla, které nekorelovaly s žádným z vymezených okruhů.

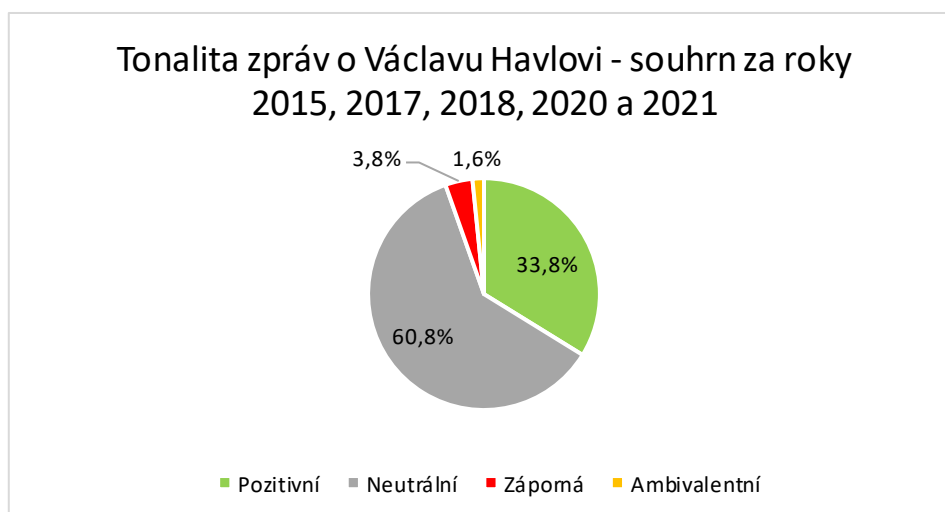
Hypotéza číslo 1 se tedy potvrdila jen částečně. Ve zprávách o Václavu Havlovi sice skutečně dominovala témata ohlasů a hodnocení, prezidentských pravomocí a piety,

u tematické kategorie disentu se ale ukázalo, že tento tematický okruh mezi nejčastější nepatří. Více než informace o disidentské minulosti Havla agentura publikovala například zmínky o institucích a organizacích spojených s Havlem nebo i umělecké činnosti bývalého prezidenta. Analýza ukázala, že nejenom počty zmínek o Havlovi v agenturních zprávách, ale také tematické zaměření do jisté míry odráží dění ve společnosti.

V2: Nabývají zprávy o Václavu Havlovi spíše pozitivního, negativního, neutrálního nebo ambivalentního vyznění?

H2: Většina zpráv z produkce ČTK bude mít neutrální vyznění.

Tato hypotéza byla potvrzena. Podle souhrnu analyzovaných let činil podíl neutrálních zpráv 60,8 procenta. U většiny zpráv, které o Havlovi ve sledovaném období vyšly nebo jej zmiňovaly, se jednalo především o faktické souvislosti. Zpráv, z nichž vycházel Havel pozitivně, vydala agentura ve sledovaném období 33,8 procenta. Tedy přesně desetkrát více než textů se zápornou tonalitou a zhruba dvacetkrát více než zpráv s ambivalentním vyzněním. Zatímco u zpráv označených kódem Z nebo A převládala tematická kategorie ohlasů a hodnocení, u zpráv s kódem P to byla kromě této kategorie také témata piety a Havlovy umělecké činnosti. Desáté výročí úmrtí mělo velký vliv na tonalitu zpráv o Václavu Havlovi, jelikož 46 procent z nich vytvářelo pozitivní mediální obraz prezidenta. Pozitivní tonalita se u zpráv zmiňujících Havla v ostatních zkoumaných letech pohybovala okolo 30 procent.

Graf č. 29: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi – souhrn let 2015, 2017, 2018, 2020 a 2021

V3: Je ve zprávách Václav Havel hlavním nebo okrajovým aktérem?

H3: Převažovat budou zprávy, v nichž je Václav Havel zmíněn okrajově.

I tato hypotéza se na základě kvantitativní obsahové analýzy potvrdila. Okrajové zmínky o Havlovi představovaly téměř 84 procent všech zpráv, ve kterých agentura o prezidentovi psala. Nejčastěji se jednalo o faktická doplnění neutrální povahy rovnoměrně zastoupená ve všech sledovaných tematických kategoriích vyjma piety a ohlasů a hodnocení.

Některé zprávy⁵³ mají často tentýž background, který jméno Václava Havla obsahuje. Ve stejném znění se pak opakuje i v několika zprávách po sobě. ČTK, stejně tak jako ostatní agentury, kromě přesnosti klade důraz i na rychlost. Proto ve zprávách využívá vlastní databáze, z nichž informace do zpráv čerpá. Je možné, že kvůli úspoře času se aktualizují i zprávy, co byly už vydány. Výrazná převaha okrajových zmínek o Václavu Havlovi, často v posledním odstavci zprávy, ukazuje na to, že jméno prezidenta je pro význam a smysl zprávy většinou zbytečné, text by mohl fungovat i bez něj. Dalším vysvětlením kromě novinářské rutiny by mohla být zpravodajská hodnota, která se popisuje jako vztah k elitním osobám. ČTK jméno Havla ve zprávách zmiňuje, byť okrajově, protože připomínání Václava Havla je pro čtenáře atraktivní. K potvrzení uvedených závěrů by ale bylo potřeba další, podrobnější zkoumání.

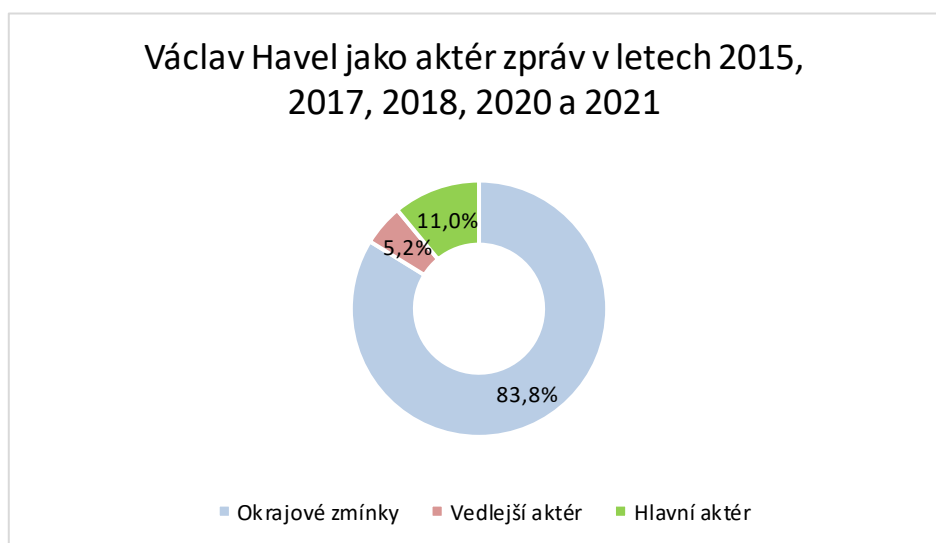
Hlavním aktérem, jak ukazuje graf č. 30, byl Havel v průměrně v 11 procentech zpráv. I v tomto ohledu byl výjimečný rok 2021, v němž se připomínalo deset let od Havlova úmrtí. Ve zhruba pětině agenturou vydaných zpráv v tomto roce byl prezident hlavním aktérem, což je zhruba třikrát víc v porovnání s rokem 2017 nebo 2018. Nápadně více v tomto roce vyšlo i zpráv s pozitivní tonalitou (46 procent). Lze tak uvažovat o korelaci zvyšování množství zpráv vyznívajících pozitivně s růstem počtu zpráv, v nichž je Havel hlavním aktérem. Sice by tuto domněnku potvrzoval i rok 2015, v ostatních zkoumaných letech to ale není tak jednoznačné a rok 2018 tento trend nepotvrzuje. I tady by tak byla ke stanovení jasného závěru potřeba podrobnější analýza.

Ve zprávách, kde byl Havel hlavním aktérem, zpravidla titulek obsahoval prezidentovo jméno a byla o něm i převážná část těla zprávy. Jako vedlejší aktér (čili zpráva měla titulek, který Havla často ani nezmiňoval, významná část textu sice pojednávala o něm,

---

⁵³ Na příklad o konferenci Forum 2000 nebo Chalupeckého ceně.

ale ne jako o hlavním aktérovi) byl prezident v analyzovaných zpravodajských textech za vymezené pětileté období označen u zhruba každé dvacáté zprávy.

Grafč. 30: Václav Havel jako aktér zpráv v letech 2015, 2017, 2018, 2020 a 2021

6 Závěr

Václav Havel byl jednou z nejnápadnějších osobností českých poválečných dějin, politikem světového formátu. Velmi pozitivně je vnímán i českou veřejností, soudě alespoň podle průzkumů veřejného mínění. Například v anketě o největší osobnost českých dějin, kterou pravidelně pořádá Centrum akademie pro výzkum veřejného mínění Akademie věd, jsou na příčkách před Havlem jen Karel IV. a Tomáš Garrigue Masaryk. Během Havlova života mu byla věnována velká pozornost ze strany médií. V době, kdy působil v prezidentské funkci, byl s trochou nadsázky sledován a hodnocen každý jeho krok. Předkládaná práce se zaměřila na to, jaká mediální pozornost byla Václavu Havlovi věnována v desetiletém období po jeho smrti.

Výzkumná část diplomové práce byla rozdělena do dvou částí. Ta první využívá fulltextové vyhledávání v Infobance ČTK a třídění pomocí metadat, jako je servis nebo kategorie. Výsledkem je přehled počtu vydaných zpráv, které zmiňují Václava Havla, v celém desetiletém období rozděleném do jednotlivých let a následně i měsíců.

Statistická data ukázala, že mediální zájem o Havla s časem neklesá, jak by se možná dalo předpokládat, ale je závislý na událostech, které jsou s prezidentem spojené a při kterých je jeho jméno častěji připomínáno. V roce 2012, tedy prvním roce po prezidentově úmrtí, jej sice zmiňovalo nejvíce zpráv (nejčastěji v souvislosti s pietou), druhý nejvyšší počet zpravodajských textů ale vyšel až v roce 2019. Tehdy se připomínalo 30. výročí sametové revoluce. Počty zpráv o Havlovi také podstatně zvýšily například prezidentské volby v roce 2013 nebo 25. výročí sametové revoluce oslavované o rok později. Následující prezidentské volby v roce 2018 ale tak velký vliv na počet zpráv už neměly.

Z uvedeného tedy vyplývá, že mediální zájem o Václava Havla je závislý na událostech ve společnosti, které denní zpravodajství pokrývá. Odráží to nejen množství zpráv v jednotlivých letech, ale také počty publikovaných zpravodajských textů v jednotlivých měsících. Zatímco například v červenci a v srpnu, tedy období letních prázdnin, vycházelo dlouhodobě méně zpráv o bývalém prezidentovi, v říjnu, kdy se koná konference Forum 2000 nebo předávají státní vyznamenání, počty zpravodajských textů rostly. Potvrzuje to i fakt, že v prvním „covidovém roce“ 2020 byl počet zpráv o Havlovi nejnižší. Koronavirus zásadně zasáhl do agendy médií stejně tak jako do života společnosti. Filtrování pomocí kategorií dostupných v Infobance ČTK ukázalo, že zejména kultura, která

byla kvůli opatřením proti šíření nemoci významně utlumena, představovala v desetiletém průměru téma asi polovinu zpráv, které obsahovaly nějakou zmínku o Havlovi (pro srovnání, v roce 2020 to bylo jen 29 procent, v roce 2021 pak 37 procent). Zhruba dvě třetiny zpráv řadila ČTK do kategorie politika, zejména pak politika domácí. Tomu odpovídaly i výsledky třídění zpráv podle servisu, na základě nichž jen asi každá šestá zpráva o Havlovi se týkala zahraničního zpravodajství, zatímco domácího čtyři pětiny zpravodajských textů.

Zajímal mne ale také celkový podíl zpráv, které zmiňovaly Havla, u témat s ním častěji spjatých. Tady se ukázalo být fulltextové vyhledávání, které umožňuje používat vyhledávací operátory, jedinečným nástrojem. Informace, že každý třetí agenturní text zmiňující Chartu 77 obsahoval jméno Václava Havla tak jako například každá pátá zpráva o duchovním vůdci dalajlamovi, neukazuje jen na těsný vztah Havla s danými tématy, ale hlavně odraz toho, do jaké míry má agentura potřebu tato témata spojovat. Byť by tuto hypotézu bylo potřeba podepřít dalším výzkumem, u některých témat, jako je bratr Václava Havla Ivan nebo Havlova chalupa na Hrádečku, je podíl zpráv zmiňujících i prezidenta tak velký, že lze vyslovit předpoklad, že o nich agentura zpravuje zejména kvůli souvislosti s Václavem Havlem.

Druhá část výzkumu stojí na základech kvantitativní obsahové analýzy, rozšířené o hodnotící prvky při určování tonality zpráv. Aby nedošlo k výraznému zkreslení, zvolila jsem do ní pět let s nejnižším počtem zpravodajských textů, které vzešly z fulltextového vyhledávání. Stanovila jsem tři výzkumné otázky, z nichž první se zabývala tematickými kategoriemi spjatými s Havlem. Největší zastoupení měl tematický okruh ohlasů a hodnocení, dále nadace a organizace spjaté s Havlem, pieta a prezidenství. Hypotéza se potvrdila jen částečně. Předpoklad, že jednou z nejčastějších tematických kategorií v souvislosti s Havlem bude téma disentu, se ukázal jako mylný. Nadace a organizace spjaté s Havlem naopak hypotéza neobsahovala.

Druhá výzkumná otázka se soustředila na tonalitu zpráv o Václavu Havlovi a beze zbytku byla potvrzena hypotéza, že bude převládat neutrální vyznění textů. Neutrální tonalitu měly texty napříč tematickými kategoriemi a podíl neutrálních textů dosáhl v průměru 60 procent. Zprávy z okruhů piety a Havlovy umělecké činnosti byly ale nezdědka hodnoceny jako pro prezidenta pozitivně vyznívající i kvůli informování o vzpomínkových akcích a uvádění Havlových her v divadlech. Také u tematické kategorie ohlasů a hodnocení byla častá pozitivní tonalita zpráv, ale zejména tento tematický okruh obsahoval i záporně

a ambivalentně vyznívající zprávy směrem k Havlovi. Nicméně pokud pominu zprávy s neutrální tonalitou, pozitivně vyznívající zprávy několikrát převyšovaly počty zpráv se zápornou nebo ambivalentní tonalitou.

Poslední výzkumná otázka se zaměřila na to, jestli ve zprávách, v nichž se vyskytuje Havlovo jméno, je prezident v roli hlavního nebo vedlejšího aktéra, případně jde o okrajové zmínky. I tady byla hypotéza potvrzena, protože ve více než čtyřech pětinach případů je role Havla ve zprávách okrajová. Často se jednalo o doplňující informace ne příliš podstatné pro celkové vyznění zprávy. Ve zprávách o stejném tématu následujících po sobě se mnohdy opakovaly ty samé informace pravděpodobně z důvodu agenturní rutiny.

Nutno podotknout, že v jednotlivých letech se v závislosti na událostech, které agentura pokrývala, proměňovaly nejčastější tematické kategorie, byť ohlasy a hodnocení byly ve většině z pěti analyzovaných let na čelní pozici. Měnil se ale také podíl neutrální a pozitivní tonality ve zprávách. V roce 2021, kdy se připomínalo 10 let od úmrtí Václava Havla, mělo pozitivní tonalitu 46 procent zpráv, tonalita v ostatních analyzovaných letech přitom byla okolo 30 procent. Stejně tak se ve zkoumaných letech proměňoval podíl zpráv, v nichž byl Havel hlavním aktér, nejvyšší zastoupení měl tento typ zpráv také v roce 2021.

Pro předkládanou diplomovou práci bylo vybráno jako výzkumný materiál textové zpravodajství ČTK, které si předplácí další média. Pro další možné zkoumání se tak otevírá otázka, které zprávy o Václavu Havlovi významná česká zpravodajská média přebírají, případně, jestli a jak je upravují. Takový výzkum by přinesl podstatné informace o tom, jaké zprávy o Havlovi se reálně dostávají až k příjemcům.

7 Použitá literatura

ALTHEIDE, David L. *Media Edge: Media Logic and Social Reality*. New York: Peter Lang Publishing, 2014.

ALTHEIDE, David L. – SNOW, Robert P. *Media Logic*. Beverly Hills: Sage Publications, Inc., 1979.

BAUDRILLARD, Jean. *Dokonalý zločin*. Olomouc: Periplum, 2001.

BERGER, Peter L. – LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999.

BURTON, Graeme – JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001.

COHEN, Bernard. *The Press and Foreign Policy*, Princeton: Princeton University Press, 1963.

DEFLEUR, Melvin L. – BALLOVÁ-ROKEACHOVÁ, Sandra J. *Teorie masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1996.

DEUZE, Mark. *What is Multimedia Journalism?* In *Journalism Studies* [online]. 2004, 5 (2), s. 139–152. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1461670042000211131>

FEEZELL, Jessica T. *Agenda Setting through Social Media: The Importance of Incidental News Exposure and Social Filtering in the Digital Era*. In *Political Research Quarterly* [online]. 2017, 71 (2), s. 482–494. [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1065912917744895>

GALTUNG, Johann – RUGE, Marie Holmboe. *The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers*. In *Journal of Foreign News* [online]. 1965, 2 (1), s. 64–91. [cit. 2021-08-06]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/002234336500200104>

HARCUP, Tony – O'NEILL, Deirdre. *What Is News? Galtung and Ruge Revisited*. In *Journalism Studies* [online]. 2001. 2 (2) s. 261–280. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14616700118449>

HARCUP, Tony – O'NEILL, Deirdre: *What Is News? News values revisited (again)*. In *Journalism Studies* [online]. 2017. s. 1470–1488. [cit. 2022-01-04]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1150193>

HAVEL, Václav. *Dálkový výslech: rozhovor s Karlem Hvižd'alou*. Praha: Academia, 1986.

HAVEL, Václav. *Projev prezidenta Václava Havla pro obě sněmovny Kongresu USA*. [online]. 21. 2. 1990. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://cz.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/22/2015/12/Projev-prezidenta-Havla-v-Kongresu-1990.pdf>

HAVEL, Václav. *Prosím stručně: rozhovor s Karlem Hvižd'alou, poznámky, dokumenty*. České Budějovice: Gallery, 2006.

HEINDERYCKX, Francois – VOS, Tim P. *Reformed gatekeeping*. In *CM Communication and media* [online]. 2016, 11 (36), s. 29–46. [cit. 2021-08-06]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/311847905_Reformed_Gatekeeping

HUBÍK, Stanislav. *Sociologie vědění: základní koncepce a paradigmaty*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1999.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001.

JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007.

JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Praha: Portál, 2015.

JIRKŮ, Jan. *Žurnalistická profese 2.0*. Praha: Karolinum, 2020.

KABELE, Jiří, *Sociální konstruktivismus*. In *Sociologický časopis* [online]. 1996, 32 (3), s. 317–337. [cit. 2021-11-10] Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/1996/03/06.pdf>

KEANE, John. *Václav Havel: Politická tragédie v šesti dějstvích*, Praha: Volvox Globator. 1999.

KLINGER, Ulrike – SVENSSON, Jakob, *Network Media Logic*, The Routledge Companion to Social Media and Politics Routledge [online]. 2005, s. 23–38. [cit. 2022-01-06] Dostupné z: <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781315716299.ch2>

KRISEOVÁ, Eda. *Václav Havel: životopis*. Brno: Atlantis, 1991.

- KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995.
- LIPPMANN, Walter. *Veřejné mínění*. Praha: Portál, 2015.
- MCCOMBS, Maxwell. *Agenda setting*. Praha: Portál 2009.
- MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2009.
- NOELLE-NEUMANN, Elisabeth. *Die Schweigespirale: öffentliche Meinung - unsere soziale Haut*. Frankfurt am Mein: Ullstein GmbH, 1982.
- OSVALDOVÁ Barbora. *Několik poznámek k objektivitě*. In OSVALDOVÁ, Barbora (ed.) a kol. *Zpravodajství v médiích*. 3., revid. vyd. Praha: Karolinum, 2020.
- PAVLÍČEK, Antonín. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica, 2010.
- PŘIDAL, Antonín. *Z očí do očí* (Rozhovor prezidenta republiky Václava Havla pro Českou televizi). TV, ČT2, 1. 10. 1996. [cit. 2022-04-01]. Přepis dostupný z: <https://archive.vaclavhavel-library.org/File/Show/159099>
- PUTNA, Martin C. *Václav Havel: Duchovní portrét v rámu české kultury 20. století*. Praha: Knihovna Václava Havla. 2011.
- REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004.
- SCHERER, Helmut. *Úvod do metody obsahové analýzy*. In REIFOVÁ, Irena, (ed.) *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2011
- SCHULZ, Winfried. *Reconstructing Mediatization as an Analytical Concept*. European Journal of Communication [online]. 2004. 19 (1), s. 87-101. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/258134588_Reconstructing_Mediatization_as_an_Analytical_Concept
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada. 2014.
- SHOEMAKER, Pamela J. – VOS, Tim P. *Gatekeeping Theory*. New York: Routledge, 2009.
- SHOEMAKER, Pamela J. – REESE Stephen D. *Mediating the Message in the 21 Century: a Media Sociology Perspective*. New York: Routledge, 2014.

- SVOBODA, Václav. *Public relations – moderně a účinně*. Praha: Grada, 2009.
- ŠMÍD, Milan – TRUNEČKOVÁ, Ludmila. *Novinář a jeho zdroje v digitální éře*. Praha: Karolinum, 2009.
- ŠPAČEK, Ladislav. *Deset let s Václavem Havlem*. Praha: Mladá fronta, 2021.
- TABERY, Paulína. *První a druhý stupeň nastolování agendy (agenda setting), rámcování (framing) a vypíchnutí (priming)*. s. 28–39. In Škodová, Markéta (ed.) *Agenda-Setting: Teoretické přístupy*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2008.
- TABERY, Paulína. *Nastolování agendy a proces rámcování*. Socioweb.cz [online]. 2009. [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php@disp=teorie&shw=385&lst=108.html>
- TAKESHITA, Toshio. *Current Critical Problems*. In *Agenda-Setting Research*. International Journal Of Public Opinion Research [online], 2006. 18 (3), s. 272–296. [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/ijpor/edh104>
- TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006.
- TRAMPOTA, Tomáš – Vojtěchovská, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010.
- TRUNEČKOVÁ, Ludmila. *Textová zpráva v agentuře*. In OSVALDOVÁ, Barbora (ed.) *Zpravodajství v médiích*. 3., revid. vyd. Praha: Karolinum, 2020.
- TRUNEČKOVÁ, Ludmila. *Tiskové agentury*. Praha: Karolinum. 1997.
- TRUNEČKOVÁ, Ludmila. *Zákon o ČTK: Transformace na půli cesty*. Praha: Karolinum, 2015.
- VOLEK, Jaromír. *Mediální obraz ve volební kampani* In 22. konference Člověk a média: Mediální obraz politiky(a) [online]. Praha: 18. 4. 2013 [cit. 2022-08-01]. Dostupné z: http://www.clovekamedia.cz/konference/sborniky/cm_2013_jaro.pdf.
- VAN DIJCK, J. - POELL, T. *Understanding social media logic*. Media and Communication [online]. 2013, 1 (1), s. 2–14. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://doi.org/10.12924/mac2013.01010002>
- ŽANTOVSKÝ, Michael. *Havel*. Praha: Argo, 2014.

Diplomové práce

BEDNÁŘOVÁ, Lucie. *Analýza mediálního obrazu Miloše Zemana ve zpravodajství ČTK za první rok v prezidentské funkci*. Praha: 2016. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/75813>

BRANDSTEINOVÁ, Nikol. *Mediální obraz prezidenta Václava Havla v souvislosti s vybranými událostmi v denících Právo a Lidové noviny*. Praha: 2019. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/108248>

MORIS, Lukáš. *Trump prezidentem. Analýza mediálního obrazu Donalda Trumpa ve zpravodajství ČTK*. Praha: 2018. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/99814>

Další prameny

CVVM. *Významné osobnosti, období a události české historie – říjen 2019*. [online]. 2019. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5053/f9/ov191128.pdf [cit. 2022-02-03]

ČTK. *O nás*. [online]. Nedatováno. Dostupné z: https://www.ctk.cz/o_ctk/ [cit. 2022-02-08]

ČTK. *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření České tiskové kanceláře v roce 2020*. [online]. 2021. Dostupné z: https://i3.cn.cz/.filedefault/1630659412_VZ_CTK_2020_final.pdf [cit. 2022-02-08]

Mediaguru. *Zuckerberg ohlásil významné změny na Facebooku*. [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2018/01/zuckerberg-ohlasil-vyznamne-zmeny-na-facebooku/> [cit. 2022-05-03]

STEM/MARK. *Nejlepším prezidentem po roce 1989 je stále Václav Havel, Miloš Zeman ztratil prvenství u starších lidí.* [online]. 2020.

Dostupné z: <https://www.stemmark.cz/nejlepsim-prezidentem-po-roce-1989-je-stale-vaclav-havel-milos-zeman-ztratil-prvenstvi-u-starsich-lidi/> [cit. 2022-02-03]

STEM/MARK. *Nejlepším prezidentem po roce 1989 byl Václav Havel, Miloš Zeman je hodnocen průměrně trojkou.* [online]. 2019.

Dostupné z: <https://www.stemmark.cz/nejlepsim-prezidentem-po-roce-1989-byl-vaclav-havel-milos-zeman-je-hodnocen-prumerne-trojkou/> [cit. 2022-02-03]

MACHOVÁ, Martina – PAVLÍK, Bronislav. *Exkluzivní průzkum: Fenomén Havel trvá. Souhlasí i komunisti.* [online]. 2019. In Seznam Zprávy. Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/exkluzivni-pruzkum-fenomen-havel-trva-i-30-let-po-listopadu-souhlasi-i-komunisti-82669> [cit. 2022-02-03]

Zákon České národní rady o České tiskové kanceláři (Předpis č. 517/1992 Sb.). [online]. 1992. Dostupné z: http://i4.cn.cz/ctk/PDF/Zakon_c_517-1992_Sb._o_CTK.pdf [cit. 2022-02-08]

Zákon o zásluhách Václava Havla (Předpis č. 94/2012 Sb.). [online]. 2012. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/77187/1/2/zakon-c-94-2012-sb-o-zasluhach-vaclava-havla> [cit. 2022-04-05]

Zprávy z Infobanky ČTK

ČTK. *Loni zemřel jeden z otců amerického undergroundu Lou Reed.* [online]. 24. 10. 2014. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Winton se těší do Prahy a cítí se poctěn vyznamenáním od Zemana.* [online]. 27. 10. 2014. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Praha se dohodla na pronájmu foyer Divadla Na Zábradlí.* [online]. 11. 2. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Zeman by měl rezignaci Válkové přijmout, shodují se právníci.* [online]. 13. 2. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Pachatele hanlivých nápisů na Havlově chalupě policie nezjistila*. [online]. 18. 2. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *HN: Zástupce šéfa protokolu Sklenář na Hradě končí*. [online]. 19. 3. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Švandovo divadlo uvádí premiéru aktovky Václava Havla Protest*. [online]. 25. 4. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Soud potvrdil podmínku členovi StB za zbití mladíka v roce 1989*. [online]. 23. 5. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *V Praze začne dvoudenní Sjezd spisovatelů*. [online]. 5. 6. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Fico: Svrchovanost byla prvním suverénním krokem Slováků*. [online]. 17. 7. 2015a. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Lidé v Prostějově nechtějí pojmenovat náměstí po Václavu Havlovi*. [online]. 17. 7. 2015b. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Tibetský duchovní vůdce dalajlama přijal českou delegaci*. [online]. 7. 8. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *České centrum vystavuje fotografie Václava Havla od Jiřího Jirů*. [online]. 1. 9. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Lidé se dnes v kostele rozloučili se zesnulým Radimem Paloušem*. [online]. 18. 9. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Jihokorejská univerzita udělila Havlovi doktorát in memoriam*. [online]. 21. 9. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Demonstranti v centru Prahy požadovali vystoupení z NATO*. [online]. 28. 9. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *V Jeruzalémě je ode dneška zahrada Václava Havla*. [online]. 26. 10. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Kandidáti na Hrad: Ve funkci budeme sami sebou*. [online]. 5. 11. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Většina Slováků je nespokojena s vývojem země po pádu komunismu*. [online]. 20. 11. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Herman chce přispět na digitalizaci kulturního dědictví Evropy*. [online]. 24. 11. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Divadlo Na zábradlí bude mít nový vstup do sálu za 40 milionů Kč*. [online]. 28. 11. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Lidé si připomněli výročí úmrtí Havla debatou, divadlem i mší*. [online]. 18. 12. 2015. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *K výročí vyjde ztracený Havlův text o prvních dnech Charty 77*. [online]. 3. 1. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Pomníček z poštovních schránek připomíná dramatický vznik Charty*. [online]. 5. 1. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Kubera ke kandidatuře na Hrad: Zatím jsem nepřesvědčil manželku*. [online]. 5. 2. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Šéf Akademie věd Drahoš: Díky bohu za zvolení Havla prezidentem*. [online]. 21. 2. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Babiš by chtěl většinový systém USA a přímou demokracii Švýcarska*. [online]. 25. 2. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Exprezident Václav Havel má v gruzínské metropoli svou sochu*. [online]. 22. 6. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Ve Štrasburku začalo smuteční rozloučení s exkancléřem Kohlem*. [online]. 1. 7. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Historik Timothy Snyder radí, jak přežít Trumповu Ameriku*. [online]. 11. 7. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Kurski: Polsko prožívá revoluci v podání strany jediného vůdce*. [online]. 28. 7. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Jakeš za svůj životní úspěch považuje vybudování socialismu*. [online]. 11. 8. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Střechy paláce Lucerna se na týden otevřou veřejnosti*. [online]. 17. 8. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Kampaň Číst Havla chce dětem exprezidenta přiblížit jako literáta*. [online]. 19. 9. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Pro Havlovou byl Tríska rodinný přítel a v práci perfekcionista*. [online]. 25. 9. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Kolumbijská univerzita odhalila Havlovu bustu*. [online]. 27. 9. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Jihomoravské pivovary stáčí i do PET lahví, spotřebitelé si zvykli*. [online]. 2. 10. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Česká diplomacie byla na vrcholu za Havla, shodli se politici*. [online]. 4. 10. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Tisk k vyznamení: Zemanův ceremoniální kameňák a první derniéra*. [online]. 30. 10. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Politico: Brusel by mohl čelit impozantnímu páru Zemana a Babiše*. [online]. 14. 11. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Na Havla se vzpomínalo i na americké či kanadské ambasádě*. [online]. 18. 12. 2017. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Porážka Zemana podle The Guardianu zásadně změní českou politiku*. [online]. 11. 1. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Süddeutsche Zeitung: Drahoše se možná pokusí diskreditovat*. [online]. 15. 1. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Zeman omilostnil řidiče, který při nehodě zabil manželku a syna*. [online]. 1. 3. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Na Hrad dorazilo několik desítek Zemanových odpůrců i příznivců*. [online]. 8. 3. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *V Praze se na několika místech sešly stovky stávkujících studentů.* [online]. 15. 3. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Okamžiky československého století nabízí výstava ČTK v Senátu.* [online]. 1. 4. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Zemřel Antonín Maněna, šéf Havlovy ochranky.* [online]. 28. 4. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Hradní protokol od dnešního dne vede místo Sklenáře Kruliš.* [online]. 1. 8. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Poslední omluva císaře Japonska Akihita za druhou světovou válku.* [online]. 15. 8. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Hamáček neuvažuje, že by skončil na vnějšku a zůstal na MZV.* [online]. 20. 8. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Komise zveřejnila finalisty Ceny Václava Havla za lidská práva.* [online]. 28. 8. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Muž hodil na sousedské večeři po Babišovi vejce, netrefil se.* [online]. 6. 9. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Studenti brněnské akademie se chystají na Havla i na muzikály.* [online]. 18. 9. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Československý deník fotografa Jana Lukase mapuje sto let země.* [online]. 26. 10. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Nový park v Říčanech u Prahy připomíná Václava Havla.* [online]. 27. 10. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Zeman ocenil o čtyři osobnosti méně než v loňském rekordním roce.* [online]. 28. 10. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Herman: Lidé chtějí soulad mezi slušností a výkonem veřejné funkce.* [online]. 17. 11. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Od snídaně Mitterranda s českými disidenty dnes uplyne 30 let.* [online]. 9. 12. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Jihočeské divadlo uvede další díla českých autorů, včetně Havla*. [online]. 10. 12. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Žantovský: Evropa je naším domovem, ale i kvůli nám ztrácí energii*. [online]. 31. 12. 2018. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Předseda Senátu při pietě zdůraznil význam Havlových hodnot*. [online]. 27. 1. 2020a. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Příští pondělí bude v ČR k uctění Kubery státní smutek*. [online]. 27. 1. 2020b. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Nizozemskou Komenského cenu dostane Tomáš Halík*. [online]. 11. 2. 2020. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Cestopisem roku jsou Prázdniny v Evropě Ladislava Zibury*. [online]. 14. 2. 2020. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Havel obdržel osvědčení o účasti v odboji proti komunismu*. [online]. 26. 2. 2020. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Historička: O řadě sporů po volbách v roce 1990 dosud nevíme dost*. [online]. 4. 6. 2020. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *První svobodné volby v Krkonoších se nesly na vlně euforie*. [online]. 5. 6. 2020. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *V panelových domech v Česku žijí v současnosti tři miliony lidí*. [online]. 28. 6. 2020. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Pompeo kritizoval Čínu, ocenil Vystrčila za cestu na Tchaj-wan*. [online]. 12. 8. 2020. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Do kostela sv. Havla dorazil druhý z nových zvonů*. [online]. 2. 9. 2020. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Politolog: Senát může být místem volebních bitev bloků opozice*. [online]. 10. 10. 2020. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Policie zastřelila střelce u newyorské katedrály*. [online]. 14. 12. 2020. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Podnikatelé přijeli k MPO s peticí proti zavření hotelů a hospod*. [online]. 18. 12. 2020a. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Předseda Senátu při pietě zdůraznil význam Havlových hodnot*. [online]. 18. 12. 2020b. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Politici vítají Zemanovu výzvu k očkování, vadí jim útoky*. [online]. 26. 12. 2020. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *NS zrušil verdikt, který přiznal Havlové čtyři miliony za článek*. [online]. 4. 1. 2021. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Právník: Udělení vyznamenání platí až po převzetí*. [online]. 11. 2. 2021. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *S Ivanem Havlem se přišly do strašnického krematoria rozloučit desítky lidí*. [online]. 10. 5. 2021. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Daňový balíček platí i bez Zemanova podpisu, řekl Ústavní soud*. [online]. 29. 6. 2021. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Spirituál kvintet v pátek v Lucerně zahájí sérii rozlučkových koncertů*. [online]. 7. 9. 2021. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Odborníci Univerzity Palackého zkouší odhalit rakovinu plic pomocí analýzy dechu*. [online]. 17. 9. 2021. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Cenu Arnošta Lustiga letos obdržel břišní a hrudní chirurg Pavel Pařko*. [online]. 13. 10. 2021. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Babiš: Zemanovu nabídku jednat o vládě nepřijmu, půjdeme rovnou do opozice*. [online]. 15. 10. 2021a. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Hrad i nemocnice by měly víc informovat o prezidentovi, míní ústavní právník*. [online]. 15. 10. 2021b. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Fiala: Je třeba, aby ÚS vyřešil otázku kompetencí ohledně jmenování členů vlády.* [online]. 10. 12. 2021. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Fialovu vládu čekají těžké úkoly, píší německá média a odkazují na Havla.* [online]. 17. 12. 2021a. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *V polské metropoli odhalili Havlovi pamětní desku.* [online]. 17. 12. 2021b. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Politici a další osobnosti v Praze připomněli Václava Havla.* [online]. 18. 12. 2021. [cit. 2022-6-7]

ČTK. *Fiala: Válek zopakoval, že se nebudou propouštět zaměstnanci hygienických stanic* [online]. 9. 2. 2022. [cit. 2022-6-7]

8 Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Průzkum CVVM (2019) – největší osobnost českých dějin.....	11
Tabulka č. 2: Fulltextové vyhledání spojení Václav Havel v Infobance ČTK	40
Tabulka č. 3: Výsledky očištěné od verzí, oprav a shrnutí a spojení Letiště Václava Havla	41
Tabulka č. 4: Jméno Václava Havla ve spojitosti s některými domácími tématy.....	58

Seznam grafů

Graf č. 1: Průzkum agentury STEM/MARK (2020) – hodnocení prezidentů.....	10
Graf č. 2: Přehled s počty zpráv o Václavu Havlovi v letech 2012–2021.....	42
Graf č. 3: Počty zpráv o Václavu Havlovi v jednotlivých měsících roku 2012.....	44
Graf č. 4: Počty zpráv o Václavu Havlovi v jednotlivých měsících roku 2013.....	45
Graf č. 5: Počty zpráv o Václavu Havlovi v jednotlivých měsících roku 2014.....	47
Graf č. 6: Počty zpráv o Václavu Havlovi v jednotlivých měsících roku 2016.....	48
Graf č. 7: Počty zpráv o Václavu Havlovi v jednotlivých měsících roku 2019.....	50
Graf č. 8: Počty zpráv o Václavu Havlovi v prvním pololetí let 2015, 2017, 2018, 2020 a 2021 (po měsících).....	51
Graf č. 9: Počty zpráv o Václavu Havlovi v druhém pololetí let 2015, 2017, 2018, 2020 a 2021 (po měsících).....	51
Graf č. 10: Počty zpráv o Václavu Havlovi podle kategorií ČTK.....	53
Graf č. 11: Počty zpráv o Václavu Havlovi podle servisu	54
Graf č. 12: Zastoupení jména Václav Havel ve spojení s některými zahraničními tématy	56
Graf č. 13: Zastoupení tematických kategorií ve zprávách z roku 2015	65
Graf č. 14: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi v roce 2015	70
Graf č. 15: Václav Havel jako aktér zpráv v roce 2015.....	70
Graf č. 16: Zastoupení tematických kategorií ve zprávách z roku 2017	71
Graf č. 17: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi v roce 2017	75
Graf č. 18: Václav Havel jako aktér zpráv v roce 2017.....	75
Graf č. 19: Zastoupení tematických kategorií ve zprávách o Václavu Havlovi z roku 2018	76
Graf č. 20: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi v roce 2018	81
Graf č. 21: Václav Havel jako aktér zpráv v roce 2018.....	82
Graf č. 22: Zastoupení tematických kategorií zpráv o Václavu Havlovi z roku 2020	83
Graf č. 23: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi v roce 2020	86
Graf č. 24: Václav Havel jako aktér zpráv v roce 2020.....	87
Graf č. 25: Zastoupení tematických kategorií zpráv o Václavu Havlovi z roku 2021	87
Graf č. 26: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi v roce 2021	91
Graf č. 27: Václav Havel jako aktér zpráv v roce 2021.....	92
Graf č. 28: Srovnání zastoupení tematických kategorií v jednotlivých letech.....	93
Graf č. 29: Tonalita zpráv o Václavu Havlovi – souhrn let 2015, 2017, 2018, 2020 a 2021	96
Graf č. 30: Václav Havel jako aktér zpráv v letech 2015, 2017, 2018, 2020 a 2021	98

9 Teze diplomové práce

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Svobodová Věra	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2012	
E-mail diplomantky/diplomanta: svobodvc@gmail.com	
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/prezenční	
Název práce v češtině: Václav Havel ve zpravodajství ČTK po roce 2011	
Název práce v angličtině: Václav Havel in Czech News Agency reports after 2011	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezi) ZS 2021/2022	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): 18. prosince 2011 zemřel Václav Havel, poslední československý a první český prezident, disident, dramatik a symbol změn roku 1989. Letos si připomeneme výročí deseti let od jeho úmrtí. V diplomové práci bych chtěla zmapovat, jak často a v souvislosti se kterými tématy je během této doby jméno Václava Havla v médiích spojováno. Jako podkladový materiál pro analýzu jsem si zvolila agenturní textový servis ČTK. Česká tisková kancelář jako jeden z nejvýznamnějších poskytovatelů mediálního obsahu v České republice ze své podstaty může snáze vstupovat do role gatekeepera, stejně tak jako nastolovat agendu. Je tedy možné předpokládat, že má zprostředkovaně nejširší zásah na publikum a přeneseně i na veřejné mínění. Práci zabývající se mediálním obrazem Václava Havla v různých obdobích jeho života je celá řada. Na základě rešerše obhájených prací a odborné literatury jsem zjistila, že téma mediálního zájmu o Václava Havla po jeho smrti v dlouhodobějším horizontu zpracováno dosud nebylo. Tematicky nejbliže je diplomová práce Kateřiny Pavelkové Odcházení velikánů československé demokracie; komparace mediálního obrazu úmrtí a pohřbu T. G. Masaryka a Václava Havla v českém tisku.	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Hlavním cílem této diplomové práce je zdokumentovat vývoj mediálního zájmu o bývalého prezidenta Václava Havla během deseti let po jeho smrti v textovém servisu ČTK. Zkoumána bude jak četnost příspěvků ve sledovaném období, tak i tematické kategorie včetně konkrétních témat, které se v souvislosti se jménem Václava Havla nejčastěji objevují. Pozornost bude věnována tomu, jak se dominantní témata v průběhu zkoumaného období proměňují. Práce bude také zkoumat, jestli příspěvky vztahující se k Václavu Havlovi v ČTK nabývají pozitivní, negativní nebo neutrální konotace.	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod Charakteristika tématu práce, určení cílů a metod pro jejich dosažení. 2. Teoretická východiska Kapitola se bude zabývat vztahem mezi realitou a obsahem mediálních sdělení. Připomene důležité teoretické koncepty, jako je například sociální konstrukce reality, nastolování agendy, gatekeeping a další přístupy související s konstrukcí mediálního obrazu. 3. Kontextuální část Představení osobnosti Václava Havla. 	

<p>4. Metodologická část Představení výzkumných metod. Zvolení výzkumné jednotky a vzorku, stanovení výzkumných otázek a cílů výzkumu. V této kapitole se rovněž zaměřím na postavení ČTK v českém mediálním prostředí, jakož i na samotné textové zpravodajství agentury.</p> <p>5. Výzkumná část Část práce věnující se vlastní analýze, vyhodnocení získaných dat.</p> <p>6. Závěr Zhodnocení výsledků analýzy.</p> <p>7. Literatura a prameny Seznam související literatury a použitých pramenů.</p> <p>8. Přílohy Doplňující ilustrační fotografie, přehledné tabulky výsledků analýzy, případně grafy.</p>
<p>Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období): Agenturní tiskový servis České tiskové kanceláře v letech 2011 – 2021.</p>
<p>Metody (techniky) zpracování materiálu: Stěžejní metodou pro výzkumnou část této diplomové práce bude kvantitativní obsahová analýza, která je vhodná pro sledování delšího časového období a zkoumání většího množství textů. Tato výzkumná metoda bude rozšířena o prvky hodnotící, například při posuzování tonality příspěvků.</p>
<p>Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):</p> <ol style="list-style-type: none"> HAVEL, Václav. <i>Dálkový výslech: Rozhovor s Karlem Hvězďalou</i>. Praha: Melantrich, 1989. HAVEL, Václav. <i>Prosím stručně. Rozhovor s Karlem Hvězďalou, poznámky, dokumenty</i>. Praha: Gallery, 2006. Dva knižní rozhovory s Václavem Havlem, které přibližují jeho život a postoje. Dálkový výslech je z let 1985 a 1986, tedy ještě z doby, kdy Havel nebyl prezidentem. Rozhovor Prosím stručně byl veden v letech 2005 a 2006. V publikacích dává Havel nahlédnout do svého vztahu k umění a filozofii, ale vyjadřuje se i k domácí a zahraniční politice. PUTNA, Martin C. <i>Václav Havel: Duchovní portrét v rámu české kultury 20. století</i>. Praha: Knihovna Václava Havla, o.p.s., 2011. Životopis Václava Havla zasazený do širšího historického a kulturního kontextu doby. Autor věnuje prostor také myslitelům a filozofům, kteří Havla v průběhu života ovlivňovali. Zároveň sleduje, jak se utvářely jeho názory a postoje. SEDLÁKOVÁ, Renáta. <i>Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky</i>. Praha: Grada Publishing, 2014. Publikace představuje nejčastěji užívané postupy ve výzkumech médií realizovaných v České republice. Vysvětluje termíny z oblasti výzkumu médií a seznamuje se základními metodami a technikami vědecké práce na poli mediálních, komunikačních a kulturních studií. ŠMÍD, Milan; TRUNEČKOVÁ, Ludmila. <i>Novinář a jeho zdroje v digitální éře</i>. Praha: Karolinum, 2009. Titul přibližuje nové technologie a postupy při práci novináře. První část se věnuje online zdrojům, jako jsou například archivy nebo databáze veřejné správy, druhá se zabývá činností ČTK a popisuje způsob využití jejího servisu. TRAMPOTA, Tomáš. <i>Zpravodajství</i>. Praha: Portál, 2006. Publikace se věnuje sociologii zpravodajství a seznamuje se základními teoriemi, které souvisí s produkcí zpráv. Zaměřuje se na teoretické koncepty mediálních studií jako například

gatekeeping nebo agenda setting. Přibližuje české mediální prostředí a mapuje kvalitu a pokrytí událostí.	
7. TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. <i>Metody výzkumu médií</i> . Praha: Portál, 2010.	Přehled metod používaných při zkoumání médií a jejich obsahů. Na konkrétních příkladech z českých médií autoři demonstrují užiti jednotlivých metod s postupem, jak s nimi pracovat.
8. TRUNEČKOVÁ, Ludmila. <i>Tiskové agentury</i> . Praha: Karolinum, 1997.	Titul zachycuje vývoj tiskových agentur, jejich zaměření a klasifikaci. Seznamuje s produkty, které jednotlivé agentury nabízejí.
Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)	
BRANDSTEINOVÁ, Nikol. <i>Mediální obraz prezidenta Václava Havla v souvislosti s vybranými událostmi v denících Právo a Lidové noviny</i> . Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2019.	
KUCHAŘ, Roman. <i>Trestní řízení ve zpravodajství ČTK</i> . Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2020.	
MORIS, Lukáš. <i>Trump prezidentem. Analýza mediálního obrazu Donalda Trumpa ve zpravodajství ČTK</i> . Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2018.	
Datum / Podpis studenta/ky	8.3.2021 ..

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:	
Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:	
Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:	
Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.	
Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.	
TRUNEČKOVÁ LUDMILA Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga	10.3.2021 .... Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.
TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.

10 Seznam příloh

Příloha č. 1: Kódovací kniha